

Ἐκαμαν δούν τζίνγκανουβ βασιλλιάν, κι εἶδιν δούμ βεῦκουν
κι εἶπιν: «Ἄμμα ἡαζγιάκια γένουνδιχ χά!»¹

*Ἐκαμαν βασιλιὰ τὸν ἀτσιγγανο, κι εἶδε τὸ πεῦκο κι εἶπε: «Μὰ
τί ώραῖοι κοσκινόγυροι γίνονται!»*

Ἄξεστος ἄνθρωπος ὅσο ψηλὰ ν' ἀνεβεῖ δὲν ἀλλάζει.

Π6.: Ὁ γύφτος ἐβασίλεψε καὶ κάρβουνα θυμᾶται².

Ἰκότσισιν ἡ τζίνγκανους, ἰπῆριν γι τὸ γιούρτιν³.

Μετακόμισε ὁ ἀτσιγγανος, πῆρε καὶ τὴν καλύβα.

Γιὰ τοὺς φτωχοὺς, ποὺ δὲν ἔχουν πολλὰ πράματα, καὶ μετακινοῦνται εὐκολὰ
χωρὶς τίς δυσκολίες τοῦ νοικοκυριοῦ.

Στοῦ τζίνγκάνου τὴν αὐλήν
ἀνδρουλίβανου ἀθθεῖ·
κι ἂν ἀθθεῖ κι ἂγ γέν ἀθθεῖ,
πάλι τζίνγκαγιας βρουμεῖ⁴.

*Στοῦ ἀτσιγγάνου τὴν αὐλή
δεντρολίβανον ἀνθεῖ·
κι ἂν ἀνθεῖ κι ἂν δὲν ἀνθεῖ,
πάλι ἀτσιγγανιά βρωμᾶ.*

Οἱ ἐξωτερικοὶ καλλωπισμοὶ δὲν ἀλλάζουν τὸν ἄξεστο καὶ ἀπολίτιστο.

Τῆς γύχτας τοῦ πουλλὴν γι τῆς αὐγῆς τ' ἀγδόγιν.

1. Π6.: * N. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 587, ἀρ. 6· Δ', σ. 277, λ. γύφτος 25. Λαογρ. Σ', σ. 487, λ. γύφτος 3, σ. 558, ἀρ. 48. ΙΑΝΕ, λ. ἄρχοντας Λ2, Βλάχος 1. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 614.

2. Βάρνερ, λ. γύφτος 1, N. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 55.

3. Ἡ παροιμία προέρχεται ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ γύφτου, ποὺ μετακομίζει μὲ ὅλα τὰ ἀσήμαντα ὑπάρχοντά του. Ἡ λ. *μιούρτι* εἶναι τούρκικη, καὶ σημαίνει καλύβα, ἐστία, πατρίδα.

4. Π6.: N. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 587, ἀρ. 4. ΙΑΝΕ, λ. ἀτσιγγανιά 1.

Τῆς νύχτας τὸ πουλὶ καὶ τῆς αὐγῆς τ' ἀηδόνι.

Ἐπαινος γιὰ τοὺς ἐργατικὰς ἀνθρώπους. (Τὸ νυχτοπούλι ἀκούεται τῆ νύχτα, τὸ ἀηδόνι ἀρχίζει νὰ κελαηθεῖ πρῶι πρῶι.)

αὐγὸ

154

Ἄχ χτυπήσει τ' αὐγὸς στὴν βέτραν, βᾶί τ' αὐγόν·
κι ἄχ χτυπήσει ἡ πέτρα στ' αὐγόν, πάλι βᾶί τ' αὐγόν!¹

Ἄν χτυπήσει τ' αὐγὸ στὴν πέτρα, ἀλλὶ στ' αὐγὸ·
κι ἂν χτυπήσει ἡ πέτρα στ' αὐγὸ, πάλι ἀλλὶ στ' αὐγὸ.

Ὁ φτωχὸς κι ὁ ἀδύνατος δὲ βρίσκει ποτὲ τὸ δίκιο του. Πάντα αὐτὸς τὴν πληρώνει.

155

Ἐδεκίμ μου τῆς ἑλιᾶς τοῦ μέσα κι τ' αὐγοῦ τ' ὄξου².

Μοῦδωσε τῆς ἑλιᾶς τὸ μέσα καὶ τ' αὐγοῦ τὸ ἔξω.

Ἄδικη μοιρασιά³.

156

Ἐχασιν γι τ' αὐγὰ κι τὰ καλάθια⁴.

Ἐχασε καὶ τ' αὐγὰ καὶ τὰ καλάθια.

Ὅταν πάθει κανεὶς μεγάλη, ὀλοκληρωτικὴ καταστροφή.

Π6. : Ἐχασε τὰ αὐγὰ καὶ τὸ καλάθι⁵.

Ἄπίσαν καὶ ῶὰ καὶ καλάθιοι⁶.

Λύτῳ κανῶ⁷.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 597, ἀρ. 23. Λαογρ. Β', σ. 608, ἀρ. 1. * IANE, λ. βᾶί 1.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 617, ἀρ. 87.

3. Τὸ κουκούτσι τῆς ἑλιᾶς καὶ τὸ τσόφι τοῦ αὐγοῦ δὲν ἔχουν καμιά ἀξία.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 603, ἀρ. 39. Λαογρ. ΙΒ', σ. 233, ἀρ. 16. IANE, λ. αὐγὸ 1. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 6, σ. 57, τεῦχ. 7, σ. 187.

5. Βάρνερ, λ. αὐγὸ 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 41.

6. Κατζιούλης, ἀρ. 280, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 74.

7. Ζηνόβιος, Π 34. ΠΒοδλ., 155, Gaisford, σ. 15. Διογενειανός, Π 39 καὶ IV 68. Ἄποστόλιος, IV 40. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 603, ἀρ. 39.

Κάθου στ' αὐγά σου νὰ βγάλεις πουλλιᾶ¹.

Κάθου στ' αὐγά σου νὰ βγάλεις πουλιά.

Πρέπει νὰ φροντίζεις, νὰ κυνηγᾷς τὴ δουλειά σου, γιὰ νὰ προκόψεις. Ἔχει ὅμως καὶ τὸ νόημα τῆς 159.

Κακουλούα-κακουλούα, ἰγιγγήθηκιν ἕναν αὐγόν.

Κακάριζε-κακάριζε, γεννήθηκε ἕν' αὐγό.

ἦ

Κακουλουᾶ· ἄ τοῦ κάμει θέλει τ' αὐγόν.

Κακαρίζει ὅπου νᾶναι θὰ τὸ κάμει τ' αὐγό.

ἦ

Κακουλουᾶ κὶ θὰ ἰγγήσει ἕναν αὐγόν².

Κακαρίζει καὶ θὰ γεννήσει ἕν' αὐγό.

Πολὺς θόρυβος γιὰ τὸ τίποτα. Ἔχει καὶ τὴν ἔννοια ὅτι κάτι ποῦ τὸ λέει κανεὶς διαρκῶς, στὸ τέλος γίνεται.

Κάτσι στ' αὐγά σου κὶ καλὰ εἶσι κειῖδα ποῦ κάθισι³.

Κάτσε στ' αὐγά σου καὶ καλὰ εἶσαι κει-δὰ ποῦ κάθισαι.

Ὅταν θέλουν νὰ ποῦνε σὲ κάποιον νὰ πάψει νὰ ἀνακατεύεται ἐκεῖ ποῦ δὲν πρέπει, σὲ πράματα ποῦ δὲν τὸν ἀφοροῦνε.

Ξαπώφτει τ' αὐγὸμ μὶ τῆμ μαναδέλλαν.

Σπρώχνει τ' αὐγὸ μὲ τὴ μανιβέλα⁴.

Μεγάλη προσπάθεια γιὰ ἀσήμαντα πράματα.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 608, ἀρ. 50. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 7, σ. 62.

2. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 607, ἀρ. 49.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 608, ἀρ. 52. Λαογρ. Γ', σ. 188, ἀρ. 1.

4. Μὲ τὸ μοχλό.

Ἐύρισι τ' αὐγὸν γι' πάρ' τοῦ μαλλίν δου¹.

Ἐύρισε τ' αὐγὸ καὶ πάρε τὸ μαλλί του.

Ἄπο κείνον ποῦ δὲν ἔχει, τίποτα δὲν μπορεῖς νὰ πάρεις.

Πβ.: ὼδὸν τίλλεις².

Αὔγουστος

Ἄποῦ Μαρτιοῦ καλοκαιριὰ κι' ἀπ' Ἄουστου χιμῶνας³.

Ἄπο Μάρτη καλοκαίρι κι' ἀπὸ Αὔγουστο χιμῶνας.

Μὲ τις ζέστες τοῦ Μάρτη προηγηθεῖται τὸ καλοκαίρι καὶ μὲ τὰ πρῶτα κρύα τοῦ Αὔγουστου ὁ χιμῶνας. Βλέπε ὅμως καὶ τὴν ἐπόμενη.

Μη' ἢ Μάρτης καλοκαιρίν, μη' ἢ Ἄουστου χιμῶνας⁴.

Μήτε ὁ Μάρτης καλοκαίρι, μήτε ὁ Αὔγουστος χιμῶνας.

αὔριο

Κι' τ' αὔριον ἕνας Θεὸς τοῦ ζέρει⁵.

Καὶ τὸ αὔριο ἕνας Θεὸς τὸ ξέρει.

Τὸ μέλλον εἶναι ἄδηλο.

Πβ.: Μη' καυχῶ τὰ εἰς αὔριον, οὐ γὰρ γινώσκεις τί τέξεται ἢ ἐπιούσα⁶.

Κι' τ' αὔριον ἡμέρα τοῦ Θεοῦ εἶγιν⁷.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 611, ἀρ. 61. ΙΑΝΕ, λ. ἀβγὸ 1.

2. Διογενειανός, I 45. Πλούταρχος, Ἐκλ., 40. Ἀποστόλιος, I 71. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 609, ἀρ. 55.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 620, ἀρ. 4. Λαογρ. Γ', σ. 188. ΙΑΝΕ, λ. ἀπὸ Α 14 β, Αὔγουστος 1. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 12.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 627, ἀρ. 13. Λαογρ. Β', σ. 690, ἀρ. 9.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ., λ. Θεὸς 83 (221).

6. Παροιμίαι Σολομῶντος κζ' 1.

7. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 637, ἀρ. 7. Λαογρ. Γ', σ. 188. ΙΑΝΕ, λ. αὔριο 1.

Καὶ τὸ αὔριο μέρα τοῦ Θεοῦ εἶναι.

Ἔστιν ὅταν θέλουν νὰ ποῦν πὼς δὲν εἶναι βία, πὼς μιὰ δουλειὰ μπορεῖ νὰ συνε-
χιστεῖ καὶ αὔριο.

Πβ.: Ἐν ἀοῖ τὰ σπουδαῖα¹.

αὐτί

166

Ἄφ' τῶναμ' μου τοῦ φτὶν ἰ-μβαίγγει κι ἀφ' τ' ἄλλου μου
βγαίγγει².

Ἄπο τῶνα αὐτί μου μπαίνει κι ἀπὸ τ' ἄλλο μου βγαίνει.

Γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ δὲν δίνει προσοχὴ καὶ σημασία σ' ὅ,τι τοῦ λένε.

167

Ἄφ' τοῦ φτὶν γι' στοῦδ δάσκαλον³.

Ἄπο τ' αὐτί καὶ στοῦ δάσκαλο.

Ἔστιν μιὰ ἐνέργεια γίνεται γρήγορα, χωρὶς πολλὰ διαδικασίες.

Πβ.: Ἔργον ἐπ' ἔργω⁴.

168

Ἰβούιζαν δὰ φτιά μου⁵.

Βούιζαν τ' αὐτιά μου.

Ἔστιν μὲνεις κατάπληκτος ἀκούοντας κάτι ἀπροσδόκητο.

169

Κι οἱ νδοῖχοι φτιά ἔχουσιν⁶.

Καὶ οἱ τοῖχοι ἔχουν αὐτιά.

1. ΠΚοῖσλ., 182, Gaisford, σ. 137. App. Prov., II 58.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 641, ἀρ. 3. Λαογρ. ΙΑ', σ. 138, ἀρ. 73. Δ. Λουκοπούλου - Δ. Λουκάτου, ἀρ. 71. ΙΑΝΕ, λ. ἀπὸ Α14α, ἀφτὶ 1β, βγαίνω Α1, βγώνω.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 640, ἀρ. 1. ΙΑΝΕ, λ. ἀφτὶ 1. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 5, σ. 4.

4. Θεόκριτος, ΠΕ' 20. Βλ. καὶ P. G. Heimgartner, σ. 127.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 643, ἀρ. 8. ΙΑΝΕ, λ. βουίζω Α5.

6. Πβ.: *Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 652, ἀρ. 23. Λαογρ. Σ', σ. 70· ΙΒ', σ. 250, ἀρ. 159. ΙΑΝΕ, λ. ἀφτὶ 1β.

Ὅταν θέλει κανεὶς νὰ συστήσει προσοχὴ καὶ ἐχεμύθεια.

Π6.: Τοῖχος ὤτια, πεδῖον ὄμματα ἔχει¹.

Γιατ' οἱ αὐλές τῶν ἀφεντῶν ἔχουν ἀφτιά κι ἀκοῦσι
καὶ τὰ τοιχὰ τοῦ παλατιοῦ μάτια κι συντηροῦσι².

αὐτός

170

Αὐτὰ κι αὐτά, κι πάλ' αὐτά³.

Αὐτὰ κι αὐτά, καὶ πάλι αὐτά.

Ἄσκοπες ἐπαναλήψεις.

Π6.: Αὐτὰ δι' αὐτῶν⁴.

171

Μὴ τ' αὐτά μας μὴ τ' αὐτά μας,
ἤμβιν ἢ φτεῖρα στοὺν ἀπάμ μας⁵.

Μὲ τ' αὐτά μας μὲ τ' αὐτά μας,
μπῆκε ἡ ψείρα στὴν κάπα μας.

Κακοπαθαίνουμε ἀπὸ δική μας ἀστοχασιά.

ἀφεντιά

172

Ἄποῦ Θεοῦ κι ἀπ' ἀφινδιᾶς⁶.

Ἄπο Θεοῦ κι ἀπ' ἀφεντιά.

Ἄνωτέρα βία.

1. Κατζιούλης, ἀρ. 2303, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 110.

2. Κορνάρος, Ἐρωτόκριτος Α' 177-178. Βλ. καὶ: Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 650, λ. αὐτὴ 18. Φ. Κουκουλέ, ΕΕΚΣ Γ', σ. 87.

3. Πβ.: Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 661, ἀρ. 5.

4. Διογενειανός, ΠΙ 21. Ἄποστόλιος, ΙV 46. Βλ. καὶ Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 662, λ. αὐτὸς 13.

5. Πβ.: Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 662, ἀρ. 12. ΙΑΝΕ, λ. αὐτὸς 4.

6. Πβ.: *Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 673, ἀρ. 4. *ΙΑΝΕ, λ. ἀφεντιά 1.

ἀφήνω

173

Ἄφηκί μου νὰ σ' ἀφήκου·
ἔμ μ' ἀφήγγεις, ἔσ σ' ἀφήνου¹.

Ἄφησέ με νὰ σ' ἀφήσω·
δὲ μ' ἀφήνεις, δὲ σ' ἀφήνω.

Ἄμοιβαῖες ὑποχωρήσεις².

174

Ἐπιασά ἄν'αν γλέφτην. — Φέρ'τουν γι ἔλα. — Ἐν ἐρχέτι.
— Ἄφεις τουν γι ἔλα. — Ἐμ μ' ἀφήγγει³.

Ἐπιασα ἔναν κλέφτη. — Φέρ'τον κι ἔλα. — Δὲν ἔρχεται.
— Ἄσ' τον κι ἔλα. — Δὲ μ' ἀφήνει.

Ἄταν μπλεχτοῦμε σὲ μιὰν ἄσχημη ἱστορία καὶ βρισκόμαστε σὲ ἀδιέξοδο.

Π6.: Εἴλομεν κλέπτην καὶ ἐταλαιπωρήσαμεν ἀπαλλαγῆναι αὐτοῦ⁴.

ἀφράτη

175

Τῆς ἀφράτης τὰ γγλιούδια
τραχανάδοι κι πγιούργια.

Τῆς ἀφράτης τὰ καλούδια⁵
τραχανάδες καὶ πλιγούρια.

Γιὰ τὶς ὁμορφες γυναῖκες ποὺ φροντίζουν μονάχα γιὰ τὴν ὁμορφιά τους
καὶ δὲν εἶναι ἄξιες νοικοκυρές.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 677, ἀρ. 6. IANE, λ. ἀφίνω 1β.

2. Γιὰ τὴν παροιμία ὑπάρχει τὸ ἀκόλουθο ἀνέκδοτο : Στὶς νότιες ἀκτὲς τοῦ Λιβισιοῦ καὶ στὴν παραλία τῆς Μάκρης εἶχε ἀφθονα καβούρια καὶ οἱ ντόπιοι τὰ κυνηγοῦσαν. Μιὰ μέρα ποὺ κάποιος ψαράς ἐπίασε ἕνα μεγάλο κάβουρα, ὁ κάβουρας τοῦ δάγκωσε τὸ δάχτυλο· ἀμέσως ὁ ψαράς τὸν δάγκωσε κι αὐτός, λέγοντας τὴν παραπάνω φράση.

3. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 679, ἀρ. 18. Λαογρ. Γ', σ. 188, ἀρ. 1· ΙΑ', σ. 150, ἀρ. 256.

4. Πλανούδης, ἀρ. 60, Kurtz, σ. 21.

5. Οἱ λιγουδιές.

Γ' άχόρταουν δού μμάτιχ χουρταίγει του του χῶμαν¹.

Τ' άχόρταγο τὸ μάτι τὸ χορταίνει τὸ χῶμα.

ἌΟ πλεονέκτης δὲν παύει νὰ ἐπιθυμῆ παρά ἅμα πεθάνει.

Ἄσ σὶ βάλλ' ἡ νοῦς μου, κουλκούθθιν νᾶσ' ἰμῆρός μου².

Ἄν σὲ βάνει ὁ νοῦς μου³, κολοκούθθι νᾶσαι μπρός μου.

ἌΟταν θέλουν νὰ ποῦνε σὲ κάποιον πὺς δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ τοῦ δώσουν σημασία, νὰ τὸν λογαριάσουν.

Βάλι νὰ βγάλλεις⁴.

Βάλε νὰ βγάλεις.

Γιὰ νὰ περιμένεις κέρδος, πρέπει νὰ διαθέσεις λεφτὰ καὶ δουλειά.

Φάϊ βαλάγιν γὶ πγὶ γιρόν
νὰ δεῖς τοῦ χοίρου τοῦ καλόν⁵.

Φάε βαλανίδι καὶ πιὲς νερό
νὰ δεῖς τοῦ χοίρου τὸ καλό⁶.

ἌΟ,τι εἶναι εὐγευστο δὲν εἶναι πάντοτε καὶ εὐπεπτο.

1. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 695, ἀρ. 2. ΙΑΝΕ, λ. άχόρταγος 1.

2. Γιὰ τὴ λέξη κολοκούθθι βλ. σχόλιο Φ. Κουκουλέ, ΒΒΠ Ε', Παράρτ., σ. 43.

3. Ἄν σὲ ὑπολογίζω.

4. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 27, ἀρ. 14. ΙΑΝΕ, λ. βάλλω Α 14.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 23, ἀρ. 1.

6. Κατ' εὐφημισμὸν, ἀντὶ «τὸ κακό». Στὸ Καστελλόριζο λένε: «... νὰ ἰδεῖς τοῦ χοίρου τὸν καημό». — Στὸ Λιθίσι ἀφθονοῦσαν ἓνα εἶδος βαλανίδια πού τᾶτρωγαν ἢ ψητὰ ὅπως τὰ κάστανα, ἢ ὠμά. ἌΟταν τᾶτρωγαν ὠμά, κι ὕστερα ἔπιναν νερό, ἀφηναν βέβαια μιὰ γλύκα στὸ στόμα, ἦταν ὅμως πάρα πολὺ δύσπεπτα.

Ψαλιδέγγια¹ πενεβρέκια²,
μαυρομάγικα μαχαίρια³,
βάσανα πῶχ' ἢ ἀάπη.

Μεταξωτὰ πενεβρέκια,
μαυρομάγικα μαχαίρια,
βάσανα πῶχει ἢ ἀγάπη.

Εἰρωνική κουθέντα γιὰ τοὺς πολὺ ἐρωτευμένους.

Ἐποὺ γιγγιᾶς πααίγγει τοῦ βασίλειου⁴.

Ἐποὺ γενιᾶς πηγαίνει τὸ βασίλειο.

ἦ

Σόιμ ἠάει τοῦ βασίλειου.

Σοί πάει τὸ βασίλειο.

Ἐποὺ οἱ ἀπόγονοι ἔχουν τίς ἀρετὲς ἢ τίς κακίαις τῶν προγόνων τους.

Χὰν εἶχαμον γι ἰπίναμον, «Βασίλη, κὺρ-Βασίλη!»
κὶ χὰν ἰπόθημ δοῦ κρασίμ, «Ποῦ σ' εἶδα, πρὲ κασσίδη;»⁵

Σὰν εἶχαμε καὶ πίναμε, «Βασίλη, κὺρ-Βασίλη!»
καὶ σὰν ἐπιώθη τὸ κρασί, «Ποῦ σ' εἶδα, βρὲ κασσίδη;»

Ἐποὺ ὑπάρχει συμφέρον καὶ ὠφέλεια ἀπὸ τῆ σχέσῃ μας μ' ἕναν ἄνθρωπο,
εἴμαστε ἀπέναντί του ὄλο φιλοφρονήσεις καὶ κολακίαις. Ἐποὺ δὲν
ἔχουμε πιά νὰ περιμένουμε τίποτα, κάνομε πὼς οὔτε τὸν ξέρομε,
καὶ τὸν περιφρονοῦμε.

1. Ἐλεγον ἔτσι τὰ μεταξωτὰ ὑφάσματα ποὺ εἶχαν σχέδια σὰν ψαλίδες.
2. Τὸ κάτω μέρος τῆς γυναικείας βράκας, ποὺ ἦταν ἀπὸ καλὸ μεταξωτό.
3. Τὰ παλικάρια εἶχαν συνήθως στὸ ζωνάρι τοὺς μαυρομάγικο μαχαίρι· γιὰ τίς γιορτὲς εἶχαν ἄλλα μαχαίρια, μὲ λαβὲς στολισμένες μὲ μικρὰ καρφιὰ καὶ χρωματιστὲς μικρὲς χάντρες.
4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 50, ἀρ. 2. ΙΑΝΕ, λ. ἀπὸ 7, βασίλειο 3.
5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 51, ἀρ. 1. ΙΑΝΕ, λ. ἀπαλωνίζω, ἀποθερίζω, ἀφάταν 2, Βασίλειο 1, βουτσι 1. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 939.

Πβ.: Ζεῖ χύτρα, ζῆ φίλια¹.

βασιλικός (ἐπίθ.)

183

Βασιλική διαταγή κι τὰ σκυλλιά διμμένα².

Διαταγή βασιλική και τὰ σκυλιά δεμένα.

Τυφλή ὑπακοή στις διαταγές τῶν ἀνωτέρων.

Πβ.: Βασιλέως ἀπειλή ὁμοίᾳ βρυγμῶ λέοντος³.

184

Βασιλικός ὀρισμός, ἰργή Θεοῦ⁴.

Βασιλικός ὀρισμός, ὀργή Θεοῦ.

Τὸ ἴδιο νόημα με τὴν προηγούμενη.

βάτος

185

Ἰπυρίμβλεξα στοῦβ βάτουμ

μηῖ πάνου μηῖ κάτου⁵.

*Ἐμπερδεύτηκα στὸ βάτο,
οὔτε πάνω οὔτε κάτω.*

"Όταν βρίσκειται κανένας σὲ ἀδιέξοδο.

βαφτίζομαι

186

Ἐν Ἰορδάγῃ δαφτιζομένου σου⁶.

Ἐν Ἰορδάνῃ βαφτιζομένου σου.

1. Ζηνόβιος, IV 12. Διογενειανός, V 96· Βι, II 79. Γρηγόριος Κύπριος, Λ, II 21· Μ, III 55. Μακάριος, IV 30. Ἀποστόλιος, VIII 31. Βλ. καὶ Δ. Καραθανάση, σ. 73, ἀρ. 136.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 64, ἀρ. 1. ΙΑΝΕ, λ. ἀφεντικός Α1, βασιλικός Α1β. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 1083.

3. Παροιμίαι Σολομώντος ιθ' 12.

4. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 65, ἀρ. 5. ΙΑΝΕ, λ. βασιλικός Α1β.

5. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 72, ἀρ. 2.

6. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 75, ἀρ. 6. ΙΑΝΕ, λ. βαφτίζω Α4.

Τὸ ἔλεγαν συνήθως ὅταν περιχυναν κάποιον ξαφνικὰ μὲ νερό, ἢ ὅταν τὸ κρασί
ἦταν πολὺ νερωμένο¹.

βαπτίζω

187

Δαφτίννου κὶ μυρώνου, ἄρα ζήσει κὶ μὴ ζήσει².

Βαπτίζω καὶ μυρώνω, κὶ ἄς ζήσει κὶ ἄς μὴ ζήσει.

Γιὰ ὅσους κάνουν κάτι μηχανικὰ καὶ γρήγορα, χωρὶς νὰ τοὺς νιάζει τί
θὰ βγεῖ.

Π6.: Βαπτίζω καὶ μυρώνω καὶ ἄρα προκόψη καὶ μὴ προκόψη³.

βγάζω

188

Κὶ μὶ τοῦ χρουσόου δοῦ βλόγιν νὰ σὶ βγάλουν δοῦ μμάτισ σου,
πάλι «σπουλλαέτη» ἔλ λέεις.

*Καὶ μὲ τὸ χρυσὸ τὸ βελόνι νὰ σοῦ βγάλουν τὸ μάτι σου, πάλι «εὐ-
χαριστῶ» δὲν λές.*

ἢ

Κὶ μὶ τοῦ χρουσόου δοῦ βλόγιν νὰ σὶ βγάλουν δοῦ μμάτισ σου,
πάλι χουρὰ ἔς σὶ πιρνᾶ⁴.

*Καὶ μὲ τὸ χρυσὸ τὸ βελόνι νὰ σοῦ βγάλουν τὸ μάτι σου, πάλι δὲν
εὐχαριστιέσαι.*

Ἔσο καὶ νὰ σοῦ χρυσώσουν τὸ χᾶπι, τὸ κακὸ ποῦ σοῦ κάνουν δὲν μπο-
ρεῖς νὰ τὸ δεχτεῖς σὰν καλὸ. Ἡ φράση λέγεται μὲ πικρὴν εἰρωνεία ὅταν
κάποιος διηγεῖται μὲ πόσες ψευτοεργένειες τοῦ ἔκαμαν ἓνα κακὸ.

189

Μβαίγγει κὶ βγαίγγει τ' ἄθρωπου ἢ κῶλους, ὅσων νὰ βγάλει
μιὰν γόρην.

1. Ἡ γνωστὴ φράση ἀπὸ τὸ τροπᾶριο τῆς ἀκολουθίας τοῦ μεγάλου ἀγιασμοῦ τῶν
Θεοφανείων.

2. Πβ.: *Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 75, ἀρ. 5. Λαογρ. Γ', σ. 189. ΙΑΝΕ, λ.
βαπτίζω Α1, ἄρα (II).

3. Βάρνερ, λ. βαπτίζω 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 42.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ., λ. χρυσός 1 (1).

Τοῦ ἀνθρώπου ὁ κῶλος μπαίνει καὶ βγαίνει, ὥσπου νὰ παντρέψῃ
μιὰ κόρη.

Οἱ γονεῖς τραβοῦνε πολλὰ γιὰ νὰ παντρέψουνε τὰ κορίτσια τους.

190

Μὴν ι-βγάλλεις τὰ κάσταν' ἀφ' τῆφ φουτιὰμ μὶ τοῦ χέρισ σου¹.

Μὴ βγάζεις τὰ κάστανα ἀπ' τῆ φωτιά μὲ τὸ χέρι σου.

Μὴν ἀναλαμβάνεις νὰ κάνεις ἐσὺ ἐνέργειες ποὺ εἶναι ἐπικίνδυνες.

βγαίνω

191

Ἦθγιν ἡ Κιραλησά
μ' ἕναν γρόσκινουφ φλουριά.

Βγῆκε ἡ Κεραλησά²
μ' ἕνα κόσκينو φλουριά.

Τὸ τραγουδοῦσαν τὰ παιδιὰ στοὺς δρόμους ὅταν ἔβλεπαν τὸ οὐράνιο τόξο³.

192

Ἡ Παῦλ' ἐφέντης ἤθγιβ βόλακας.

Ἡ Παῦλ' ἐφέντης βγῆκε βρικόλακας.

Λέγεται ὅταν κάποιος θησαυρίζει ἀδικώντας τοὺς ἄλλους, γιὰ νὰ τοῦ θυμίσουν
πὼς ὑπάρχει καὶ τιμωρία⁴.

βδέλλα

193

Χάν ἀθτέλλα ρουφᾶ τοῦ γαῖμαμ μου⁵.

1. Πβ.: Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεύχ. 5, σ. 8.

2. Τὸ οὐράνιο τόξο. — Ὁ Μουσαῖος, στοὺς Βατταρισμούς του, λέει γιὰ τὴ λέξη τὰ ἀκόλουθα: «Κηραλησά = ἡ Ἰρις, τὸ οὐράνιον τόξον· ἐκ τοῦ κέρας-σελήνη, ἐν Ρόδῳ λέγεται Κηρασελήνη.»

3. Κατὰ τὴ λαϊκὴ ἀντίληψη, τὸ οὐράνιο τόξο εἶναι τὸ προμήνυμα τοῦ καλοῦ καιροῦ καὶ τῆς πλοῦσιας συγκομιδῆς. Οἱ τρεῖς κύριες ἀποχρώσεις του, τὸ κόκκινο, τὸ κίτρινο καὶ τὸ πράσινο, συμβολίζουν τὸ κρασί, τὸ στάρι καὶ τὸ λάδι.

4. Ὁ Παῦλ' ἐφέντης ἦταν δικολάβος στὴ Μάκρη καὶ εἶχε ἀδικήσει πολὺν κόσμον. Ὅταν πέθανε, καὶ ὕστερ' ἀπὸ χρόνια τὸν ξέθαψαν, τὸν βρῆκαν «ἄλιωτο»: εἶχε βρικολακιάσει. Πίστευαν πὼς ἔτσι τιμωρεῖ ὁ Θεὸς τοὺς ἀδικούς καὶ τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 90, ἀρ. 2. ΙΑΝΕ, λ. ἀβδέλλα 1, αἶμα 1.

Σὰ βδέλλα ρουφᾶ τὸ αἷμα μου.

"Όταν κάποιος ἐκμεταλλεύεται τὸν ἄλλον χωρὶς ἔλεος.

Π6.: Τοῦτο δὲ γραφῆναι χρήσιμον ἐπὶ τινος οὐκ ἂν ἄλλως ὠφελούντος, εἰμὴ μετὰ βαρὺ κέρδος καὶ αἵματος τοῦ ἐκ τῶν ὠφελουμένων¹.

Αἰαῖ, "Ερως ἀνιαρέ, τί μευ μέλαν ἐκ χροὸς αἷμα
ἐμφὺς ὡς λιμνᾶτις ἄπαν ἐκ βδέλλα πέπωκας ;²

βλέπω

194

"Αἶ μου Μιχαήλη μου, μὴ τὰ 'κατὸν γανδήλλια,
γλέπι μου τοῦ πιδάκιμ μου, νὰ σὶ τὰ σώσου χίλλια.

"Αι μου Μιχαήλη μου, μὲ τὰ ἑκατὸ καντήλια,
φύλα μου τὸ παιδάκι μου, νὰ σοῦ τὰ φτάσω χίλια³.

"Όταν ἔκαναν τάμα στὸν ἅγιο Μιχαήλ γιὰ νὰ φυλάξει τὸ παιδί τους ἀπὸ κακό.

195

'Ακόμα 'ἐν δούν εἶδαμουν γι Γιάγγην δούν ἰβγάλαμουν⁴.

'Ακόμα δὲν τὸν εἶδαμε καὶ Γιάννη τὸν ἐβγάλαμε.

Γιὰ ὅσους κάνουν σχέδια ἢ προβαίνουν σὲ ἐνέργειες πρὶν πραγματοποιη-
θοῦν οἱ ἀπαραίτητες προϋποθέσεις⁵.

Π6.: 'Ακόμη δὲν τὸν εἶδαμε καὶ Γιάννη τὸν ἐκράξαμε⁶.

1. Εὐστάθιος, Π., σ. 1677, στ. 19. Βλ. καὶ Φ. Κουκουλέ, ΕΘΛ Β', σ. 153.

2. Θεόκριτος, Β' 55. Βλ. καὶ P. G. Heimgartner, σ. 70.

3. Γιὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ βλ. παρακάτω, λ. χορεύω.

4. Π6.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 138, ἀρ. 4. Λαογρ. Γ', σ. 189, ἀρ. 1· Π6', σ. 238, λ. Γιάννης 52· Π6', σ. 290, ἀρ. 1. ΙΑΝΕ, λ. ἀκόμη 2, βάλλω Α 11, βαφτίζω Α 3, βγάλω Β 21. 'Α. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 7, σ. 5.

5. Γι' αὐτὴ τὴν παροιμία λέγεται τὸ γνωστὸ καὶ μὲ ἄλλες παραλλαγές ἀνέκδοτο τῆς κόρης ποὺ κλαίει τὸ θάνατο τοῦ ἀνύπαρκτου παιδιοῦ της. Στὸ Λιβίσι τὸ διηγούνται ὡς ἑξῆς: Μιὰ μητέρα ζύμωνε, κι ἔστειλε τὴν κόρη της νὰ τῆς φέρεῖ σβόγκιον (σκουπόχορτο) γιὰ νὰ σκουπίσει τὸ φούρνο ποὺ θὰ φούρνιζε τὰ ψωμιά της. Ἡ κόρη, ἐκεῖ ποὺ πήγαινε στὸ βουνό, βλέπει ἀπὸ μακριὰ κάποιον ποὺ σπέρνει. Φαντάζεται πὼς τὸν παντρεύεται, πὼς κάνει παιδί, πὼς τὸ βαφτίζει Γιαννάκη, καὶ πὼς ὁ Γιαννάκης πεθαίνει. Καὶ τότε ἀρχίζει νὰ κλαίει καὶ νὰ μοιρολογεῖ τὸν πεθαμένο Γιαννάκη. Μιὰ μιὰ φτάνουν καὶ οἱ ἀδερφές της καὶ ἡ μητέρα, κι ὅλες μαζί κλαῖνε τὸν ἀνύπαρκτο Γιαννάκη. Στὸ τέλος ἔρχεται ὁ πατέρας, κι ἀπελπισμένος γιὰ τὴ διανοητικὴ τους κατάντια λέει τὴν παραπάνω φράση, ποὺ ἔμεινε παροιμιακὴ. ('Αφήγηση Δέσποινας Τσακιφγιάννη.)

6. Βάρνερ, λ. Γιάννης 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 49.

Παῖς οὐπω φανεῖς Ἰωάννης ἐκλήθη ¹.

Πρὶν τοὺς ἰχθῦς ἐλεῖν, σὺ τὴν ἄλμην κυκᾶς ².

Αἰξ οὐπω τέτοκεν, ἔριφος δ' ἐπὶ δώματι παίζει ³.

196

Ἄ τοῦχ χέσεις τὸν Ἄλῆν ἂν δοῦδ δεῖς εἰς τὴν τζαμίν.

Νὰ τὸν χέσεις τὸν Ἄλῆ ἂν τὸν δεῖς εἰς τὸ τζαμί.

Ἔστιν ἄνθρωπος καὶ παρὰ τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴν τὸ ξανακάμεις ⁴.

197

Γιὰ δὲ τοῦ φίλου τοῦ σακὶν κι ὅ,τ' ἔχει μέσα βάλ' τουν.

Γιὰ δὲς τοῦ φίλου τὸ σακί κι ὅ,τι ἔχει μέσα βάλ' του.

Νὰ φέρεσαι στοὺς ἄλλους ὅπως σοῦ φέρονται.

198

Ἡ μύτη σου τρέχει. — Χειμῶνας εἶγιν. — Ἄμ' εἶδα σι δὰ κι τοῦ καλοκαιρίν ⁵.

Ἡ μύτη σου τρέχει. — Χειμῶνας εἶναι. — Ἄμ' σὲ εἶδα δὰ καὶ τὸ καλοκαίρι.

Ἔστιν ἄνθρωπος, θέλοντας νὰ κρύψει τὴν αἰτία μιᾶς ἀδυναμίας του, δίνει δικαιολογίας ποὺ δὲν πείθουν.

1. Κατζιούλης, 28/8, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 118.

2. Εὐστάθιος, Π., σ. 1792, στ. 43. Βλ. καὶ E. Kurtz, Eust., σ. 318.

3. Ζηνόβιος, I 42. Διογενεσιανός, I 40· Βι, VII 56. Μακάριος, I 54. Ἀποστόλιος, I 88. ΠΒοδλ., 70, Gaisford, σ. 8. Crusius, σ. 110. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 139, λ. βλέπω 4.

4. Ὁ Λιβυσιανός Β. Τσακιργιάννης διηγεῖται τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτο : Ὁ Ἄλῆς ἦταν Τοῦρκος τῆς Κρήτης, καὶ δὲ μιλοῦσε τούρκικα, ὅπως ἄλλωστε οἱ περισσότεροὶ Τουρκοκρήτες. Κάποτε ἦρθε εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν. Ἐκεῖ εἶδε τοὺς Τούρκους ποὺ πῆγαιναν εἰς τὴν Παρασκευὴν εἰς τὴν τζαμί, καὶ πῆγε κι αὐτὸς νὰ κάμει τὴν προσευχὴν του μετὰ τοὺς ἄλλους, νὰ μὴ φανεῖ ἔξω τοῦ νόμου καὶ τῆς θρησκείας. Οἱ Τούρκοι, πρὶν μπουῦν εἰς τὴν τζαμί, βγάζουν τὰ παπούτσιά τους, πλένουν τὰ πόδια τους καὶ μπαίνουν εἰς τὴν τζαμί. Ἐκαμῆν τὸ ἴδιον κι ὁ Ἄλῆς, καὶ μπῆκε εἰς τὴν τζαμί νὰ προσευχηθῆ. Ἐσχάστηκε ὁμοίως, κι ἔμεινε πολὺ μέσα. Ὅταν βγῆκε δὲν μπόρεσε νὰ βρεῖ τὰ παπούτσιά του· ἴσως κάποιος ἄλλος κατὰ λάθος τὰ φέρεσε κι ἔφυγε ἀφήνοντας τὰ δικά του. Ὁ Ἄλῆς τότε, θυμωμένος, εἶπε τὴν παραπάνω φράση, ποὺ ἔμεινε παροιμιακὴ.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 157, ἀρ. 58. Λαογρ. Γ', σ. 215, λ. ξέρω· Σ', σ. 49, λ. μὲν 3. ΙΑΝΕ, λ. ἀρ. 1.

Π6.: Γαμπρέ, τρέχει ή μύξα σου; — Εϊνε άπέ τὸ χειμῶνα. — Καί
άπέ καλοκαίρι σέ ήξεύρω¹.

Στάζει σου ή ρίς, γαμβρέ. — 'Από τοῦ χειμῶνος, ἔφη. — Οἶδά
σε καί τοῦ θέρους².

Εἶδομεν καί πολίτην μυζῶντα³.

199

Κάπου σ' εἶδα, κάπου μ' εἶδισ⁴.

Κάπου σ' εἶδα, κάπου μ' εἶδες.

"Όταν δυὸ ἄνθρωποι ἀραιώσουν πολὺ ἢ καί διακόψουν τίς σχέσεις τους.
Λέγεται καί σέ περίπτωση ἀχαριστίας⁵.

200

Κι ἄδ δοῦ τοῦβ βασιλλιάγ γαμβρόν γι τῆσ σουλτάναν γύφφην!

Κι ἂν δῶ τὸ βασιλιὰ γαμπρό καί τῆ σουλτάνα νύφη!

Τὸ λένε οἱ θλιμμένοι ἄνθρωποι πὸς τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ διασκεδάσει τὴ
λύπη τους.

201

Κι τὰ πιθύμιουν εἶδα τα, κι τ'ἄθελά 'καμά τα,
κι τ'ἄχα μέσα στὴν γαρτιὰν ἱξιφαγίρωσά τα⁶.

*Κι ὅσα ἐπιθύμιουν εἶδα τα, κι ὅσα ἤθελα ἔκαμά τα
κι ὅσα εἶχα μέσα στὴν καρδιά ἐξεφανέρωσά τα.*

Τὸ λέει ὁ εὐχαριστημένος ἄνθρωπος, πὸς βρῆκε ἱκανοποίηση στὴ ζωὴ του.

Π6.: "Έχεις πάλαι ὦν ἐπεθύμεις⁷.

Τεύξει τοίνυν ὦν ἱμείρεις⁸.

1. Βάρνερ, λ. γαμπρός 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 47.

2. Κατζιούλης, ἀρ. 2159, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 108.

3. Πλανούδης, ἀρ. 175, Kurtz, σ. 35. K. Krumbacher, MGS, σ. 253,
ἀρ. 175.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 160, ἀρ. 72. ΙΑΝΕ, λ. ἀντάμα 1, βλέπω 1 β.
'Α. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 5, σ. 18.

5. Κατὰ τὴ λαϊκὴ ἀντίληψη, μ' αὐτὰ τὰ λόγια ὑποδέχονται οἱ ψυχὲς τῶν πεθαμένων
ἐκείνους πὸς κατεβαίνουν στὸν Κάτω Κόσμο. Βλ. Ν. Πολίτη, Νεοελληνικὴ μυθολογία Β',
σ. 341.

6. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 304, λ. βρίσκω 133.

7. Θεόκριτος, Γ' 17. Βλ. καί Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 304, λ. βρίσκω 133.

8. 'Αριστοφάνης, Νεφέλαι 435. Βλ. καί Ν. Πολίτη, Πανδώρα ΙΗ', σ. 434, ἀρ. 7.

Οἶμαι γὰρ αὐτὸν αὐτίχ' εὐρήσειν ὅπερ
πάλαι ποτ' ἐζήτεις...¹

202

Κι τοῦ δεῖν παριουριά 'γιν².

Καὶ τὸ νὰ βλέπεις παρηγοριά εἶναι.

"Όταν ἀρκεῖσαι μόνο νὰ βλέπεις κάτι πού δὲν μπορεῖς ἀλλιῶς νὰ τὸ ἀπο-
λαύσεις.

203

Νὰ τοῦ δοῦ κι νὰ μὴν δοῦ πιστέψου³.

Νὰ τὸ ἰδῶ καὶ νὰ μὴν τὸ πιστέψω.

"Όταν ἀκοῦς κάτι ἐντελῶς ἀπροσδόκητο, κάτι πού σοῦ φαίνεται ἀδύνατο.

204

Παναγιά μου, γλέπι μου ὡς τὶς τρεῖς τοῦ τάφου μου⁴.

Παναγιά μου, φύλα με ὡς τὶς τρεῖς τοῦ τάφου μου⁵.

Ἐπίκληση τῆς προστασίας τοῦ θείου.

205

Παναγιά μου, γλέπι τουν ὡς τῆδ δικουχτώραν δου⁶.

Παναγιά μου, φύλα τον ὡς τὰ δεκαοχτώ του.

Ἐπίκληση στὰ θεῖα, νὰ προστατεύουν τοὺς νέους ὡς τὴν ἐνηλικίωσή τους.

1. Ἀριστοφάνης, Νεφέλαι 181-182. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Πανδώρα ΙΗ', σ. 434, ἀρ. 7.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 175, ἀρ. 115.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 165, ἀρ. 85. ΙΑΝΕ, λ. βλέπω 1 β. 'Α. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεύχ. 7, σ. 99.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ., λ. φυλάγω 41 (19).

5. "Ός τὴν τρίτη μέρα ἀπὸ τὴν ταφή μου.—Γιὰ τὴν παροιμία λένε τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτο : Πέθανε κάποτε μιὰ νέα κοπέλα ἀπὸ ξαφνικὸ θάνατο. Κάποιος πού τὴν ἤθελε, ἀνοιξε τὸν τάφο τὸ ἴδιο βράδυ τῆς ταφῆς τῆς, καὶ ἀσέλγησε πάνω στὸ κορμί τῆς. Τὴν ἄλλη μέρα βρῆκαν τὸν τάφο ἀνοιχτὸ καὶ ἡ πράξη διαπιστώθηκε. Κατάλαβαν τὸν ἐνοχο, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχαν μάρτυρες, γιὰ ν' ἀποδειχτεῖ ἡ ἐνοχὴ του καὶ νὰ τὸν τιμωρήσουν. Ἔτσι ἔμεινε ὁ λόγος σὰν ἐπίκληση στὰ θεῖα, νὰ προστατεύουν τὶς κοπέλες ἀπὸ παρόμοιο κακό.

6. Πβ.: ΙΑΝΕ, λ. βλέπω 12.

Τά 'δαν ἰδῶ τὰ μμάτια μου, χριστιανὸς νὰ μὴν δὰ δεῖ¹.

Τὰ ὅσα εἶδαν τὰ μάτια μου, χριστιανὸς νὰ μὴν τὰ ἰδεῖ.

"Όταν ἔχεις περάσει πολλὰ βάσανα, πολὺ δύσκολες ὥρες.

Πβ.: 'Εν γὰρ τῷ μακροῦ χρόνῳ πολλὰ μὲν ἔστι ἰδεῖν τὰ μὴ τις ἐθέλει².

Τά 'δεις εἶγιν δα πουλλά, γιὰ τὰ θὰ δεῖς ;³

Τὰ ὅσα εἶδες εἶναι πολλὰ, ἢ τὰ ὅσα θὰ δεῖς ;⁴

Ποτὲ δὲν μπορούμε νὰ ποῦμε πὼς τὰ δεινὰ μας τέλειωσαν· πάντα ὑπάρχει φόβος νὰ πάθουμε κάτι χειρότερο.

Τὰ μβροστινά της 'ἐν δὰ θουρᾶ κι τὰ πισινά της βλέπει τα⁵.

Τὰ μπροστινά της δὲν τὰ βλέπει, βλέπει τὰ πίσω της.

"Όταν δὲν βλέπεις τὰ δικὰ σου τὰ σφάλματα, ἀλλὰ κατηγορεῖς τοὺς ἄλλους.

Τοὺλ λύκουν ἰ-βλέπουμουν, κι τὴν ὀπλήγ γυρεύουμουν⁶.

Τὸ λύκο βλέπουμε, καὶ τ' ἀχνάρια του γυρεύουμε.

"Όταν, ἐνῶ συμβαίνει κάτι τὸ σημαντικὸ, ἐμεῖς καθόμαστε καὶ συζητοῦμε γιὰ ἀσημαντες λεπτομέρειες.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 170, ἀρ. 103.

2. 'Ηρόδοτος, Α' 32.

3. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 171, ἀρ. 105.

4. Γι' αὐτὴ τὴ φράση ἡ Δέσποινα Τσακιργιάννη λέει τὸν ἐξῆς μῦθο : "Ένας γεωργὸς, ἐκεῖ πού ἔσκαβε τὸ χωράφι του, βρῆκε ἓνα κρανίον, καί, καθὼς οἱ παλιοὶ πίστευαν πὼς πάνω στὸ κρανίον τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων εἶναι γραμμένη ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον τοῦ κόσμου, πρόσεξε κι αὐτός, καὶ ξεχώρισε τὴ φράση : « Τὰ 'δεις εἶγιν δα πουλλά, γιὰ τὰ θὰ δεῖς ; » "Έκαμε τὴ σκέψη πὼς ἓνα κρανίον δὲν εἶχε τίποτα τὸ χειρότερο νὰ πάθει, μὰ ὥστόσο τὸ φύλαξε γιὰ νὰ ἱκανοποιήσει τὴν περιέργεια του. Πέρασε καιρὸς πολὺς, καὶ μιὰ μέρα βρῆκε ἡ γυναῖκα του τὸ κρανίον, καί, νομίζοντας πὼς εἶναι τῆς παλιῆς του φιλενάδας, τῆκαψε στὸ καζάνι της.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 164, ἀρ. 81.

6. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 172, ἀρ. 109. Λαογρ. ΙΑ', σ. 215, ἀρ. 76· ΙΓ', σ. 292, λ. θωρῶ. ΙΑΝΕ, λ. ἀκούῶ Α1.

Π6. : Τὸ φίδι βλέπομε καὶ τὴ συρματεῖά του γυρεύομε ¹.

Ἐμεῖς τὸ λύκο βλέπομε καὶ τὴν ὄπλῃν γυρεύομε ².

Λύκον ὄρων, ἔχνος ζητεῖς ; ³

Τὸν ὄφιν βλέπεις, καὶ σύρμα ζητεῖς ; ⁴

Ἄρκτου παρουσίης, ἔχνη μὴ ζήτει ⁵.

210

Χάθ θὰ δοῦ τοῦ φτίμ μου χῶρις καρφέτην, τότε θὰ τοῦ πιστέψου ⁶.

Ὅταν θὰ ἰδῶ τ' αὐτί μου δίχως καθρέφτη, τότε θὰ τὸ πιστέψω.

Γιὰ κάτι ποῦ τὸ θεωροῦμε ἀπολύτως ἀδύνατο.

211

Χουρατεύγου, κάμνου του, κι ἄγ γέμ μι δεῖς, κιρτέννου του ⁷.

Τὸ κάνω χωρατεύοντας, κι ἂν δὲν μὲ δεῖς, δικό μου.

Ὅταν ἀρπάξεις κάτι, δῆθεν στ' ἀστεῖα, κι ἂν δὲν σὲ δοῦν τὸ οἰκιοποιεῖσαι.

βόδι

212

Πένδι βόδια, δυὸ ζιβγάρια ⁸.

Πέντε βόδια, δυὸ ζευγάρια.

Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ εἶν' ἀνίκανοι νὰ σκεφθοῦν.

1. Βάρνερ, λ. φίδι 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 117.

2. Βάρνερ, λ. λύκος 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 81.

3. Κατζιούλης, ἀρ. 1436, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 95.

4. Πλανούδης, ἀρ. 258, Kurtz, σ. 45. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 173, ἀρ. 110.

5. Ζηνόβιος, Π 36· ΑΘ, ΠΙ 132, Miller, σ. 374. Διογενειανός, Π 70. Πλούταρχος, Ἄλ., Ι 94. Γρηγόριος Κύπριος, Ι 56· Μ, Ι 54. Μακάριος, Π 42. Ἀποστόλιος, ΠΙ 89. ΠΒοδλ., 201, Gaisford, σ. 19. Ἀρισταίνετος, Π ιβ', βλ. καὶ Δ. Τσίριμπα, Πλάτων Β', σ. 63, ἀρ. 51. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 173, ἀρ. 110.

6. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 168, ἀρ. 95. Λαογρ. Γ', σ. 190, ἀρ. 6. ΙΑΝΕ, λ. ἀφτί 1.

7. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 175, ἀρ. 118.

8. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 195, ἀρ. 29. Λαογρ. ΙΓ', σ. 290.

Φύϊτι νά μῆσ σᾶς κουτιλήσει τὸ βόδι! — Ποῦγιν δού βό-
δι; — Δέ τὸ σχοιγίμ ἡοὺ πάου νά τὸ φέρου!¹

*Φύγετε νά μὴ σᾶς κουτουλήσει τὸ βόδι! — Ποῦναι τὸ βόδι; —
Δές τὸ σχοινὶ πὸν πάω νά τὸ φέρω!*

Γιὰ ὄσους παρασύρονται ἀπὸ τὴ φαντασία τους καὶ βλέπουν τίς ἐπιθυμίες
τους σὰ γεγονότα².

βοηθῶ

Βουθᾶ μου γύχτα κι ἡ αὐγή
σὰμ μάνα κι σὰν ἀδαρφή³.

*Βοηθᾶ με ἡ νύχτα κι ἡ αὐγή
σὰ μάνα καὶ σὰν ἀδεορφή.*

Γιὰ τὴ γυναῖκα πὸν ἐργάζεται τίς βραδινές καὶ πρωινές ὥρες κι ἔτσι ἔχει
μεγαλύτερη ἀπόδοση στὴ δουλειά της.

βουίζω

Ἰθούϊξιβ βούλουν δού χουριβόν.

Βούϊξε ὄλο τὸ χωριό.

Ἄσταν γίνεται γνωστὸ κάτι καὶ ξεσηκώνει μεγάλο θόρυβο.

Πβ.: Ἐδώσθησαν ἀνά τὴν Ἑλλάδα⁴.

βουνὸ

Ἄφ' τὰ βουνὰ τὸν ἰκατέβασαν⁵.

1. Πβ.: *Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 203, ἀρ. 55.

2. Γιὰ τὴν παροιμιακὴν αὐτὴ στιχομυθία λένε τὸ γνωστὸ καὶ σὲ ἄλλα μέρη ἀνέκδοτο :
Κάποιος πάει στὸν κουμπάρο τοῦ κουμπάρου του νά τὸν παρακαλέσει νά τοῦ χαρίσει ἕνα
βόδι. Καθὼς πηγαίνει, κάνει στὸ δρόμο θόρυβο καὶ χειρονομίες, εἰδοποιώντας τοὺς περαστι-
κοὺς νά παραμερίσουν γιὰ νά μὴν τοὺς κουτουλήσει τὸ βόδι πὸν ἀκόμα δὲν ἔχει.

3. Πβ.: Λαογρ. Β', σ. 613, ἀρ. 2. ΙΑΝΕ, λ. αὐγή 3. Δ. Λουκάτου, Κεφ.
Γνωμ., ἀρ. 768.

4. Ἡρόδοτος, Σ' 131.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 221, ἀρ. 16. ΙΑΝΕ, λ. βουνὸ 1.

Ἐκ τῶν βουνῶν τὸν κατέβασαν.

Γιὰ τοὺς ἀκοινώνητους καὶ τοὺς ἄξεστους.

217

Βουνοῦ μὴ βουνοῦ ἔν ἰ-σμίει· ἀμ' ἄθρωπους μ' ἄθρωπου
ἰ-σμίει¹.

Βουνοῦ μὲ βουνοῦ δὲ σμίγει· ὅμως ἄθρωπος μ' ἄθρωπο σμίγει.

Οἱ ἄθρωποι, ὅση ἀπόστασις καὶ νὰ τοὺς χωρίσει, πάντοτε εἶναι δυνατόν
νὰ ξανασυναντηθοῦν. — Λέγεται καὶ εἰδικότερα, ὅταν θέλει κανεὶς νὰ
δηλώσει ὅτι κάποτε θὰ τοῦ δοθεῖ ἡ εὐκαιρία ν' ἀνταποδώσει τὸ καλὸ
ἢ τὸ κακὸ ποῦ τοῦ ἔκαμαν.

Πβ.: Ὅρος ὄρει οὐ μίγνυται, ἄθρωπος δ' ἄθρωπῳ².

218

Ἐπιγασιν δὰ βουνά³.

Πῆρε τὰ βουνά.

Ὅταν ἓνας ἄθρωπος παθαίνει παράκρουση.

βούτυρο

219

Ἐλυσαν οἱ βότυροι τ' Ἀνδῶν τ' Ἀναδόζη.

Ἐτρεξαν τὰ βούτυρα τοῦ Ἀντώνη τοῦ Ἀναδόζη.

Γιὰ τὸν πολὺ φτωχὸ ποῦ παινεύεται⁴.

βράζω

220

Βράγγει μὴ τοῦ ζουμίν δου⁵.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 218, ἀρ. 6. Λαογρ. Γ', σ. 190· Σ', σ. 12, λ.
ἀνταμώνω. IANE, λ. βουνοῦ 1.

2. Ἀποστόλιος, XIII 2. Κατζίουλης, ἀρ. 1771, Ν. Πολίτης, Παρ. Α',
σ. 103.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 220, ἀρ. 15 α. IANE, λ. βουνοῦ 1. Ἀ. Παπα-
δοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 4, σ. 115.

4. Διηγοῦνται εἰρωνικὰ τὴν ἱστορία κάποιου πάμπτωχου Ἀντώνη, ποῦ τοῦ χύθηκαν
τάχα τὰ βούτυρα, ἐπειδὴ ἦταν τόσο πολλὰ ποῦ δὲν εἶχε ποῦ νὰ τὰ βάλει.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 229, ἀρ. 4. IANE, λ. βράζω Α5. Ἀ. Παπα-
δοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 7, σ. 23. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 1234.

Βράζει με τὸ ζουμί του.

"Όταν κάποιος προσπαθεῖ νὰ ἐξοικονομηθεῖ μετὰ τὰ λίγα ποὺ ἔχει.

βράκα

221

Μὴ τὰ δυὸ στραβά νανγέλλια¹,
μὴ τῆσ στούπευην² δὴβ βράκαν.

*Μὲ τὶς δυὸ στραβὲς ραφές,
μὲ τὴ στούπινη τὴ βράκα.*

Λέγεται εἰρωνικὰ γιὰ τὶς ἀκατάστατες καὶ τὶς φτωχὲς ποὺ ἔχουν μικρὴ
προίκα.

βρέχομαι

222

"Έναν δόχου τοῦ βριμμένου
ἔσα μὴ τοῦ μουσκιμμένου³.

*Τὸ ἴδιο τόχω τὸ βρεμένο
ὅπως καὶ τὸ μουσκεμένο.*

Τὸ κακὸ τὸ αἰσθανόμαστε μετὰ τὸν ἴδιο τρόπο, εἴτε μεγάλο εἶναι εἴτε μικρό.

223

Κι ἔτσι βριμμένους, κι ἔτσι μουσκιμμένους⁴.

Κι ἔτσι βρεμένος, κι ἔτσι μουσκεμένος.

"Όταν ἀναγκάζεται κανεὶς νὰ κάμει κάτι γιὰτὶ δὲν μπορεῖ νὰ κάμει διαφο-
ρετικὰ.

βρέχω

224

Βρέξι κῶλουν νὰ φάεις πατέλλαν⁵.

1. Νανγέλλι ἔλεγαν τὴν πλάινὴ λουρίδα τοῦ ποικάμισου, ποὺ μπαίνει γιὰ νὰ τοῦ
δώσει φάρδος.

2. Ἄπὸ στουπί, ὕφασμα χοντρὸ ποὺ τῆβαφαν μπλέ κι ἔκαναν βράκες γιὰ τοὺς ἐργάτες
ποὺ δούλευαν στὰ βυρσοδεψεῖα.

3. Πβ.: *Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 250, λ. βρέχω 25.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ., λ. κακοπαντρεμένος 3 (4).

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 247, ἀρ. 12. Λαογρ. Γ', σ. 190, ἀρ. 1· Δ',
σ. 292, ἀρ. 20· ΙΑ', σ. 145, ἀρ. 166. ΙΑΝΕ, λ. βρέχω Α1.

Βρέξε κώλο νά φᾶς πεταλίδα.

Χρειάζεται νά δουλέψεις και νά κοπιᾶσεις γιά ν' ἀποχτήσεις κάτι.

225

Ἔβρεχιν τουλούμια κί παρτάκια¹.

Ἔβρεχε τουλούμια και σταμνιά.

Ἄνταν βρέχει ραγδαῖα και ἀδιάκοπα.

226

Ἐ,τι βρέξ' ἄς κατιβάσει².

Ὁ,τι βρέξει ἄς κατεβάσει.

Ἄνταν διακινδυνεύεις κάτι ἀδιαφορώντας γιά τίς συνέπειες.

227

Μή στάζει κί μή βρέζει³.

Ἄνταν περιβάλλεις μέ μεγάλη στοργή και φροντίδα ἕνα πρόσωπο ἢ ἕνα ἀντικείμενο πού σοῦ εἶναι ἀκριβό.

βρίσκω

228

Βρῆκα ψάρια στούν ταρλάμ μου.

Βρῆκα ψάρια στον ἀγρό μου.

Διηγῆσεις γιά ἀνυπόστατα πράματα⁴.

229

Ἡῶραν οἱ ἄπλυτοι γιρόν κι οἱ ἄλουστοι σαπούγιν,

1. Πβ.: ΙΑΝΕ, λ. ἀσκι 1.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 255, ἀρ. 39. Λαογρ. Γ', σ. 190, ἀρ. 3. ΙΑΝΕ, λ. βρέχω Α 2 γ.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 253, ἀρ. 31. Λαογρ. Γ', σ. 190, ἀρ. 2. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τευχ. 4, σ. 107, τευχ. 5, σ. 40.

4. Διηγούνται σχετικά τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτο, γνωστὸ και ἄλλοῦ : Ἦταν κάποτε μιὰ γυναίκα πού εἶχε λόγους νά βγάλει τὸν ἄντρα της τρελό. Γιά νά μαλώσει μαζί του, ἔριξε στο χωράφι τους ψάρια. Αὐτὸς τὰ βρῆκε, και τᾶφερε στο σπίτι λέγοντάς της πὼς τὰ βρῆκε στο χωράφι. Ἐκεῖνη ἔκαμε πὼς δὲν πίστεψε, κι ἔτσι μάλωσαν. Οἱ γειτόνοι πού τὸ ἔκουσαν δώσανε δικιο τῆς γυναίκας και πῆραν τὸν ἄντρα της γιά παραδοξολόγο. Πβ. Λαογρ. Η', σ. 14-15, ἀρ. 2.

ἤϋραν γι οἱ ἄξυπόλητοι παπούτσα μὶ τίς μύτις ¹.

*Βρῆκαν οἱ ἄπλυτοι νερό κι οἱ ἄλουστοι σαποῦνι,
βρῆκανε κι οἱ ξυπόλητοι παπούτσια μὲ τίς μύτες.*

Εἰρωνικά γιὰ τοὺς νεόπλουτους.

230

Ἡϋριν δὰ ξερέσκια του.

Βρῆκε ὅ,τι τοῦ ἄρεσε.

Γιὰ ὅσους κατορθώνουν νὰ κάνουν ὅ,τι τοὺς εἶναι εὐχάριστο.

231

Ἡϋριν δοῦδ διάβोलόν δου ².

Βρῆκε τὸ διάβολό του.

"Όταν κανεὶς βρῖσκει μεγάλες δυσκολίες.

232

Ἡϋριν δοῦμ μᾶστουρόν δου ³.

Βρῆκε τὸ μᾶστορά του.

"Όταν ἕναν αὐθάδη καὶ ἐπιτήδειο βρῖσκεται κάποιος καὶ τὸν βάζει στὴ θέση του.

233

Ἰκὺλησιν ἡ τσοῦάα κι ἠϋριν δοῦ καψάκιν dης ⁴.

Κύλησεν ὁ τέντζερης καὶ βρῆκε τὸ καπάκι του.

ἢ

Ἄνεβηκιν ἡ κόρακας ἀπάνου στοῦ χαράκιν,
κι ικὺλησιν ἡ τέντζερης κι βρῆκιν δοῦ καψάκιν.

1. Πβ.: * N. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 297, ἀρ. 50. * IANE, λ. ἄλουστος, ἀμανίκω-
τος (Π) 1, ἀντζα 1 β, ἄπλυτος A 2.

2. Πβ.: N. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 289, ἀρ. 83.

3. Πβ.: N. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 286, ἀρ. 76. Λαογρ. Γ', σ. 191, ἀρ. 3. IANE,
λ. ἀντίμαχος A1. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 5, σ. 10.

4. Πβ.: * N. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 278, ἀρ. 49. Λαογρ. Γ', σ. 191, ἀρ. 6· S',
σ. 484, ἀρ. 3· IA', σ. 147, ἀρ. 210, σ. 211, ἀρ. 21. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ.,
τεῦχ. 7, σ. 79.

Ἄνέβηκεν ὁ κόρακας ἀπάνω στό βραχάκι,
καί κύλησεν ὁ τέντζερης καί βρῆκε τὸ καπάκι.

Ἵταν σμίγουν ἄνθρωποι πού ταιριάζουν σὰ γούστα κι ἔχουν τὴν ἴδια ἀνα-
τροφή, τὶς ἴδιες συνήθειες καί ἀδυναμίες.

Πβ.: Κυλισθεῖσα ἡ λοπάς, εὔρε τὸ οἰκεῖον πῶμα¹.

Εὔρεν ἡ λοπάς τὸ πῶμα².

Εὔρεν οὖν ἡ μάχαιρα κολεὸν ἄξιον ἑαυτῆς³.

Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ,
ἴρηκες δὲ ἴρηξιν, ἐμὶν δ' ἄ Μοῖσα καί ὤδα⁴.

234

Τὰ γύρευγ' ἀπὸ τοῦθ' Θιόν, ἠῦρα τ' ἀφ' τοὺς ἀθρώπους⁵.

Ἄπ' τὸ Θεὸ ὅσα γύρευα, τὰ βρῆκα ἀπ' τοὺς ἀθρώπους.

Ἵταν πετυχαίνεις ἀναπάντεχα ἐνεῖνο πού ἐπιθυμεῖς.

Πβ.: Τὸ πεθυμοῦσα 'ς τσ' οὐρανοὺς χάμαι 'ς τὴ γῆς ἐγίνη⁶.

235

Τὰ πρόματα ἔτσ' ἰδόστηκάσιν, ἔτσι τᾶβραμουν⁷.

Τὰ πρόματα ἔτσι δόθηκαν, ἔτσι τὰ βρήκαμε.

Γιὰ τὰ πατροπαράδοτα ἦθη καί ἔθιμα.

βροχή

236

Ἄπὸ βροχῆν γι θάνατουν νὰ μὴν ἀραθυμᾶτι⁸.

1. Κατζιούλης, ἀρ. 1333, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 94.

2. Κατζιούλης, ἀρ. 957, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 86, Γ', σ. 287, λ. βρίσκω 80.
Βλ. καὶ R. Strömberg, Greek Prov., σ. 86, ἀρ. 1.

3. Ἀρισταίνετος, Π ζ'. Βλ. καί: R. Strömberg, Greek Prov., σ. 24, ἀρ. 5.
Δ. Τσίριμπα, Πλάτων Β', σ. 56, ἀρ. 43.

4. Θεόκριτος, Θ' 31-32. Βλ. καί P. G. Heimgartner, σ. 84.

5. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 303, ἀρ. 132. Λαογρ. Σ', σ. 14, ἀρ. 2.
ΙΑΝΕ, λ. ἀραεῦω.

6. Κορνάρος, Ἐρωτόκριτος Ε' 1154. Βλ. καί Φ. Κουκουλέ, ΕΕΚΣ Γ', σ. 85.

7. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 300, ἀρ. 114.

8. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 312, ἀρ. 1.

³ Από βροχή και θάνατο να μην ἀραθυμᾶτε.

Γιὰ τὰ μοιραῖα καὶ τὰ ἀναπόφευκτα εἶναι περιττὸ νὰ δυσανασχετοῦμε.

237

¹ Ἴφουοῦμουν δὴ β βρουχὴν κι ἔφεσα στοῦ χαλάζιν¹.

² Ἐφοβόμουν τὴ βροχὴ κι ἔπεσα στὸ χαλάζι.

ἦ

² Ἐφευγα τὴν ι-βρουχὴν κι ἔφεσα στοῦ χαλάζιν.

³ Ἀπόφευγα ἐγὼ τὴ βροχὴ κι ἔπεσα στὸ χαλάζι.

Ἄσταν προσπαθεῖς ν' ἀποφύγεις μικρὰ κακὰ καὶ πέφτεις σὲ χειρότερα.

Πβ.: Ἄπο τὸν ὄρθρον ἔφευγον καὶ ἔμπροσθέν μου λειτουργίαν εὔρον².

Φεύγων τὸν καπνὸν εἰς πῦρ ἐμπίπτειν³.

Μὴ τὴν τέφραν φεύγων εἰς τὴν ἀνθρακίαν ἐμπέσῃς⁴.

Ἐτρεχέ τις μὴ βρεχθεῖη, καὶ εἰς βόθρον ἀπεπνίγῃ⁵.

Ψῦχος φυγῶν εἰς βόρβορον ἔπεσον⁶.

βυτίνα

238

Στρακουμέγη βυτίνα.

Μπλαστρωμένη στάμνα⁷.

Γιὰ ὅσους εἶναι ἄρρωστοὶ ἀπὸ ἀνίατη ἀρρώστια, ἢ γιὰ κάτι ποῦ χάλασε ἀνεπανόρθωτα.

1. Πβ.: *N. Πολίτης, Παρ. Γ', σ. 313, ἀρ. 4. Λαογρ. ΙΑ', σ. 135, ἀρ. 30. IANE, λ. ἀπὸ Α14α.

2. Πλανούδης, ἀρ. 216, Kurtz, σ. 40. K. Krumbacher, MGS, σ. 124, ἀρ. 75. N. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 50, ἀρ. 63.

3. Ἄννα Κομνηνή, Γ' 8, Βόννης, II, σ. 40, στ. 17. Διογενειανός, VIII 45. Ἄποστόλιος, IX 59 a. ΠΒοδλ., 915, Gaisford, σ. 114. Μακάριος, VIII 42. Μιχαὴλ Χωνιάτης, Ἐπιστ., ρ' 30, Λάμπρος, Β', σ. 170, στ. 7, σ. 235, στ. 20, σ. 265, στ. 31. Βλ. καὶ Δ. Καραθανάση, σ. 95, ἀρ. 195.

4. Διογενειανός, VI 68. Ἄποστόλιος, XI 37.

5. Ἄποστόλιος, VIII 5. Κατζιούλης, 6/3, N. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 116.

6. Mant. Prov., II 49.

7. Ὄταν μιὰ στάμνα ἦταν ραϊσμένη, ἔκαναν ἓνα μπλάστρι ἀπὸ αἰγὸ, ἀσθέστη καὶ μπαμπάκι καὶ τὸ κολλοῦσαν στὸ ραῖσμα γιὰ νὰ μὴν τρέχει.

Ἄπουσταν ι-έγηκας γάραδους, τσούκιλα ἔμαθες νὰν γανᾶς¹.

Ἄπ' ὅταν ἔγινες γάιδαρως, μόλις ἔμαθες νὰ γαριζῆς.

Καθυστερημένη ἐπιτυχία.

Ἄποὺ σιργικὸν γάδαρουβ βγάλλει θηλυκὸν βουλάριν².

Ἄπο' ἀρσενικὸν γάδαρο βγάνει θηλυκὸν πουλάρι.

Γιὰ τοὺς ἐπιτήδειους ποὺ βρίσκουν τὸν τρόπο νὰ βγαίνουν πάντα κερδισμένοι.

Μίλα γαδάρους νὰ γρικᾶς πορτές³.

Μίλα μὲ γαιδάρους νὰ γρικᾶς πορτές.

Ὅταν συναναστρεφόμεστε χυδαίους ἀνθρώπους πρέπει νὰ περιμένουμε χυδαία συμπεριφορά.

Πβ.: Μὰ ἂν παίζης μὲ γρογαίδαρους δέχτου καὶ τσι τσινιές τως⁴.

Ὅποιος ζώχτει τούγ γάδαρου, ἀκούει τίς πορτές του⁵.

Ὅποιος διώχγει τὸ γάδαρο, ἀκούει τίς πορτές του.

ἦ

Ὅποιος τουρτᾶ (ἦ χαϊτᾶ) γάδαρου, ἀκούει τίς πορτές του.

Ὅποιος κεντᾶ (ἦ βόσκει) γάδαρον, ἀκούει τίς πορτές του.

Μὴ προκαλεῖς (μὴν ἔρχεσαι σὲ ἐπαφὴ μὲ) τοὺς χυδαίους γιατί μὲ χυδαίω-τητα θὰ σοῦ φερθοῦν.

Πβ.: Ὅνον ὁ κεντῶν ἀκουέτω αὐτοῦ καὶ τὸ βδέλος⁶.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 414, λ. γάτος 1.

2. Πβ.: ΙΑΝΕ, λ. ἀρσενικὸς Α1.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 345, ἀρ. 56.

4. Φώσκολος, Φορτουνάτος Ε' 266. Βλ. καὶ Φ. Κουκουλέ, ΕΕΚΣ Γ', σ. 76.

5. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 348, ἀρ. 63. Λαογρ. Σ', σ. 18, ἀρ. 3· ΙΒ', σ. 235, ἀρ. 30. Δ. Λουκοπούλου - Δ. Λουκάτου, ἀρ. 122.

6. Κατζιούλης, ἀρ. 1730, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 102.

Ἄποῦ παίξει με τὸν γάδαρον κάμνει χρεία νὰ δέχεται καὶ τις κλωτσές¹.

243

Τοῦγ γάδαρου ἀμα τοῦμ βατήσει τοῦ γουμάριν, πιρνᾶ κι τοῦ μουλάριν.

Ἄο γάδαρος, ἄμα τὸν πιέσει τὸ φορτίο, περνάει καὶ τὸ μουλάρι.

Ἄοταν μᾶς πιέζει ἡ ἀνάγκη ξεπερνᾶμε τις δυνατότητές μας.

γάλα

244

Γάλας μυρίζγει ἀκόμα τοῦ στόμαν δου².

Γάλα μυρίζει ἀκόμα τὸ στόμα του.

Λέγεται εἰρωνικά γιὰ τοὺς νέους, πού δὲν ἔχουν ἀκόμα πείρα τῆς ζωῆς.

Πβ.: Ἄκόμη μέσ' ἔς τὸ στόμα μου εἶν' τῶν βυζιῶν τὸ γάλα καὶ λογισμὸν δὲν ἔβαλα σὲ πράματα μεγάλα³.

γάμος

245

Ἄποῦ τοῦγ γάμου ἐρχομου τῆς πείνας φουρτουμένους⁴.

Ἄπο τὸ γάμο ἐρχομαι τῆς πείνας φορτωμένος.

Λέγεται γιὰ τὰ παράξενα καὶ τὰ ἀπίστευτα.

Πβ.: Ἄπο γάμου πάρειμι τρέμω δὲ πείνης⁵.

Ἄπο τὸν γάμον ἐρχομαι καὶ ἄι τὸ τί πεινῶ!⁶

Δελφοῖσι θύσας αὐτὸς οὐ φαγῆ κρέας⁷.

1. Βάρνερ, λ. γάδαρος 9, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 46.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 364, ἀρ. 2. ΙΑΝΕ, λ. γάλα 1. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεύχ. 7, σ. 170.

3. Κορνάρος, Ἐρωτόκριτος Δ' 408. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 364, λ. γάλα 2.

4. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 371, ἀρ. 9. Λαογρ. Γ', σ. 191, ἀρ. 1. ΙΑΝΕ, λ. ἀπὸ Α14α, γάμος 3.

5. Κατζιούλης, ἀρ. 286, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 74.

6. Πλανοῦδης, ἀρ. 75, Kurtz, σ. 23. Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 26, ἀρ. ξς' Γ', σ. 370, λ. γάμος 5.

7. App. pron., I 95.

Αὐλὴν ἔν εἶχαμον κι γάμουν ἔθελάμουν.

Αὐλὴ δὲν εἶχαμε και γάμο θέλαμε.

"Όταν, ἐνῶ σοῦ λείπουν τὰ στοιχειώδη, ἔχεις μεγαλύτερες ἀξιώσεις ἀπ' ὅ,τι πρέπει¹.

Βοῦλα τοῦ γάμου δύσκολα κι ἡ γύφφη νγαστρομέγη².

"Όλα τοῦ γάμου δύσκολα κι ἡ νύφη γκαστρομένη.

"Όταν, στίς πολλές δυσκολίες, σοῦ παρουσιάζονται κι ἄλλες.

Πβ.: "Απαντ' ἀνώμαλα, ὁ δὲ γάμος τῆ τετράδι³.

"Όλα μας ἀνάποδα και ὁ γάμος τὴν Τετράδι⁴.

Τὴν ἐκρατοῦμεν ἄγαμον εὐρέθη ἐγκαστρομένη⁵.

Ἐν ἔχει ξόδιον ἀγέλαστον γι γάμουν ἄκλαφτον⁶.

Δὲν ἔχει ξόδι ἀγέλαστο και γάμον ἄκλαφτο.

Και στίς μεγαλύτερες χαρὲς ὑπάρχουν θλιβερὲς στιγμὲς, ὅπως και στίς μεγαλύτερες θλίψεις στιγμὲς θυμηδίας.

Ἰδῶ στούγ γάμουσ σου, κόρη μου, θὰ κουβαλοῦ τοῦ γιρῶμι μι τὴν ἀχιβάδαν⁷.

Ἐγὼ στοῦ γάμο σου, κόρη μου, θὰ κουβαλοῦ τὸ νερό με τὴν ἀχιβάδα.

1. Για νὰ γίνει γάμος ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ὑπάρχει αὐλὴ, γιατί ἐκεῖ θὰ χόρευαν τὸν ἐπίσημο χορό, τὴ σούστα, ἀμέσως μετὰ τὴ στέψη.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 383, ἀρ. 54. Λαογρ. Γ', σ. 192, ἀρ. 3· Σ', σ. 485, ἀρ. 2. ΙΑΝΕ, λ. ἀνάποδος Α3, γάμος 1.

3. Κατζιούλης, 25/1, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 117.

4. Βάρνερ, λ. γάμος 2, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 47.

5. Κ. Krumbacher, MGS, σ. 127, ἀρ. 119.

6. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 386, ἀρ. 66. Λαογρ. Γ', σ. 191, ἀρ. 2· Σ', σ. 485, ἀρ. 3. ΙΑΝΕ, λ. ἀγέλαστος 1 β, ἀπεριγέλαστος, γάμος 3. Δ. Λουκάτου, Κερ. Γνωμ., ἀρ. 323.

7. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 376, ἀρ. 29. Λαογρ. Σ', σ. 50, λ. νερό· ΙΑ', σ. 142, ἀρ. 132. ΙΑΝΕ, λ. ἄμμος 1. Δ. Λουκοπούλου - Δ. Λουκάτου, ἀρ. 123.

Θὰ κουβαλοῦ στούγ γάμους σου κουγγίν κουγγίν δούν
ἄμμουν.

Θὰ κουβαλοῦ στο γάμο σου σπυρὶ σπυρὶ τὸν ἄμμο.

*Λέγεται σὰν ἀστεία ὑπόσχεση, μὰ πὸς δείχνει ὡστόσο τὴν καλὴ μας διάθεση
γιὰ κάποιον πὸς μᾶς ἐξυπηρετεῖ.*

250

Πάρ' τουν στούγ γάμους σου νὰ σὶ πεῖ «κὶ τοῦ χρόνου»¹.

Πάρ' τονε στο γάμο σου νὰ σοῦ πεῖ «καὶ τοῦ χρόνου».

Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους πὸς μιλοῦν καὶ ἐνεργοῦν ἀστόχαστα.

γαμπρός

251

Γαμβρόν γὶ γύφφην ἔχασα, τὰ δυό μου τέκνα τᾶχου².

Γαμπρὸ καὶ νύφην ἔχασα, τὰ δυό μου τέκνα τᾶχω.

Δείχνει πόσο ἀποξενώνει ὁ γάμος τὰ παιδιὰ ἀπὸ τοὺς γονιούς τους.

252

Χάθ θέλ' ἡ γύφφη κι ἡ γαμβρός,
τύφλις νᾶχ' ἡ πιθθιρός³.

*Σὰ θέλ' ἡ νύφη κι ὁ γαμπρός,
τύφλις νᾶχει ὁ πεθερός.*

Στὸν ἔρωτα, οἱ ἀντιρρήσεις τῶν τρίτων δὲν ἔχουν ἀποτέλεσμα.

γάτα

253

Ἐφτάψυχη εἶγιχ χὰν δὴν γάταν⁴.

Ἐφτάψυχη εἶναι σὰν τὴ γάτα.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 387, ἀρ. 69. Λαογρ. Γ', σ. 192, ἀρ. 6. IANE, λ. γάμος 1. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 6, σ. 56.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 394, ἀρ. 7.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 408, ἀρ. 55. Λαογρ. Γ', σ. 192, ἀρ. 4. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 6, σ. 70. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 322.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 418, ἀρ. 13. Λαογρ. Σ', σ. 34, ἀρ. 3.

Λέγεται γὰρ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ δὲν τοὺς καταβάλλει εὐκολὰ οὔτε ἡ βαρύτερη ἀρρώστια.

Πβ.: Ἐνεάψυχος κύων¹.

254

Ἔφυαν οἱ κάτις κι ἔπαιζαν οἱ πουνδικέ².

Ἔφυαν οἱ γάτες κι ἔπαιζαν τὰ ποντίκια.

Ὅταν λείπουν οἱ μεγαλύτεροι ἢ οἱ ἀνώτεροι, καὶ οἱ ἄλλοι βρίσκουν τὴν εὐκαιρία νὰ κάμουν ὅ,τι θέλουν.

Πβ.: Γαλῆς ἀπούσης χορεύουσι μῦες³.

Λείπει ὁ κάτος καὶ χορεύουν τὰ ποντίκια⁴.

255

Ὅποιους λυπᾶται τῆς κάτας τοῦ φαῖν, τρώουν οἱ πουνδικέ τὰ ροῦχα του⁵.

Ὅποιος λυπᾶται τὸ φαῖ τῆς γάτας, τρῶνε οἱ ποντικοὶ τὰ ροῦχα του.

Ἄστοχη οἰκονομία ποὺ ζημιώνει.

256

Χὰν δὴν γάταμ μὶ τὰ κατῖά.

Σὰν τὴ γάτα μὲ τὰ γατιά.

Ὅταν ἀλλάζει κανεὶς συχνὰ κατοικία.

γείτονας

257

Ἡ κακὸς ἢ χρόνους περνᾶ, ἀμ' ἢ κακὸς ἢ γείτονας ἔμ βιρνᾶ⁶.

Ὁ κακὸς ὁ χρόνος περνᾶ, μὰ ὁ κακὸς ὁ γείτονας δὲν περνᾶ.

1. Κατζιούλης, ἀρ. 821, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 84.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 425, ἀρ. 27. Λαογρ. Γ', σ. 192. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 7, σ. 117.

3. Κατζιούλης, ἀρ. 499, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 77.

4. Βάρνερ, λ. κάτος 2, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 68.

5. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 433, ἀρ. 40.

6. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 456, ἀρ. 45. Λαογρ. Ε', σ. 557, ἀρ. 35. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 556.

Ἔχει μεγάλη σημασία νάχει κανείς καλοὺς γείτονους.

Π6.: Κακὸς χρόνος ἄπεσι, κακὸς δὲ γείτων οὐκέτι¹.

Συμφέρει χρόνος ὁ κακὸς καὶ κρείττων ἐνί πάντως
τοῦ γείτονος τοῦ πονηροῦ καὶ τοῦ συκοφαντοῦντος².

Μέγα κακὸν ὁ γείτων ὁ πονηρός³.

Μέγα γείτωνι γείτων⁴.

258

Θουρώνδας οἱ γειτόγισσις χαλιούνδ' ἢ μιὰ τὴν ἄλλην⁵.

Θουρώντας οἱ γειτόμισσες χαλοῦν ἢ μιὰ τὴν ἄλλη.

Γιὰ τὴ βλαβερὴ ἐπίδραση τοῦ κακοῦ παραδειγματος.

γέλιο

259

Ἄνάλατου γέλιου⁶.

Ἄνάλατο γέλιο.

Γέλια χωρὶς λόγο καὶ χωρὶς χάρη.

Π6.: ... τὸ μὴ ἄλμην ἔχειν...⁷

Ἄλμη οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ⁸.

260

Πέθαναν ἀπὸ τὰ γέλια⁹.

1. Κατζιούλης, ἀρ. 1186, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 91. Εὐλ. Κουρίλας, Λαογρ. Ε', σ. 557, ἀρ. 35.

2. Μιχαήλ Γλυκάς, [Φυλ.] 79, Εὐστρατιάδης, Ι, σ. ρλθ'. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, ΒΖ VII, σ. 145, ἀρ. 6· Παρ. Γ', σ. 451, λ. γείτονας 38.

3. [Ἰκετήριος] τῷ Ἰωάννῃ τῷ Κομνηνῷ, ΒΖ VI, σ. 140. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 454, λ. γείτονας 39α.

4. Ἀλκμάν, ἀπ. 108, Diehl, σ. 37. Βλ. καὶ R. Strömberg, Greek Prov., σ. 16, ἀρ. 1.

5. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 449, ἀρ. 30.

6. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 473, ἀρ. 1. ΙΑΝΕ, λ. ἄλας 2, ἀλάτι 2, ἀνάλατος Α1β.

7. Εὐστάθιος, Opusc., σ. 139, στ. 67. Βλ. καί: Φ. Κουκουλέ, ΕΕΒΣ Η', σ. 11-12· ΕΘΛ Β', σ. 147-148· ΒΒΠ Σ', σ. 373. Δ. Καραθανάση, σ. 97, ἀρ. 199.

8. Ζηνόβιος, Ι 63. Διογενειανός, ΙΙ 12. Ἀποστόλιος, ΙΙ 18.

9. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 476, ἀρ. 9.

Πέθαναν ἀπὸ τὰ γέλια.

Γιὰ τὰ ἀκατάσχετα γέλια.

Πβ.: Λιποθυμεῖν ἐκ τοῦ γελαῖν. Γέλω ἐκθανεῖν¹.

Γέλω ἐκθανον².

261

Τοῦ γέλιου ἤθγιν δουν ζινόν³.

Τὸ γέλιο τοῦ βγήκε ξινό.

"Όταν, ὕστερ' ἀπὸ χαρὲς καὶ γέλια, συμβαίνει κάτι δυσάρεστο.

γελῶ

262

Γέλα μου νὰ σὶ γιλοῦ,
νὰ πιρνοῦμουν δούν γιρόν⁴.

*Γέλα μου νὰ σοῦ γελῶ,
νὰ περνοῦμε τὸν καιρό.*

Λέγεται σὰν ἀστεῖο, ὅταν δύο ἄνθρωποι χάνουν τὴν ὥρα τους.

263

Γιλᾶ κι ἡ γοικουκῦρης⁵.

Γελάει κι ὁ νοικοκῦρης.

"Όταν σὲ κοροϊδεύουν καὶ γελαῖς καὶ σὺ μαζί μὲ τοὺς ἄλλους ποὺ γελανε εἰς
βάρος σου.

264

Ἐν ἰγέλασαν δὰ χεῖλη του⁶.

1. Εὐστάθιος, Opusc., σ. 104, στ. 60. Βλ. καὶ: Δ. Καραθανάση, σ. 59, ἀρ. 96.
Φ. Κουκουλέ, ΕΕΒΣ Η', σ. 26· ΕΘΑ Β', σ. 150· ΒΒΠ Σ', σ. 376.

2. "Όμηρος, Ὀδύσσεια σ. 100. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 476, λ. γέλιο 9.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 480, ἀρ. 18.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 494, ἀρ. 10. Λαογρ. Γ', σ. 193, ἀρ. 1· ΙΑ',
σ. 211, ἀρ. 13.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 493, ἀρ. 8. Λαογρ. Γ', σ. 193, ἀρ. 2· ΙΒ',
σ. 236, ἀρ. 42.

6. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 497, ἀρ. 20.

Δὲ γέλασαν τὰ χεῖλη του.

Γιὰ τοὺς πολὺ πικραμένους.

265

Ἰγέλασιμ μὲ τὴν γαρτιάν του.

Γέλασε μὲ τὴν καρδιά του.

Γιὰ τὰ ἀβίαστα καὶ πολλὰ γέλια.

γεμίζω

266

Τώρα πλιὸμ βοὺ τῶσωῖς κὶ σύ, ἰγίμοσιν δοὺ κοιλόν¹.

Τώρα πιά πού τὸ ἀπόσωσες κὶ ἐσύ², γέμισε τὸ κοιλό³.

Ἔστιν ὅταν κάποιος ἐπεμβαίνει σὲ μιὰ συζήτηση ἀνόητα καὶ χωρὶς νὰ τὸν καλέσουν.

267

Φασούλλιν δοὺ φασούλλιν, γιμίγγει τοὺ σακούλλιν⁴.

Φασούλι τὸ φασούλι, γεμίζει τὸ σακούλι.

Μὲ τὸ νὰ οικονομᾷς ταχτικά ἔστω καὶ λίγο, κατορθώνεις στὸ τέλος καὶ μαζεύεις πολλὰ.

Πβ.: Κουκκὶν κουκκὶν ἂν σωρευθῆ τὸ μόνιν νὰ γεμίση⁵.

Εἶ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῶ καταθεῖο,
καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο⁶.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 511, ἀρ. 4.

2. Πού εἶπες κὶ ἐσύ τὴν κουθέντα σου.

3. Μέτρο χωρητικότητος, κυρίως γιὰ τὰ δημητριακά. Στὸ Λιβίσι ἰσοδυναμοῦσε μὲ 8 ὀκάδες.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 517, ἀρ. 14. Λαογρ. Γ', σ. 193· Π', σ. 290. ΙΑΝΕ, λ. ἀπὸ Α 10, ἀσπρουλάκι. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 7, σ. 182. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 838.

5. Μιχαήλ Γλυκᾶς, [Φυλ.] 183, Εὐστρατιάδης, Ι, σ. ρμβ'. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, ΒΖ VII, σ. 147· Παρ. Γ', σ. 512, λ. γεμίζω 6 α.

6. Ἡσίοδος, Ἔργα καὶ Ἡμέραι 361-362. Βλ. καὶ: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 512, λ. γεμίζω 6 α. R. Strömberg, Greek Prov., σ. 48, ἀρ. 1.

"Άλλοι πιθυμοῦν δὰ γέγγια, κι ἄλλ' ἀνασποῦν γι ρίχτουν δα¹.

"Άλλοι πεθυμοῦν τὰ γένια, κι ἄλλοι τὰ ξεριζώνουν καὶ τὰ πετοῦν.

"Άνιση κατανομή ἀγαθῶν. "Άλλος ἔχει κάτι σὲ μεγάλη ἀφθονία καὶ δὲν τὸ ἐκτιμᾷ, κι ἄλλος τὸ στερεῖται καὶ τὸ ἐπιθυμεῖ.

Ἡ Χρυστὸς πρῶτα τὰ γέγγια του ἰβλόησιν².

Ἄ Χρυστὸς πρῶτα τὰ γένια του εὐλόγησε.

ἦ

Κι ἡ ποπάς πρῶτα τὰ γέγγια του βλοῦᾷ.

Κι ὁ παπάς πρῶτα τὰ γένια του βλογάει.

Ἄ καθένας φροντίζει πρῶτα γιὰ τὸν ἑαυτὸ του κι ὕστερα γιὰ τοὺς ἄλλους.

Π6.: Τὸ μὲν γὰρ αὐτὸν ἐκ κακῶν πεφευγέναι
ἦδιστον, ἐς κακὸν δὲ τοὺς φίλους ἄγειν
ἀλγεινόν. Ἄλλὰ πάντα ταῦθ' ἦσσω λαβεῖν
ἐμοὶ πέφυκε τῆς ἐμῆς σωτηρίας³.

Ἰστιμάριγγιν γι ἦταν τὰ γέγγια μαλλιᾶ⁴.

Ἰπολόγιζε πὼς ἦταν τὰ γένια μαλλιᾶ.

Κακὸς ὑπολογισμὸς τοῦ τί χρειάζεται, τοῦ χρόνου ἢ τοῦ κόπου ποὺ ἀπαιτεῖται γιὰ νὰ γίνει μιὰ δουλειᾶ.

1. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 519, ἀρ. 1. Λαογρ. Β', σ. 610, λ. ἔχω 1.
* ΙΑΝΕ, λ. ἀνασπῶ Α1.

2. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 525, ἀρ. 26. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 7, σ. 109. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 679.

3. Σοφοκλῆς, Ἄντιγόνη 437-440. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Πανδώρα ΙΗ', σ. 461, ἀρ. 41.

4. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 527, ἀρ. 29.

Ἐπὶ τὰ γέγγια, ἔχει κί τὰ χτέγγια¹.

Ἐποιοὺς ἔχει τὰ γένια, ἔχει καὶ τὰ χτένια.

Ἐποιοὺς ἔχει ἕνα προνόμιο, ἢ τὰ καλὰ ἐνὸς ἀξιώματος, ἔχει καὶ τὶς ὑποχρεώσεις του καὶ τὰ βάρη του.

Πβ.: Ἐτὴν γενειάδα ἔχων φέρει καὶ τὸ κτένιον².

Ἐπὶ ἔχει τὰ γένεια, ἔχει καὶ τὰ χτένια³.

γενιά

Βοῦλ' οἱ γύφτοι μιὰ γιγγιά⁴.

Ἐολοὶ οἱ γύφτοι μιὰ γενιά.

Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἀνήκουν στὴν ἴδια ομάδα, στὴν ἴδια κοινωνικὴ τάξη, καὶ κρίνονται ὅτι ἔχουν τὰ ἴδια γνωρίσματα, ἢ τὰ ἴδια ἐλαττώματα⁵.

Πβ.: Χαλκεῖς πάντες γένος ἕν⁶.

Γέννα (τὰ)

Τρεῖς τὰ Γέννα, τρεῖς τὰ Φῶτα, κί ἔξι τὴν Ἀνάσταση⁷.

Τρεῖς τὰ Χριστούγεννα, τρεῖς τὰ Φῶτα κί ἔξι τὴν Ἀνάσταση.

Οἱ μέρες τῆς ἀργίας τὰ Χριστούγεννα καὶ τὰ Φῶτα εἶναι τρεῖς, παραμονή, ἀνήμερα, καὶ δευτέρη μέρα. Τὸ Πάσχα ὁμοῦς εἶναι ἔξι μέρες συνέχεια, ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ ὡς τὴν Τρίτῃ τοῦ Πάσχα.

γεννιέμαι

Πάσα τσοτζίκιμ μὲ τοῦ κίουσμέτιν δου γιννάτι.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 524, ἀρ. 21. Λαογρ. Β', σ. 312· Γ', σ. 193· Σ', σ. 19, ἀρ. 1· Π', σ. 291. Ἀ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τευχ. 7, σ. 111. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 542.

2. Κατζιούλης, 47/3, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 121.

3. Βάρνηρ, λ. γένεια 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 48.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 531, ἀρ. 11. ΙΑΝΕ, λ. ἄσπρος Α1.

5. Ἐπαροιμία ἀνάγεται στὸ γνωστὸ ἀνέκδοτο τῶν Γύφτων, ποὺ ἐνώθησαν ὅλοι γιὰ ν' ἀποφύγουν τὴ φορολογία. Βλ. Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 532, ἀρ. 11.

6. Κατζιούλης, ἀρ. 2474, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 113.

7. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 534, ἀρ. 1. ΙΑΝΕ, λ. Ἀνάστασι Α1β.

Κάθε παιδί με τὴν τύχη του γεννιέται.

Λέγεται συνήθως γιὰ παρηγοριά στους φτωχοὺς, ὅταν ἔχουν πολλὰ παιδιά
καὶ ἀποχτᾶνε κι ἄλλο.

275

Ποὺ γιγγηθεῖ στὴφ φυλακὴν, τὴφ φυλακὴγ γυρεύγει¹.

Ποὺ γεννηθεῖ στὴ φυλακὴ, τὴ φυλακὴ γυρεύει.

Ὁ ἄνθρωπος δύσκολα ἀφήνει τὶς κακὲς του συνήθειες.

276

Φτωχὸς γιννᾶτι².

Φτωχὸς γεννιέται.

Τὸ λένε ὅταν σὲ μιὰ συντροφιά γίνει ξαφνικὰ ἀπόλυτη σιωπή.

γερνῶ

277

Χὰγ γιράσει ἢ σουφᾶς γέγιτι γάδαρους³.

Ὅταν γεράσει τὸ γαῖδουράκι γίνεται γάδαρος.

Ὁ κακὸς γίνεται με τὰ χρόνια χειρότερος. Ἡ φύση δὲν ἀλλάζει.

278

Χὰγ γιράσει τοῦ τζαναθάριν, γέγιτι τοῦ σκύλλου τοῦ περι-
παίξιμαν⁴.

Ὅταν γεράσει ὁ λύκος, γίνεται τὸ περίγελο τοῦ σκύλου.

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ γεράζει ξεπέφτει καὶ περιφρονιέται.

Πβ.: Λύκος γηράσας, παίγιον κυναρίοις⁵.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 547, ἀρ. 14. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 695.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 540, ἀρ. 1· λ. φτωχὸς 145 (98). Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τευχ. 6, σ. 56.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 570, ἀρ. 28.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 568, ἀρ. 20. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 478.

5. Κατζιούλης, ἀρ. 1439, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 95.

Γέρους εἶσι κι ἔφ φελᾶς,
μόνονν δὰ ψουμιὰ χαλᾶς¹.

*Γέρος εἶσαι δὲ φελᾶς,
μόνο τὰ ψουμιὰ χαλᾶς.*

Ἵ ἄνθρωπος, σὰ γεράσει, δὲν ἀξίζει τίποτα.

Πβ.: Πικρόν ἐστι θρέμμ' ἐν οἰκίᾳ γέρων².

Εἶδα ἴβῶ γέρουμ ποπὰν κι ἔθαβγim μουρὸμ biδίν³.

Εἶδα ἐγὼ γέρο παπὰ κι ἔθαβε μουρὸ παιδί.

Ἵ ὀ θάνατος προσβάλλει ὄλες τις ἡλικίες.

Πβ.: Ἵ ἄλλὰ μὴν τὸ κοινὸν τοῦ θανάτου τέλος, καὶ ὅτι οὐδεὶς ἐπ' αὐτῶ
νόμος ἢ χρόνος ὑπὸ τῶν θεῶν γέγραπται, ἴσον, οἶμαι, ποιεῖ
τὸ πρᾶγμα τοῖς τε νέοις καὶ τοῖς γέρουσιν⁴.

Πάριτι γέρουν νᾶχιτι⁵.

Πάρετε γέρο νᾶχετε.

ἢ

Ἵ ἄγ γέν ἔχεις γέρουν, ἀγόρασι νᾶχεις.

Ἵ ἄν δὲν ἔχεις γέρο, ἀγόρασε νᾶχεις.

Πολύτιμες οἱ συμβουλές καὶ ἡ πείρα τῶν γέρων.

Πβ.: Εἰ μὴ ἔχεις γέροντα, δὸς καὶ ἀγόρασον⁶.

1. Πβ.: N. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 587, ἀρ. 20.

2. Μένανδρος, ἀπ. 272, Meineke, σ. 292 = Στοβαῖος, 116, ἀρ. 20. Βλ. καὶ N. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 588, λ. γέρος 20.

3. Πβ.: *N. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 591, ἀρ. 29.

4. Στοβαῖος, 115, ἀρ. 26. Βλ. καὶ N. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 591, λ. γέρος 32.

5. Πβ.: *N. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 613, ἀρ. 83. IANE, λ. ἀφῆς 2.

6. Πλανούδης, ἀρ. 120, Kurtz, σ. 29. Βλ. καὶ N. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 592, λ. γέρος 35.

Τῆς γιργιᾶς τοῦ μουσαφέφουν
κὶ τοῦ γέρου τοῦ στιλλέφουν
συνδροφιᾶσαν γι τὰ δυὸ
κὶ χαλάσαν δοῦ χουριόν.

Τῆς γριᾶς τὸ μουσαφέτο¹
καὶ τοῦ γέρου τὸ στιλέτο²
συντροφιᾶσαν καὶ τὰ δυὸ
καὶ χαλάσαν τὸ χωριό.

Γιὰ τοὺς κακὸβουλους γέρους ποὺ ἐνσπείρουν ζιζάνια, καὶ γιὰ τοὺς λάγνους
ποὺ προκαλοῦν ἔκλυση τῶν ἡθῶν.

γερός

Γιρὸς χάγ δοῦ ριπάγιν³.

Γερός σὰν τὸ ρεπάνι.

Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν πολὺ γερὴ κράση.

Πβ.: Ὑγιέστερος κολοκύνθης⁴.

Ὑγιέστερος κρότωνος⁵.

γῆ

Τί ἔβρεξιν ἡ οὐρανὸς κι ἡ γῆ ἔν δὰ δυνάστην!⁶

Τί ἔβρεξε ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ δὲν τὸ βάσταξε.

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴ δύναμη νὰ ὑποφέρει τὰ πάντα.

Πβ.: Ὅσα ὕει οὐρανός, γῆ πάντα πίνειν⁷.

1. Τὸ μαραφέτι, μεταφορικά.

2. Μεταφορικά. Μὲ τίς δυὸ μεταφορὲς ὑποδηλώνονται τὰ γεννητικὰ ὄργανα.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 620, ἀρ. 2.

4. Ἀποστόλιος, XVII 48.

5. Ζηνόβιος, VI 27· Ἀθ, I 53, Miller, σ. 354. Mant. Prov., III 32. ΠΒοδλ., 559, Gaisford, σ. 66. ΠΚοῦσλ., 295, Gaisford, σ. 146. Εὐστάθιος, Π., σ. 1821, στ. 47. Βλ. καὶ E. Kurtz, Eust., σ. 314, 320.

6. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 630, ἀρ. 12. Λαογρ. Γ', σ. 194, ἀρ. 3· Σ', σ. 22, λ. δέχουμαι. ΙΑΝΕ, λ. βρέχω Α2. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 1349.

7. Κατζιούλης, ἀρ. 1774, Ν. Πολίτη, Παρ. Α', σ. 103.

Κόψι ξύλουν γάμ' Ἀνδώνην,
 κι ἀπὸ πλάτανου Μαλόγην,
 κι ἂν εἰπεῖς κὶ γιὰ τοῦγ Γιάγγην,
 ὅ,τι ξύλουν γόψεις κάμγει¹.

*Κόψε ξύλο κάμε Ἀντώνη,
 κι ἀπὸ πλάτανο Μανόλη,
 κι ἂν εἰπεῖς καὶ γιὰ τὸ Γιάννη,
 ὅ,τι ξύλο κόψεις κάνει.*

Πείραγμα γιὰ ὄσους λέγονται Γιάννηδες.

Πβ.: Κόψε ξύλο, κάμε Ἀντώνη².

Ἐκ παντὸς ξύλου κύφων γένοιτ' ἄν³.

γιατροῦς

286

Στοῦ γαδάρου τοῦ χουριδὸν
 βοῦλοι κάμνουν δοῦγ γιατρον⁴.

*Στοῦ γαδάρον τὸ χωριὸ
 ὄλοι κάνουν τὸ γιατρό.*

Γιὰ ὄσους κάνουν τὸ σοφὸ σὲ περιβάλλον ἀμόρφωτο, ὅπου δὲν ἔχουν φόβο νὰ τοὺς ἐλέγξει κανένας.

γινάτι

287

Τοῦ γινάτιβ βγάλλει μμάτιν⁵.

Τὸ γινάτι βγάζει μάτι.

Τὸ πείσμα μπορεῖ νὰ κάμει μεγάλο κακό.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 638, ἀρ. 17. ΙΑΝΕ, λ. Ἀντώνης, ἀπὸ Α 10. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 1178, 1179.

2. Βάρνερ, λ. ἄγιος Ἀντώνης 3, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 30.

3. Ζηνόβιος, IV 7· Ἀθ, III 131, Miller, σ. 374. Γρηγόριος Κύπριος, II 27· Μ, II 100. Πλούταρχος, Ἀλ., I 93. Ἀποστολίου, VI 95. ΠΒοδλ., 372, Gaisford, σ. 39. ΠΚοισλ., 168, Gaisford, σ. 136. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 638, λ. Γιάννης 18.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 654, ἀρ. 21.

5. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 518, ἀρ. 3. Λαογρ. Γ', σ. 193.

Γιαρουμαγάδινα πλιόν Ιέγηκισ !¹

Γιαρουμαγάδινα πιά ἔγινες !

Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους πού τοὺς ἀρέσει νὰ γυρίζουν διαρκῶς, καί πού ξέρουν τὰ πάντα.

Γυρίγγ' ἡ ἀγνιμόμυλους κί 'λέθει κί τις αἴρις,
ἡ Πατακού² κί ἡ 'Ιντζάμαρια³ γέγηκασ συμπιθθέρις.

*Γυρίζει ὁ ἀνεμόμυλος κί ἀλέθει καί τις ἡρες,
ἡ Πατακού κί ἡ 'Ιντζάμαρια γινῆκαν συμπεθέρες.*

"Όταν ταιριάζουν ἢ συμπεθεριάζουν ἄνθρωποι μὲ τὰ ἴδια ἐλαττώματα, τίς ἴδιες ἀδυναμίες.

Μαλαούρτης Ιέγηκισ !

Μαλαούρτης γίνηκες !

Λέγεται γιὰ τοὺς ἀτίθασους καί ἀνυπάκουους⁴.

"Ό,τι κί ἄγ γινοῦ, τοῦ νουματιοῦ μου θά 'ινοῦ.

1. Ἡ Γιαρουμαγάδινα ἦταν μιὰ γυναίκα μὲ πολὺ ἔντονη προσωπικότητα, πού ἔζησε στὸ Λιβίσι καὶ πέθανε ἐκεῖ στὰ 1913. Οἱ γέροι σήμερα λένε γι' αὐτὴν πὼς «εἶχε πιεῖ ἀπ' ὄλα τὰ πηγάδια νερό», δηλαδὴ ἤξερε πολλά. Καὶ καθὼς εἶχε καὶ τὸ χάρισμα τοῦ λόγου, ἤξερε καὶ νὰ τὰ λέει ὠραῖα. Ἐφευγε κάθε πρωὶ ἀπὸ τὸ σπίτι της καὶ γυρνοῦσε τὸ βράδυ, γιὰτὶ σὲ κάθε πόρτα ἐπιανε κουβέντα δίνοντας καὶ παίρνοντας νέα. Ἦταν ἡ ζωντανὴ ἐφημερίδα τοῦ χωριοῦ.

2. Ὁθλυκὸ τοῦ «Πατάκας», παρατσουκλιοῦ μιᾶς οικογένειας, πού μὲ τὰ χρόνια τῆς ἐγινε ἐπάνυμο καὶ πού σημαίνει «αὐτὸς πού χρεοκόπησε». Διηγοῦνται πὼς κάποιος πρόγονος τῆς οικογένειας ἔχασε στὰ χαρτιὰ ὅλη του τὴν περιουσία, «ἰπάτῃσιν, ἰγέγιν πατάκιν», δηλαδὴ βούλιαξε, χρεοκόπησε. Τὸ ρ. «πατοῦ» = βουλιάζω, βυθίζομαι, ἢ λ. «πατάκιν» = τέλημα, βούρκος, τὸ ἐπίθ. «πατάκου» = αὐτὸς πού δὲν πληρώνει τὰ χρέη του.

3. Παρατσούκλι γυναίκας, πού μὲ τὰ χρόνια τῆς ἔμεινε ἐπάνυμο, καὶ πού σημαίνει λεπτή, ψηλὴ καὶ ἀδύνατη. Ἀπὸ τὴν τούρκικη λ. ince = λεπτή.

4. Λένε πὼς στὰ πολὺ παλιὰ χρόνια, σὲ κάποια μεγάλη ἐπιδημία, ὁ μόνος πού σώθηκε ἦταν κάποιος Μαλαούρτης, πού πῆρε τὰ βουνά κί ἔζησε μὲς στὰ δάση ὡς πού πέρασε τὸ κακό. Ἀπὸ τότε ἔμεινε ἡ φράση. Τὸ ὄνομα πάντως δὲν εἶναι γνωστὸ σήμερα.

Ἦτι κι ἂν γίνω, κατὰ τ' ὄνομά μου θὰ γίνω.

Ἡ καταγωγή καὶ τὸ ὄνομα βαρύνουν πολὺ στὴν ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου.

292

Στὴν γιφάλημ μου θὰ ἴγεις περπέρης ;¹

Στὸ κεφάλι μου θὰ γίνεις μπαρμπέρης ;

Ὅταν οἱ ἄλλοι πειραματίζονται εἰς βάρος μας.

Πβ.: Εἰς σαλοῦ κεφαλὴν πολλοὶ κουρίσκοι².

Ἐν πίθῳ τὴν κεραμεῖαν μανθάνειν³.

293

Τάπα στοῦ μῖθύσιν ἰέγηκιν.

Ἐγινε τάπα στὸ μεθύσι.

Ὅταν κανεῖς μεθύσει πολὺ.

294

Τοῦ γέγην ἔν ξιγέγιτι⁴.

Ἦτι ἔγινε δὲν ξεγίνεται.

Γιὰ κάτι ποῦ ἔγινε καὶ δὲν μπορεῖ πιά νὰ μεταδληθεῖ, νὰ ἐπανορθωθεῖ.

Πβ.: Τὸ τετυγμένον οὐκ ἄτυκτον⁵.

γλείφω

295

Γλείφει τὰ τσινάκια⁶.

Γλείφει τὰ τσανάκια.

Γιὰ ὄσους παρασιτεῦουν κολακεύοντας.

1. Πβ.: * N. Πολίτη, Παρ., λ. μπαρμπέρης (1), μαθαίνω 98 (130).

2. K. Krumbacher, MGS, σ. 126, ἀρ. 102.

3. Ζηνόβιος, Ἀθ, III 152, Miller, σ. 375. Πλούταρχος, Ἀλ., II 12. Μιχαήλ Χωνιάτης, Μονοδία εἰς τὸν Θεσσαλονίκης Εὐστάθιον 13, Λάμπρος, Α', σ. 288, στ. 20. Βλ. καὶ Δ. Καραθανάση, σ. 77, ἀρ. 144.

4. Πβ.: N. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 666, ἀρ. 25. Λαογρ. Β', σ. 312, ἀρ. 1. ΙΑΝΕ, λ. ἀπογίνομαι 1.

5. Κατζιούλης, ἀρ. 2340, N. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 111.

6. Πβ.: N. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 685, ἀρ. 2.

Ἡ Κουνόμους ἰκουνουμοῦνδαν, κι ἡ Γληγόρης ἰγληγούρευγιν¹.

Ὁ Κονόμος 'κονομοῦσε κι ὁ Γληγόρης ἐγληγόρευε.

Ὁ γρήγορος, ὁ δραστήριος κερδίζει· ἀντίθετα, χάνει ἐκεῖνος πού εἶναι διστακτικός καὶ ἄλλο τὰ ζυγίζει καὶ ὑπολογίζει.

γλώσσα

297

Γάλας κι μέλιν δρέχ' ἀφ' τὴν ι-γλώσσαν δου².

Γάλα καὶ μέλι τρέχει ἀπ' τὴ γλώσσα του.

Ἡ γοητεία τοῦ λόγου.

Πβ.: Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώττης μέλιτος γλυκίων ρέεν αὐδῆ³.

... ἐκ στομάτων δὲ
ἔρρεέ μοι φωνὰ γλυκερωτέρα ἢ μέλι κηρῶ⁴.

298

Δάγκασι τήγ γλώσσασ σου⁵.

Δάγκασε τὴ γλώσσα σου.

Ὅταν θέλουμε νὰ ἀποτρέψουμε ἕναν ἄνθρωπο νὰ πεῖ μιὰ βλαστήμια ἢ μιὰ κατάρρα, ἢ νὰ κάμει μιὰ κακὴ πρόβλεψη.

Πβ.: Πρὸ τῶν τοιούτων χρῆ λόγων δάκνειν στόμα⁶.

... ἀλλ' ἴσχε δακῶν
στόμα σόν⁷.

1. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 678, ἀρ. 1. — Λογοπαίγνιο μὲ τὰ δυὸ ὀνόματα: Κουνόμους, αὐτὸς πού προσπαθεῖ νὰ οἰκονομήσει, νὰ συμβιβάσει, ὁ ἐπιφυλακτικός, ὁ διστακτικός· τὸ ρ. «κουνουμοῦμου» = προσχεδιάζω, μελετάω, ἐτοιμάζομαι μὲ περίσκεψη νὰ κάμω κάτι. Γληγόρης, αὐτὸς πού κάνει γρήγορα, πού δὲ χάνει τὸν καιρὸ του.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 45, ἀρ. 47.

3. Ὁμηρος, Ἰλιάς Α 249.

4. Θεόκριτος, Κ' 26-27. Βλ. καὶ P. G. Heimgartner, σ. 90.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 46, ἀρ. 48. Λαογρ. Γ', σ. 194, ἀρ. 1.

6. Δισχύλος, ἀπ. 397, Nauck², σ. 115 = Στοβαῖος, 34, ἀρ. 5. Βλ. καί: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 46, λ. γλώσσα 48. Φ. Κουκουλέ, ΒΒΠ Ε', Παράρτ., σ. 79.

7. Σοφοκλῆς, Τραχίνια 976-977. Βλ. καί: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 46, λ. γλώσσα 48. Φ. Κουκουλέ, ΒΒΠ Ε', Παράρτ., σ. 79.

Ἐ γλυκιὰ γλώσσα κὶ τοῦ παστρικὸν δοῦ χέριν ὅπου πάει χουρᾶ·
ἢ κακιὰ γλώσσα κὶ τοῦ μουνδάρικουν δοῦ χέριν ὅπου πάει
ἔχ χουρᾶ.

*Ἐ γλυκιὰ γλώσσα καὶ τὸ παστρικὸ τὸ χέρι ὅπου πάει χωράει· ἢ
κακιὰ γλώσσα καὶ τὸ κλέφτικο τὸ χέρι ὅπου πάει δὲ χωράει.*

Ἐ τίμιος κὶ ὁ γλυκομίλητος ἄνθρωπος εἶναι πάντα καλοδεχομένους.

300

Ἐ γλυκιὰ ἢ γλώσσα βγάλλει τοῦ φίδιν ἀφ' τὴν δύρπαν¹.

Ἐ γλυκιὰ ἢ γλώσσα βγάξει τὸ φίδι ἀπὸ τὴν τρύπα.

Μὲ τὴν πειθῶ καὶ τὸν καλὸ λόγο κατορθώνονται καὶ τὰ πιὸ δύσκολα
πράγματα.

301

Ἐ γλώσσα ἔχει κὶ γλουσσουδέτην².

Ἐ γλώσσα ἔχει καὶ γλωσσουδέτη.

Ἐ ὅλα δὲν πρέπει νὰ λέγονται.

302

Ἐ γλώσσα κόκκαλα ἔν ἔχει ἀμ' κόκκαλα τσακίγγει³.

Ἐ γλώσσα κόκκαλα δὲν ἔχει μὰ κόκκαλα τσακίζει.

Ἐ δύναμη τοῦ λόγου εἶναι πολὺ μεγάλη.

Πβ.: Γλώσσα μὲν ἀνόστεος ὅστέα δὲ θλάττει⁴.

Ἐ γλώσσα κόκκαλα δὲν ἔχει καὶ κόκκαλα τσακίση⁵.

Ἐ λόγος καλὸς ὁστοῦν κατεάζει⁶.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 24, ἀρ. 6. Λαογρ. ΙΑ', σ. 145, ἀρ. 179. ΙΑΝΕ, λ. βγάλλω Α 1. Δ. Λουκοπούλου - Δ. Λουκάτου, ἀρ. 160.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 28, ἀρ. 23.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 31, ἀρ. 26. Λαογρ. Β', σ. 608, ἀρ. 1· Γ', σ. 195, ἀρ. 2· ΙΑ', σ. 212, ἀρ. 27. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 1361.

4. Κατζιούλης, 67/9, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 124.

5. Βάρνερ, λ. γλώσσα 2, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 50.

6. Jernstedt, σ. 121, ἀρ. 10.

Ἐν μακροθυμίᾳ εὐοδία βασιλεῦσι, γλῶσσα δὲ μαλακῆ συντρῖβει
ὄστᾱ¹.

303

Ἡ Θυὸς ἔδεκιν δὰ δόντια γιὰ νὰ δακτοῦν δὴγ γλώσσαν².

Ὁ Θεὸς ἔδωσε τὰ δόντια γιὰ νὰ δαγκάνουν τὴ γλῶσσα.

Πρέπει νὰ λείει κανεὶς λίγα καὶ νὰ μιλάει μὲ περίσκεψη.

Πβ.: Ποῖον σὲ ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων³.

304

Ἰμάλλιασιν ἢ γλῶσσα μου νὰ τοῦμ μιλοῦ⁴.

Μάλλιασε ἢ γλῶσσα μου νὰ τοῦ μιῶ.

Ὅταν κάνεις μεγάλη προσπάθεια γιὰ νὰ μεταπέσεις τὸν ἄλλον.

305

Πρὶν ἀποῦ τοῦν νοῦσ σου νὰ μὴν δρέχ᾽ ἢ γλῶσσα σου.

Πρὶν ἀπὸ τὸ νοῦ σου νὰ μὴν τρέχει ἢ γλῶσσα σου.

Λέγεται σὲ ὅσους μιλοῦν ἀπερίσκεπτα.

Πβ.: Πολλοῖς ἢ γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας⁵.

γνώση

306

Ἐπρεπιν, χαδιμμένουμ μου, ἴπου πρῶτα νᾶχεις γνώση,
ἄ μὴν ἀφήσεις τοῦ κακοῦ ἕάνου σου νὰ φυτρώσει⁶.

Ἐπρεπε, χαϊδεμένο μου, ἀπὸ πρῶτα νᾶχεις γνώση,
νὰ μὴν ἀφήσεις τὸ κακὸ πάνω σου νὰ φυτρώσει.

Ἄνοφελὴ ἢ μεταμέλεια γιὰ τὸ κακὸ ποῦ ἔγινε καὶ δὲν τὸ προλάβαμε.

1. Παροιμία Σολομῶντος κε' 15. Βλ. καὶ R. Strömberg, Greek Prov., σ. 88, ἀρ. 9.

2. Πβ.: *N. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 34, ἀρ. 33. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 1375.

3. Ὅμηρος, Ὀδύσεια α 64. Βλ. καὶ N. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 51, λ. γλῶσσα 56.

4. Πβ.: N. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 26, ἀρ. 15. IANE, λ. γανιάζω 3.

5. Ἰσοκράτης, Δημόν. 41.

6. Πβ.: N. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 73, ἀρ. 32.

Οἱ γουννὲ εἴγιν εἰς τοῦ γουμάριν ἀποῦ κάτου τῆς κόρης.

Οἱ γονιοὶ εἶναι κάτω ἀπὸ τὸ φορτίο τῆς κόρης.

Τὰ κορίτσια εἶναι πάντα μεγάλο βᾶρος γιὰ τοὺς γονεῖς· ἡ ἀνάγκη νὰ τὰ προικίσουν δυσκολεύει πολὺ τὴ ζωὴ τους.

Ποῦ ἔγ γρικᾶ γουγγιού μιλλιάν, παραγουγγιᾶς πααίγγει¹.

ἽΟποιος δὲν ἀκούει τὰ λόγια τοῦ γονιοῦ, παραγωνιᾶς πηγαίνει.

ἽΟποιος δὲν ἀκούει τοὺς γονεῖς του, παίρνει ἄσχημο δρόμο.

Πβ.: ἽΟποῦ δὲν ἀκούει τῶν γονέων του, παραγωνιᾶς καθίζει².

ἽΟς οὐκ ἀκούει τῶν γονέων, ἀκούει τῶν ὀρνέων³.

ἽΟφθαλμὸν καταγελῶντα πατρὸς καὶ ἀτιμάζοντα γῆρας μητρὸς ἐκκόψαισαν αὐτὸν κόρακες ἐκ τῶν φαράγγων, καὶ καταφάγοι-σαν αὐτὸν νεοσσοὶ ἀετῶν⁴.

Τοῦ γδὶν γι τοῦ γδουχέριν
κὶ τὸν γόπανουσ στοῦ χέριν⁵.

*Τὸ γουδι τὸ γουδοχέρι
καὶ τὸν κόπανο στὸ χέρι.*

ἽΟταν κανεὶς ἐπιμένει στὴ γνώμη του καὶ λέει καὶ ξαναλέει τὰ ἴδια πράματα.

Πβ.: Ἵπέρου περιτροπή⁶.

1. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 90, ἀρ. 23. Λαογρ. ΙΓ', σ. 291. ΙΑΝΕ, λ. ἀκρώννομαι 2. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 460.

2. Βάρνερ, λ. γονιός 2, Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 51.

3. Πλανοῦδης, ἀρ. 94, Kurtz, σ. 26. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 86, λ. γονιός 19.

4. Παροιμίαι Σολομῶντος κδ' 17.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 92, ἀρ. 7. Λαογρ. Β', σ. 608· ΙΓ', σ. 291.

6. Ζηνόβιος, VI 25· ἸΑθ, III 48. Διογενειανός, Βι, III 81. Γρηγόριος Κύπριος, Λ, III 19. ἸΑποστόλιος, XVII 64. App. Prov., V 5. ΠΒοδλ., 923, Gaisford, σ. 115. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 91, λ. γουδι 5.

Ἡ γούλα κάστρα χαλᾶ κὶ κάστρα παραδίγγει¹.

Ἡ γούλα κάστρα καταλεῖ καὶ κάστρα παραδίγει.

ἦ

Ἡ γούλα κάστρη χάλασιν γὶ πάλι ἔν ἰχόρτασιν².

Ἡ γούλα κάστρα χάλασε καὶ πάλι δὲν ἐχόρτασε.

Τὰ κακὰ τῆς λαιμαργίας.

γράμματα

Ἀνάθθιμαν δὰ γράμματα, Χριστέ, κὶ ποῦ τὰ θέλει.

Ἀνάθεμα τὰ γράμματα, Χριστέ, καὶ ποῦ τὰ θέλει.

¹ Γιὰ τοὺς δασκάλους, τοὺς γραμματισμένους, ποῦ μὲ κόπο καταφέρνουν νὰ κερδίζουν τὴ ζωὴ τους.

Π6.: Ἀνάθεμαν τὰ γράμματα, Χριστέ, καὶ ὁποῦ τὰ θέλει!
ἀνάθεμαν καὶ τὸν καιρὸν καὶ ἐκείνην τὴν ἡμέραν
καθ' ἣν μὲ παρεδώκασιν εἰς τὸ διδασκαλεῖον,
πρὸς τὸ νὰ μάθω γράμματα, τάχα νὰ ζῶ ἀπ' ἐκεῖνα!³

Καλὰ ἔγιν γὶ τὰ γράμματα, μὰ πιά καλὴ ἔγ' ἡ γνώση⁴.

Καλὰ εἶναι καὶ τὰ γράμματα, μὰ πιὸ καλὴ ἔναι ἡ γνώση.

Ἡ « γνώση », ἡ νοημοσύνη, ἡ ὀρθὴ κρίση, εἶναι τὸ βασικό· οἱ γνώσεις ἔχουν δευτερεύουσα σημασία.

Π6.: Γράμματα μαθεῖν δεῖ καὶ μαθόντα νοῦν ἔχειν⁵.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 97, ἀρ. 3.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ., λ. κοιλιὰ 26 (49).

3. Πτωχοπερόδρομος, Δ' 19-22, Hesselting-Pernot, σ. 74. Βλ. καὶ Φ. Κουκουλέ, ΒΒΠ Α' Ι, σ. 87.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 119, ἀρ. 9.

5. Μένανδρος, Μονόστιχοι γνῶμαι, 96, Meineke, IV, σ. 1044. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 119, λ. γράμματα 9.

Γραφτόν δου ἦταν νὰ τοῦ πάθει¹.

Γραφτό του ἦταν νὰ τὸ πάθει.

Πίστη στὸ ἀναπόφευκτο τοῦ μοιραίου.

Γράφι, γέρου, παλαμίδις κὶ στὴν νάκραν δις τσιπούρις.

Γράφε, γέρο, παλαμίδες καὶ στὴν ἄκρη τὶς τσιπούρες.

Τὰ ἀξιόλογα πράματα εἶναι σπανιότερα².

Ἄπίτιν ἢ γιργιά γαμήθηκιν ἰσδιχτουμανδαλώθηκιν³.

Ἄπ' ὅταν ἢ γριά γαμήθηκε, ἔσφιχτομανταλώθηκε.

Παράκαιρη μεταμέλεια καὶ ἄσκοπη προφύλαξη.

Π6.: Ἡ γριά ἀφόντις ἐγαμήθη ἐμανταλώνεται⁴.

Ἄπότις ἐγαμήθη ἢ γραῖα ἐμανδάλωσεν⁵.

Ἡ γιργιά πὸ μὶ κουλλήθηθ θὰ μὶ φάει κὶ τοῦ ῥγίθιν⁶.

Ἡ γριά πὸ μού κόλλησε θὰ μού φάει καὶ τὴν κότα.

Ἐνοχλητικὴ καὶ βλαβερὴ φίλια.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 119, ἀρ. 1. NEM, σ. 218.

2. Ὅπως εἶναι γνωστό, οἱ παλαμίδες εἶναι ἄφθονες καὶ ψαρεύονται εὐκόλα· ἀντίθετα, οἱ τσιπούρες εἶναι λιγαστές καὶ ψαρεύονται δύσκολα. Διηγοῦνται ὅτι κάποτε κάτι ψαράδες, πὸ ψάρευαν συντροφικὰ, βάλανε τὸν πιὸ γέρο νὰ γράφει τὰ ψάρια πὸ εἶχαν πιάσει. Αὐτὸς πὸ πετοῦσε τὰ ψάρια ἀπὸ τὸ δίχτυ στὸ ἀμπάρι φώναξε τοῦ γέρου: «Γράφε, γέρο, γραμμὴ παλαμίδες, καὶ στὴν ἄκρη (ἐννοοῦσε στὴν ἄκρη τοῦ χαρτιοῦ) γράφε τὶς τσιπούρες.» Ἡ φράση ἔμεινε παροιμιακὴ.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 125, ἀρ. 4. IANE, λ. ἀφήτε 2, βαρεομανταλώνω, βοδώνω Α β.

4. Βάρνερ, λ. γραῖα 4, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 52.

5. Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 31, ἀρ. β'· Δ', σ. 125, λ. γριά 5.

6. Πβ.: Ν. Πολίτης, Παρ., συγκολλιέμαι 1.

Πβ.: "Ἦδε γραῦς προσκολληθεῖσα ἐστιᾶσαι μου τὴν ὄρνιν¹.

317

Ἦ γιργιὰ τῆβ βαρουχειμωγιὰφ φρέσκους σύκουγ γυρεύγει².

Ἦ γριὰ τῆ βαρουχειμωνιά φρέσκο σύκο γυρεύει.

ἦ

Ἦ γιργιὰ τοῦ μισοχειμῶνον ξυλάγγουρουγ γυρεύγει³.

Ἦ γριὰ τὸ μεσοχειμῶνο ξυλάγγουρο γυρεύει.

Παράκαιρη ἐπιθυμία πού δὲν μπορεῖ νὰ ἱκανοποιηθεῖ.

Πβ.: Ἦ γριὰ τὸ μεσοχειμῶνον νεράγγουρον ὀρέχτη⁴.

Ἦ γραῖα τὸ μεσοχειμῶνον τετράγγουρον ἐζήτει⁵.

Ἦ γραῖα τὸ μεσοχειμῶνον πεπόνιν ἐπεθύμησεν⁶.

Χειμῶνος σῦκον ἐπιποθεῖν⁷.

318

Ἰκαλόμαθιν ἦ γιργιὰ στοῦ μέλιν⁸.

Καλόμαθε ἦ γριὰ στὸ μέλι.

Ἦταν καλομαθαίνει κανεὶς σὲ κάτι, δύσκολα τὸ στερεῖται.

Πβ.: Ἦσθεῖσα ἦ γραῦς ἐν σύκοις, ἔδεται καὶ τὰ φύλλα⁹.

Ἦγλυκάνθη ἦ γριὰ στὰ σῦκα καὶ ἔφαγε καὶ τὰ συκόφυλλα¹⁰.

1. Κατζιούλης, ἀρ. 1008, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 87.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 137, ἀρ. 42.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 146, ἀρ. 66. Λαογρ. ΙΒ', σ. 247, ἀρ. 133.

ΙΑΝΕ, λ. ἀναζητῶ 1, ἀποχειμῶνο, βαρουχειμῶνο.

4. Βάρνερ, λ. γραῖα 8, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 53.

5. K. Krumbacher, MGS, σ. 125, ἀρ. 80. Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 54, ἀρ. 5· Δ', σ. 139, λ. γριὰ 44.

6. K. Krumbacher, MGS, σ. 125, ἀρ. 80. Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 61, ἀρ. 29· Δ', σ. 137, λ. γριὰ 43.

7. Ἐπίκτητος, Διατριβαί, Γ' 24, 87, σ. 338. Βλ. καὶ R. Strömberg, Greek Prov., σ. 38, ἀρ. 5.

8. Πβ.: *Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 147, ἀρ. 75. Λαογρ. Γ', σ. 196, ἀρ. 2. ΙΑΝΕ, λ. ἀναζητῶ 1, ἀποζητῶ 1, βατσίζω 2.

9. Κατζιούλης, ἀρ. 1042, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 88.

10. Βάρνερ, λ. γραῖα 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 52.

Ἔχεις γρόσα ;
 ἔχεις γλώσσα·
 ἔχεις φλουριά ;
 ἔχεις θουριά¹.

Ἔχεις γρόσια ;
 ἔχεις γλώσσα·
 ἔχεις φλωριά ;
 ἔχεις θωριά.

Ὅταν ἔχεις χρήματα, οἱ ἄνθρωποι σέ προσέχουν καὶ σ' ἀκοῦνε.

Πβ. : Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισι τιμιώτατα
 δύναμιν τε πλείστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει².

Ἢ γδυμνός μὲ τῆγ γδυμγῆν,
 τί τοὺς μέλλει νὰ ἴγει!

Ὁ γυμνός μὲ τῆ γυμνή,
 τί τοὺς μέλλει νὰ γενεῖ.

Ὅταν παντρεύονται δύο φτωχοὶ καὶ τὸ μέλλον τους τὸ προβλέπεις δυστυχισμένο.

Πιάσ' τοὺν ἰ-γδυμνὸν γι' πάρ' τὰ ροῦχα του³.

Πιάσε τὸ γυμνὸ καὶ πάρ' τὰ ροῦχα του.

Ἀπὸ κεῖνον ποὺ δὲν ἔχει, τίποτα δὲν μπορεῖς νὰ πάρεις.

1. Πβ. : Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 166, ἀρ. 10. Λαογρ. Β', σ. 609· Γ', σ. 224, λ. φλωρί.

2. Εὐριπίδης, Φοίνισσαι 439-440. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Πανδώρα ΙΗ', σ. 435, ἀρ. 27.

3. Πβ. : Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 609, λ. αὐγὸ 55.

Ἄα ποῦ εἶγιν ἡ γιγγιά σου; — Ἄποῦ κεῖ ποῦγιν ἡ ἄναίκα μου¹.

Ἄπο ποῦ εἶναι ἡ γενιά σου; — Ἄπο κεῖ ποῦ εἶναι ἡ γυναίκα μου.

Οἱ ἄντρες, ὅταν παντρευτοῦν, ξεχνοῦν τοὺς δικούς τους, καὶ δένονται περισσότερο μὲ τὴ γυναίκα τους καὶ τὴν οἰκογένειά της.

Ἐναν γουμμάτιν ἄθρωπους κὶ δικουχτώ γυναῖκας².

Ἐνα κομμάτι ἄντρας καὶ δεκαοχτώ γυναῖκες.

Ὁ ἄντρας ἀξίζει γιὰ πολλὰς γυναῖκες³.

Πβ.: Εἷς γὰρ ἀνὴρ κρείσσων γυναικῶν μυρίων ὄρων φάος⁴.

Ἡ γυναίκα θέλει ἄλας κὶ ὅ,τι ἄλατᾶ τοῦ ἄλας⁵.

Ἡ γυναίκα θέλει ἄλατι κὶ ὅ,τι ἄλατίζει τὸ ἄλατι.

Ἡ γυναίκα πρέπει νᾶχει πολλὰς χάρες.

Οἱ γυναῖκας βάλλουσιν δοῦμ βειρασμὸς στήμ ἠότσαν⁶.

Οἱ γυναῖκες βάζουνε τὸν Πειρασμὸ στὴ μπότσα⁷.

Ἡ γυναίκα, μὲ τὴν πονηριά της, μπορεῖ νὰ γελάσει καὶ τὸ Διάβολο ἀκόμα⁸.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 238, ἀρ. 105 α.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 218, ἀρ. 68.

3. Βλ. σχόλιο Φ. Κουκουλέ, ΒΒΠ Ε', Παράρτ., σ. 45.

4. Εὐριπίδης, Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι 1394.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Α', σ. 434, λ. ἄλας 4.

6. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 206, ἀρ. 41. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 5, σ. 25.

7. Λέξη Ἰταλικὴ = μπουκάλα. Μέτρο χωρητικότητος γιὰ τὰ ὑγρά, ποὺ ἰσοῦται μὲ δύο δεκάδες.

8. Ἡ παροιμία προέρχεται ἀπὸ τὸ γνωστὸ μῦθο μὲ τις πολλὰς παραλλαγές, γιὰ τὴν γυναίκα ποὺ γέλασε τὸ Διάβολο μὲ τὴν πονηριά της καὶ τὸν ἔκλεισε μέσα στὴ μπουκάλα.

Τ' ἀνδρούεννα οἱ γυναῖκεις τὰ κάμνουσιν.

Τ' ἀντρόγυνα οἱ γυναῖκες τὰ κάνουν.

Τὸ καλὸ νοικοκυριό, ἡ συζυγικὴ ἀρμονία, ἐξαρτιῶνται ἀπὸ τῆ γυναίκα.

Τῆς γυναίκας τῆδ δουλλειάν κάττα τὴν ἔφαῖν κι 'ἐν ἰχόρτασιν¹.

Τῆς γυναίκας τῆ δουλειὰ γάτα τὴν ἔφαγε και δὲ χόρτασε.

¹ Ἡ δουλειὰ ποὺ μπορεῖ νὰ προσφέρει μιὰ γυναίκα εἶναι λίγη και ἀσήμαντη.

γυρεύω

Πίσκοπι τοῦ Δαμαλαῶ,
πὸν ἰκάθουσουν γαλά,
τὰ μικρὰ 'ἐν ἔθελις,
τὰ μῖάλα γύρευις·
γύρνα τοῦχ χειρόμυλουν,
κούνα κι τοῦδ διὰουλουν².

*Πίσκοπε τοῦ Δαμαλαῶ,
ποὺ δὲν κάθουσουν καλά,
τὰ μικρὰ δὲν ἤθελες,
τὰ μεγάλα γύρευες·
γύρνα τὸ χειρόμυλο,
κούνα και τὸ διάβολο.*

Γιὰ ὄσους δεινοπαθοῦν ἐξαιτίας τῆς ἀπληστίας τους.

γυρίζω

Βάζει, βάζει τοῦ σκυλλάκιν, ἀμ' γυρίγγει πάλι κι τρώει τοῦ
κουῖαλάκιν.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 245, ἀρ. 115.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 259, ἀρ. 28. Λαογρ. Γ', σ. 197· Δ', σ. 294, ἀρ. 4.

3. Εἶναι πανελλήνια γνωστὸς ὁ μῦθος τοῦ ἀπληστοῦ ἐπίσκοπου τοῦ Δαμαλαῶ, ποὺ, δυσαρεστημένος κάποτε ἀπὸ τὰ μικρὰ ψάρια ποὺ τοῦ πρόσφεραν, ξανοίχτηκε στὰ βαθιὰ γιὰ νὰ ψαρέψει μεγαλύτερα· ἐκεῖ τὸν ἐπίασαν πειρατές, και δεινοπάθησε ὥσπου νὰ βρεῖ τὴ λευτεριά του. Βλ. Λαογρ. Α', σ. 693-696, και Β', σ. 548-554.

Γαβγίζει, γαβγίζει τὸ σκυλάκι, μὰ γυρίζει πάλι καὶ τρώει τὸ κοκαλάκι.

Γιὰ ὄσους ζητᾶνε πολλὰ καὶ στὸ τέλος ἀρκοῦνται στὰ λίγα ποῦ εἶχαν.

330

Ἔ, κυρὰ Μαλακουτή,
γύρισ' ἀποῦ τ' ἄλλ' αὐτί.

*Ἔ, κυρὰ Μαλακωτή¹,
γύρισ' ἀποῦ τ' ἄλλο αὐτί.*

Γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποῦ μὲ ἀδιαφορία ἀκούει τίς συμβουλές καὶ γνώμες ποῦ οἱ ἄλλοι τοῦ λένε καὶ ξαναλένε.

331

Ἰγύρισιν δοῦ φύλλουν².

Γύρισε τὸ φύλλο.

Λέγεται γενικὰ ὅταν ἀλλάζουμε γνώμη ἢ μεταβάλλεται μιὰ κατάσταση στὸ καλύτερο ἢ στὸ χειρότερο³.

332

Ποῦ γυρίγγει μυρίγγει, κὶ ποῦ κάθιτι βρωμᾶ⁴.

Ποῦ γυρίζει μυρίζει, καὶ ποῦ κάθεται βρωμαί.

¹Ο ἐργατικὸς προκόβει, ὁ ἀκαμάτης χαντακώνεται.

Πβ.: Ὅποιος περπατεῖ μυρίζει καὶ ὁποῦ κάθεται βρωμᾶ⁵.

δαγκάνω

333

Φίδιμ βοῦ ἔσ σὶ δάκασιχ χίλλια χρόγια νὰ ζήσει⁶.

Φίδι ποῦ δὲ σὲ δάγκασε νὰ ζήσει χίλια χρόνια.

¹Ἀφηνε ἤσυχους τοὺς κακοὺς ποῦ δὲ σὲ πειράζουν.

1. Ἡ γνωστὴ στὴν ἄλλη Ἑλλάδα Πινακωτή.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 269, ἀρ. 18. Λαογρ. Σ', σ. 8. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 7, σ. 56.

3. Βλ. σχόλιο Φ. Κουκουλέ, ΒΒΠ Ε', Παράρτ., σ. 15.

4. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 268, ἀρ. 15. ΙΑΝΕ, λ. βρωμῶ Α1. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 816.

5. Βάρνερ, λ. περπατῶ 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 99.

6. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 279, ἀρ. 5.

δάκρυ

334

Μὴ τὰ πίνγυα¹ σου τὰ δάκρυα νὰ μὴ κλαίεις.

Μὲ τὰ μύρια σου τὰ δάκρυα νὰ μὲ κλαῖς.

“Όταν ζητᾶς νὰ σὲ συμπονέσουν σὲ μιὰ μεγάλη σου δυστυχία.

δανείζομαι

335

Δαγείστου, καλοπλήρωσι, στείλι κὶ πάρι κὶ ἄλλου².

Δανείσον, καλοπλήρωσε, στείλε καὶ πάρε κὶ ἄλλο.

“Όποιος πληρώνει τὰ χρέη του βρίσκει εὐκολὰ πρόθυμοις δανειστῆς.

Πβ.: Δανείζου, καλοπλέρωνε καὶ ξαναστρέφου καὶ παῖρνε³.

Εὖ μὲν μετρεῖσθαι παρὰ γείτονος, εὖ δ’ ἀποδοῦναι,

αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λῶϊον, αἶ κε δύνηαι,

ὡς ἂν χρητίζων καὶ ἐς ὕστερον ἄρκιον εὕρησ⁴.

δανείζω

336

Πλούσιους κὶ τοῦ λόου του κὶ δαγείγγει κιάλα⁵.

Πλούσιος καὶ τοῦ λόγου του καὶ δανείζει κιάλας.

Λέγεται μὲ εἰρωνεία, ὅταν ἕνας φτωχὸς δανείζει ἀπὸ τὸ ὑστέρημά του.

δανεικὸ

337

Τοῦ δανεικὸγ γιλᾶ κὶ πάει, ἀμ’ γλαίει κὶ ἔρχιτι⁶.

Τὸ δανεικὸ γελᾶ καὶ πάει, μὰ κλαίει κὶ ἔρχεται.

Εὐκολὰ δανείζεσαι, μὰ δύσκολα ξεφλᾶς.

1. Ἀπὸ τὴν τούρκικη λέξη bin = χίλια, καὶ, μεταφορικά, πολλά, ἀμέτρητα.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ’, σ. 285, ἀρ. 5. Λαογρ. ΙΒ’, σ. 239, ἀρ. 67, λ. καλοπιορώνω· ΙΓ’, σ. 291. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 950.

3. Βάρνερ, λ. δανείζω 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β’, σ. 55.

4. Ἡσίοδος, Ἔργα καὶ Ἡμέραι 349-351. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Δ’, σ. 285, ἀρ. 5.

5. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Δ’, σ. 291, ἀρ. 5.

6. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ’, σ. 289, ἀρ. 16.

Δάσκαλι ποῦ δασκάλευγίς κί νόμουν ἔν ἱκράτεις¹.

Δάσκαλε ποῦ δίδασκες καί νόμο δέν ἐκράτεις.

Ἵταν δέν ἐφαρμόζεις ὁ ἴδιος ὅσα συμβουλεύεις τοὺς ἄλλους.

Πβ. : Διδάσκαλος διδάσκων, νόμους μὴ φυλάττων².

Ἵ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις ;³

Ἵν ἔπεισαν δά δαχτυλίδια, τὰ δάχτυλα στέκουνδιν⁴.

Ἵν ἔπεςαν τὰ δαχτυλίδια, τὰ δάχτυλα στέκονται.

Ἵ ἐκλεκτὸς καί ἀξίος ἄνθρωπος, ὅταν χάσει τὰ πλούτη του, δέν χάνει τὴν ἀξία του καί τὴν ἀνωτερότητά του.

Πβ. : Ἵ Η τοῖς ἐν οἴκῳ χρήμασι λελειμμεθα,
ἦ δ' εὐγένεια καί τὸ γενναῖον μένει⁵.

Βοῦλα τὰ δάχτυλα ἔν εἶγιν ἕναν⁶.

Ἵλα τὰ δάχτυλα δέν εἶναι ἴδια.

Ἵλοι οἱ ἄνθρωποι δέν ἔχουν τὸν ἴδιο χαρακτήρα, τίς ἴδιες ἱκανότητες, τὴν ἴδιαν ἀξία.

Πβ. : Μεταξὺ δακτύλων πολὺ τὸ διάφορον⁷.

1. Πβ. : Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 418, λ. διδάσκω 1. Λαογρ. Β', σ. 313, λ. διδάσκω Γ', σ. 199, λ. διδάσκω Σ', σ. 21, λ. δάσκαλος. ἽΑ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 7, σ. 29.

2. Κατζιούλης, ἀρ. 619, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 79.

3. Παῦλος, Ρωμ. β' 21. Βλ. καί Ν. Πολίτη, Πανδώρα ΙΗ', σ. 434, ἀρ. 16.

4. Πβ. : Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 304, ἀρ. 1. Λαογρ. Β', σ. 609. ΙΑΝΕ, λ. ἀρχοντιὰ Α 2.

5. Εὐριπίδης, ἽΑπόσπ. 1066, Nauck², σ. 698 = Στοβαῖος, 88, ἀρ. 1. Βλ. καί Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 525, λ. ἀρχοντιὰ 1.

6. Πβ. : Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 309, ἀρ. 17. Λαογρ. Γ', σ. 197, ἀρ. 2 Σ', σ. 21 ΙΑ', σ. 145, ἀρ. 168. ἽΑ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 7, σ. 107.

7. Κατζιούλης, ἀρ. 1502, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 96.

᾽Ὡσπερ τὰ τῶν ἀνθρώπων πρόσωπα οὐκ εἰσιν ὅμοια... οὕτω καὶ τῇ γνώμῃ διαφέρομεν ἀλλήλων¹.

δείχνω

341

Δεῖξι μου τῆρ ράχησ σου².

Δεῖξε μου τῆ ράχη σου.

᾽Απάλλαξέ με ἀπὸ τὴν παρουσία σου. Πάρε δρόμο. Χάσου ἀπὸ μπροστά μου.

342

᾽Ελα, πάππου μου, νὰ σὶ δείξου τὰ γουγγικά σου³.

᾽Ελα, παππού μου, νὰ σοῦ δείξω τὰ γονικά σου.

Στοὺς ἀνθρώπους ποὺ θέλουν νὰ σοῦ μάθουν πράματα ποὺ τὰ ξέρεις πολὺ καλύτερα.

Π6.: ᾽Ελθ', ὦ πάππος, ἐπιδείξω σοὶ τὰ παππῶα⁴.

᾽Ελα, παποῦ, νὰ σὲ δείξω τὰ πατρογονικά σου⁵.

᾽Αετὸν ἵπτασθαι διδάσκεις⁶.

Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις⁷.

᾽Ιχθῦν νήχεσθαι διδάσκεις⁸.

Τὸ ἐμὸν ἐμοὶ λέγεις ἄναρ⁹.

1. Ἰωάννης Κεκαυμένος, Στρατηγικὸν 145, Wassiliewsky-Jernsted, σ. 62, στ. 4. Βλ. καὶ Φ. Κουκουλέ, ΣΒΠ, σ. 104, ἀρ. 50· ΒΒΠ Σ', σ. 395.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 317, ἀρ. 6. Λαογρ. Γ', σ. 198, ἀρ. 1· Π', σ. 298, λ. ράχη.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 318, ἀρ. 14. Λαογρ. Σ', σ. 488, ἀρ. 2· Π', σ. 290, λ. βλέπω 3. ΙΑΝΕ, λ. ἀμπελογράφα.

4. Κατζιούλης, ἀρ. 773, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 82.

5. Βάρνερ, λ. παππούς 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 97.

6. Ζηνόβιος, Π 49. Διογενειανός, Ι 65. Γρηγόριος Κύπριος, Ι 17· Μ, Ι 17. Μακάριος, Ι 39. ᾽Αποστόλιος, Ι 41. ΠΒοδλ., 46, Gaisford, σ. 7. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 319, λ. δείχνω 14.

7. Ζηνόβιος, ΙΙΙ 30. Διογενειανός, ΙV 33· Βι, ΙΙ 43. Πλούταρχος, Ἑκλ., 15. ᾽Αποστόλιος, V 96. ᾽Αρισταινέτος, ΙΙ α', βλ. καὶ Δ. Τσίριμπα, Πλάτων Β', σ. 70, ἀρ. 61.

8. Διογενειανός, V 33. Μακάριος, ΙV 83. Γρηγόριος Κύπριος, Μ, ΙΙΙ 75· Λ, ΙΙ 31. ᾽Αποστόλιος, ΙX 19. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 319, λ. δείχνω 14.

9. Mant. Prov., ΙΙΙ 3. Βλ. καὶ Φ. Κουκουλέ, ΣΒΠ, σ. 100, ἀρ. 37· ΒΒΠ Σ', σ. 391.

Αὐτὸς ἔδωκεν δούγ γάραδούν δου¹.

Αὐτὸς ἔδωσε τὸ γάιδαρό του.

Γιὰ ὄσους ἐξασφάλισαν τὰ συμφέροντά τους, ἢ τῇ δουλειά τους, καὶ εἶναι πιά ἡσυχοί.

Πβ.: Ὀνου δεδεμένου ἡρεμος ὁ δεσπότης².

Θέλεις θίριγγι κὶ δέγγι, θέλεις δέγγι κὶ κουβάλα³.

Θέλεις θέριζε καὶ δένε, θέλεις δένε καὶ κουβάλα.

³ Ἄδικη μοιρασιά, ἄνιση κατανομή τῆς ἐργασίας⁴.

Ἴσὸς εἶστι τοῦ λύσι κὶ τοῦ δέσι⁵.

⁵ Ἐσεῖς εἶστε τὸ «λύσε» καὶ τὸ «δέσε».

ἢ

Τοῦ λύσι κὶ τοῦ δέσι στοῦ χέρισ σου ἴνιν.

Τὸ «λύσε» καὶ τὸ «δέσε» στὸ χέρι σου εἶναι.

Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ εἶναι πανίσχυροι.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 334, ἀρ. 16. Λαογρ. Γ', σ. 198, ἀρ. 4. Δ. Λουκοπούλου - Δ. Λουκάτου, ἀρ. 469. ΙΑΝΕ, λ. γάιδαρος Α 1. Ἰ. Α. Παπαδοπούλου, Φρασ., τευχ. 6, σ. 15.

2. Κατζιούλης, ἀρ. 1746, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 102.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 335, ἀρ. 20. Λαογρ. ΙΒ', ἀρ. 126. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., σ. 20, ἀρ. 104, ὅπου δίνεται ἡ ἐρμηνεία : «Ἐπὶ ἐργασιῶν ἐξ ἴσου ἐπιπόνων».

4. Ὁ πληροφορητὴς Δ. Τσακιργιάννης λέει τὰ ἐξῆς γι' αὐτὴ τὴν παροιμία : Δυὸ ἀδέρφια πᾶνε νὰ θερίσουν καὶ θέλουν νὰ μοιράσουν τὶς δουλειές. Οἱ δουλειές τοῦ θερισμοῦ εἶναι τρεῖς : θέρισμα, δέσιμο, κουβάλημα. Λέει ὁ μεγαλύτερος στὸ μικρότερο : «Θέλεις θέριζε καὶ δένε, θέλεις δένε καὶ κουβάλα.» Ἔτσι, ὅ,τι κι ἂν διαλέξει ὁ μικρός, μὴ μόνον δουλειὰ ἀπομένει γιὰ τὸ μεγαλύτερο, ἐνῶ ὁ μικρότερος παίρνει δυὸ. Βλ. καὶ Γ. Ν. Χατζηδάκη, ΕΕ Ζ', σ. 37.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 334, ἀρ. 19. Λαογρ. Γ', σ. 198, ἀρ. 6.

Τ' ἄλοα ἔν δά δόννουν, δόννουν δις φοράδεις.

Τ' ἄλογα δέν τὰ δένουν, δένουν τῖς φοράδες.

Οἱ γυναῖκες πρέπει νά ἔχουν ὀρισμένους περιορισμούς, ἔχι οἱ ἄντρες.

δέρνομαι

347

Ἄγ γέδ δαρτεῖ ἡ λάσπη, κираμίδιν ἔγ γέγιτι¹.

Ἄν δέν δαρθεῖ ἡ λάσπη, κεραμίδι δέν γίνεται.

Μέ τῆ δουλειά καί μέ τὸ μόχθο προκόβει ὁ ἄνθρωπος.

Πβ.: Ὁ πηλὸς ἂν δέ δαρθῆ, κέραμος δέ γίνεται².

Ὁ πηλὸς ἂν μὴ δαρῆ, κέραμος οὐ γίνεται³.

δέρνω

348

Δέρνει μου κί ἡ θάλασσα, δέρνει μου κί τοῦ κύμμαν⁴.

Μέ δέρνει καί ἡ θάλασσα, μέ δέρνει καί τὸ κύμα.

Πολλές μαζί συφορές.

Πβ.: Κλυδωνιζόμενοι καί περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμφ⁵.

Θολεροὶ δέ λόγοι παῖουσ' εἰκῆ

στυγνῆς πρὸς κύμασιν ἄτης⁶.

Ἰδεσθέ μ' οἶον ἄρτι κύμα φοινίας ὑπὸ ζάλῃς
ἀμφίδρομον κυκλεῖται⁷.

Ἐὰν τ' αὖ καί τοῦναντίον ἐπέλθῃ ποτὲ κύμα κατακλυσμὸν φέρον
νόσων⁸.

1. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 338, ἀρ. 2.

2. Κατζιούλης, ἀρ. 1981, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 106. Βάρνερ, λ. πηλὸς 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 100· βλ. καὶ Δ', σ. 347, λ. δέρνω 25.

3. Ἀποστόλιος, XII 97. Πλανοῦδης, ἀρ. 206, Kurtz, σ. 39 (ἂν μὴ τυφθῆ). Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 347, λ. δέρνω 27.

4. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 341, ἀρ. 15. ΙΑΝΕ, λ. ἀερογαλιά.

5. Παῦλος, Ἐφεσ. δ' 14.

6. Αἰσχύλος, Προμηθεὺς 885-886.

7. Σοφοκλῆς, Αἴας 351-352.

8. Πλάτων, Νόμοι, Ε' 10, σ. 740 E.

Ἐδερναν ἕναν γι ἔλειν : « Βαΐ, ἀράά¹ μ' ! »

Ἐδερναν κάποιον κι ἔλεγε : « Ἄϊ, προστάτη μου ! »

Ἄϊ : Ὄταν κάποιος ἀδικεῖται καὶ δὲν ἔχει κανένα προστάτη.

Ἐν ἀμβουροῦν νὰ δέρον δούγ γάραδου γι δέρον δού σα-
μάριν².

Δὲν μποροῦν νὰ δειροῦν τὸ γάδαρο καὶ δέρον τὸ σαμάρι.

Ἄϊ : Ὄταν, μὴ μπορώντας νὰ τιμωρήσει κανεὶς τὸν ὑπεύθυνον, τὰ βάζει μὲ τὸν
ἀθῶο καὶ τὸν ἀνήξερο.

Πβ. : Ἴππου πταίοντος, σάγην δέρει³.

Δὲν ἔμπορεῖ νὰ δέρη τὸ γάδαρο, καὶ δέρνει τὸ σαμάρι⁴.

Ἐλάκτισεν ὁ γάδαρος καὶ δέρουσι τὸ σάγμα⁵.

Χάθ θάλασσα ταράσσουμου, χὰν γύμμαδ δέργ' ἡ νοῦς μου⁶.

Σὰ θάλασσα ταράζομαι, σὰν κύμα δέρνει ὁ νοῦς μου.

Ἄϊ : Ὄταν βρῖσκεσαι σὲ μεγάλη ἀγωνία.

δευτεριάτικος

Κρίμασ στὰ διφτιργιάτικα⁷ πὺ δίου οἱ γουννέ σου⁸.

Κρίμα στὰ δευτεριάτικα πὺ δίνου οἱ γονιοί σου.

1. Λέξη τούρκικη = πλάτη, καὶ μεταφορικά : προστάτης.

2. Πβ. : * Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 341, ἀρ. 11. ΙΑΝΕ, λ. γάδαρος Α 1. Ἄϊ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 7, σ. 10.

3. Κατζιούλης, 35/1, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 119.

4. Βάρνερ, λ. γάδαρος 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 45.

5. Μιχαήλ Γλυκᾶς, [Φυλ.] 274, Εὐστρατιάδης, Ι, σ. ρις'. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, ΒΖ VII, σ. 151, ἀρ. 153. Παρ. Δ', σ. 342, λ. δέρω 17.

6. Πβ. : ΙΑΝΕ, λ. ἀνταρῶ Α 2.

7. Τὸ « διφτιργιάτικον », τὸ ψωμί πὺ ἐπήγαινε κάθε Δευτέρα, στὰ παλιὰ χρόνια, ὁ μαθητὴς στὸ δάσκαλο, γιὰ δίδακτρα τῆς βδομάδας. Βλ. καὶ Φ. Κουκουλέ, ΒΒΠ Ε', Παράρτ., σ. 20.

8. Πβ. : Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 356, ἀρ. 1.

"Όταν ένα παιδί δέν τὰ καταφέρνει στά γράμματα.

δέχομαι

353

Μητ' ἄσκημην, μητ' ὁμορφην, ὅποιαδ διχτεῖ τοῦ μμάτιν¹.

Μήτε ἄσκημη, μήτε ὁμορφη, — ὅποια δεχτεῖ τὸ μάτι.

Στὸν ἔρωτα δέν ἔχει σημασία ἡ ὁμορφιά καὶ ἡ ἀσχήμια, ἀλλὰ τὸ πῶς βλέπεις τὴ γυναῖκα τοῦ ἀγαπᾶς.

354

"Όπου δόξα κὶ πανδιέρα, δέξου κὶ τὸν γὺρ Νικόλαν².

"Όπου δόξα καὶ παντιέρα³, δέξου καὶ τὸν κὺρ Νικόλα.

Γιὰ τοὺς παρείσακτους καὶ τοὺς ὀκληροὺς ποὺ ἔρχονται ἀπρόσκλητοι σὲ κάθε διασκέδαση.

Πβ.: 'Όποῦ τάβλα καὶ μαντήλι,
δέξου καὶ τὸν κὺρ Βασίλη⁴.

διάβασμα

355

Αὐτὸς θέλει διάβασμαν⁵.

Αὐτὸς θέλει διάβασμα.

"Όταν θέλουμε νὰ ποῦμε πῶς τὸ μυαλὸ ἐνὸς ἀνθρώπου δέν εἶναι ἐν τάξει,

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Α', σ. 167, λ. ἀγάπη 42.

2. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 359, ἀρ. 6· Γ', σ. 51, λ. Βασίλης 2. ΙΑΝΕ, λ. Βασίλεις 1.

3. Μὲ τὴ λ. « πανδιέρα » (λέξη ἰταλική = σημαία) ὑπονοεῖται ὁ γάμος. Ἡ σημασία αὐτὴ ἔμεινε ἐπειδὴ στά παλιότερα χρόνια, ποὺ τὸ γλέντι τοῦ γάμου κρατοῦσε, Δευτέρα μὲ Δευτέρα, ὀχτὼ ὀλόκληρες μέρες, ὑπῆρχε ἡ συνήθεια νὰ στήνουν γι' αὐτὸ τὸ διάστημα στὴ στέγη τοῦ σπιτιοῦ τοῦ γαμπροῦ, πάνω στὴν καμινάδα, μιὰ τρίχρωμη σημαία. Τὴ σημαία αὐτὴ, ποὺ τὴν ἔλεγαν « σιρβιλιλί », καὶ κάθε βράδου τὴν κατέβαζαν μὲ τὴ δύση τοῦ ἡλίου, τὴν ἔφτιαχναν μὲ τρία μεγάλα μαντίλια τριῶν διαφόρων χρωμάτων, ποὺ τὰ κρεμοῦσαν σ' ἓνα καλάμι στολισμένο στὴν κορφή μ' ἓνα πορτοκάλι ἢ μιὰ σφαῖρα σὰν πορτοκάλι, ἀπὸ χάλκωμα γανωμένο. Κατὰ τὸν Μουσαῖο, τὸ ἔθιμο αὐτὸ ἀνάγεται σὲ παλιότερη ἐποχὴ, ὅπου, γιὰ νὰ φέρεις ὄργανα νὰ παίξουν στὸ σπίτι σου, ἔπρεπε νὰ ἔχεις τὴν ἄδεια τοῦ ἀγᾶ, κι ὅπου ἡ σημαία ἐσήμαινε ὅτι εἶχες λάβει αὐτὴ τὴν ἄδεια. Γιὰ νὰ τὴ λάβεις, ἔπρεπε νὰ δώσεις τοῦ ἀγᾶ δυὸ ὀκάδες καφέ.

4. Βάρνερ, λ. τάβλα 2, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 112.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 364, ἀρ. 1. Λαογρ. Γ', σ. 198. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 4, σ. 104.

πώς είναι ανισόρροπος, — κι έχει ανάγκη νά τόν « διαβάσουν », νά τοῦ διαβάσουν τίς εὐχές τῆς ἐκκλησίας γιά νά γίνει καλά.

διάβολος

356

Αὐτός ἡ ἄθρωπος ἔχει τοῦδ' διαβόλου μὲσα του¹.

Αὐτός ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὸ διάβολο μὲσα του.

"Όταν ἓνας ἄνθρωπος εἶναι ἐξαιρετικὰ ἱκανός, ἢ πολὺ πονηρός καὶ ἐπιτήδειος.

357

Ἄφ' τὰ καλοκιρτισμένα παίργ' ἡ διαβόλους τὰ μισά, κι ἀφ' τὰ κακοκιρτισμένα παίρει κι τὸν γοικουκύρη².

Ἄπὸ τὰ καλοκερδισμένα παίρνει ὁ διάβολος τὰ μισά, κι ἀπὸ τὰ κακοκερδισμένα παίρνει καὶ τὸ νοικοκύρη.

"Ό,τι κερδίζει κανεὶς τίμια, δὲν τὸ χάνει ποτὲ ὀλότεια. "Όσοι ὅμως πλουτίζουν μὲ ἀθέμιτα μὲσα, ὅχι μόνο χάνουν στὸ τέλος τὰ πάντα, ἀλλὰ πηγαίνουν κι οἱ ἴδιοι κατὰ διαβόλου.

Πβ.: Μὴ κακὰ κερδαίνειν κακὰ κέρδεα ἴσ' ἀάτησι³.

... πολλοῖσι γὰρ
κέρδη πονηρὰ ζημίαν ἡμείψατο⁴.

358

Ἄφ' τοῦ διαβόλου τοῦ μανδρινὸν
μηῖ μυζήθραν μηῖ τυρίν⁵.

*Ἄπὸ τοῦ διαβόλου τὸ μαντρί
μήτε μυζήθρα, μήτε τυρί.*

Ποτὲ δοσοληψίτες μὲ πονηροὺς ἀνθρώπους. Καλύτερα νά χάσει κανεὶς ἓνα καλό, παρά νά τὸ χρωστάει σ' ἓναν κακὸν ἄνθρωπο.

Πβ.: Ἄπὸ πικρὰν κολοκύνθην μήτε κολοκυνθόσπορον⁶.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 377, ἀρ. 40.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 368, ἀρ. 9. Λαογρ. Γ', σ. 199, ἀρ. 11. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 1113.

3. Ἡσίοδος, Ἔργα καὶ Ἡμέραι 352. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 368, λ. διάβολος 9.

4. Εὐριπίδης, Κύκλωψ 311. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 368, λ. διάβολος 9.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 370, ἀρ. 12. ΙΑΝΕ, λ. ἀναθεματίζω 1.

6. Εὐλόγιος Κουρίλας, Λαογρ. Ε', σ. 554, ἀρ. 1.

Ἐλαιον δὲ ἁμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλὴν μου¹.
Μηδὲ μέλι, μηδὲ μελίσσας².

359

Ἐχωσιν γὰρ ἰδῶ ἢ διάβολους τὴν νουράν σου³.

Ἐχωσε καὶ ἐδῶ ὁ διάβολος τὴν οὐρά του.

Ὅταν σὲ μιὰ ὑπόθεση παρουσιάζονται ἀπροσδόκητες δυσκολίες πού τὴν ἐμποδίζουν νὰ τελειώσει ἢ ἔταν κάποιος ἐπεμβαίνει σὲ μιὰ δουλειά μὲ σκοπὸ νὰ παραβιάσει τὸ καλὸ τῆς τέλους.

360

Μητὶ τοῦδ' ἀδιάβολον νὰ δεῖς, μητὶ τοὺς σταυροὺς σου νὰ κάμεις⁴.

Μήτε τὸ διάβολο νὰ δεῖς, μήτε τὸ σταυρό σου νὰ κάμεις.

Φυλάξου ἀπὸ τὸ κακὸ καὶ ἔταν ἀκόμα μπορεῖς νὰ τὸ ἀποτρέψεις.

Π6.: Μήτε διαβόλω συναντήσης, μήτε κόνδυλον παρέξις⁵.

Μήτε τὸ διάβολον ἀπαντήσης, μήτε τὸ σταυρό σου κάμης⁶.

... Μήτε νικῶν ἀμφάδην ἀγάλλεο
μηδὲ νικηθεὶς ἐν οἴκῳ καταπεσῶν ὀδύρεο⁷.

361

Πότι σκάγγ' ἢ διάβολους; — Ἐταν γλάγγ' ἢ πιθαμμένους⁸.

Πότε σκάει ὁ διάβολος; — Ὅταν κλάνει ὁ πεθαμένος.

Ἡ θρασύτητα τοῦ ἀδύνατου ἐκνευρίζει τὸν ἰσχυρό.

1. Ψαλμὸς ρν' 5.

2. Διογενειανός, VI 58· Βι, III 25. Γρηγόριος Κύπριος, III 4· Μ, IV 38. Μακάριος, VI 95. Ἀποστόλιος, XI 45.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 377, ἀρ. 41. ΙΑΝΕ, λ. βάλλω Α4. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 4, σ. 96.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 385, ἀρ. 63α, καὶ 279, λ. δαίμονας 1. Λαογρ. Γ', σ. 199, ἀρ. 7· Σ', σ. 488, ἀρ. 2. ΙΑΝΕ, λ. ἀπαντῶ 1, ἀράπης 2. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 7, σ. 120.

5. Κατζιούλης, ἀρ. 1544, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 97.

6. Βάρνερ, λ. διάβολος 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 57. Πβ. Ἐρμόδωρος, σύμφωνα μὲ μαρτυρία τοῦ Ducange, λ. καμώνειν.

7. Ἀρχιλόχος, ἀπ. 67α, Diehl⁹, σ. 29. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Πανδώρα ΙΘ', σ. 117, ἀρ. 49.

8. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 395, ἀρ. 99. Λαογρ. Γ', σ. 198, ἀρ. 2.

Πβ. : Νεκρός κείται βδέων¹.

διακονιάρης

362

Τοῦ διακουγιάρη τοῦ σακίν πάνδα ἱμάτου εἶγιν².

Τοῦ διακονιάρη τὸ σακί πάντα γεμάτον εἶναι.

Πάντα ἔχει ὅποιος διακονεῖ, ἐκλιπαρεῖ, ἐξευτελίζεται.

Πβ. : Πτωχοῦ πήρα οὐ πύμπλαται³.

Πτωχῶν οὐλαί ἀεὶ κεναί⁴.

Πτωχῶν γὰρ οἴκοι ἀεὶ κενοί⁵.

διαλογίζομαι

363

Ποῦ διαλοῶτι τήχ χηρειάν
πουτέ του ἔν γάμγει πανδρειάν.

Ὅποιος συλλογιέται τὴ χηρεία, ποτέ του δὲν παντρεύεται.

Ὅποιος ἀναλογίζεται πρῶτα ἀπ' ὅλα τὶς δυσκολίες καὶ τὴν ἐνδεχόμενη ἀποτυχία, δὲν ἀποφασίζει καὶ δὲν κάνει ποτέ του τίποτα.

δίκαιο

364

Νὰ ποῦμουν γι τοῦ στραβοῦ τοῦ δίκιουν⁶.

Νὰ ποῦμε καὶ τοῦ στραβοῦ τὸ δίκιο.

Ὅταν σὲ μιὰν ἐνέργεια ποῦ κρίνουμε καὶ κατακρίνουμε, ἀναγνωρίζουμε καὶ ἐλαφρυντικά ἢ λόγους ποῦ τὴν ἐξηγοῦν ἢ καὶ τὴ δικαιολογοῦνε.

Πβ. : Μὴ λόγον βλάπτων ἀλίοιο γέροντος κρυπτέτω·

1. Ἄποστολῖος, XII 4. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', λ. διάβολος 102.

2. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 407, ἀρ. 9.

3. Ζηνόβιος, V 66. Διογενειανός, VII 51· Βι, III 61. Γρηγόριος Κύπριος, III 40· Μ, IV 95. Μακάριος, VII 45. Ἄποστολῖος, XV 8. ΠΒοδλ., 781, Gaisford, σ. 96. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 406, λ. διακονιάρης 8.

4. ΠΒοδλ., 781, Gaisford, σ. 96. App. Prov., IV 62. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 406, λ. διακονιάρης 8.

5. Διογενειανός, Βι, III 61.

6. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 424, ἀρ. 10. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 5, σ. 46.

Κεῖνος αἰνεῖν καὶ τὸν ἐχθρὸν
παντὶ θυμῷ σὺν τε δίκᾳ καλὰ ῥέζοντ' ἔννεπεν¹.

δικός μου

365

Ἄποῦ βουλουνῶν δού πειργεῖν² νὰ βγαίγγεις,
κι ἀποῦ τοῦ δικός σου νὰ μὴν ι-βγαίγγεις³.

Ἄπο ὀλωνῶν τὰ λόγια νὰ ξεφεύγεις,
καὶ ἀπὸ τὰ δικά σου νὰ μὴν ξεφεύγεις.

Τὴ γνώμη σου πάντα κράτα, καὶ μὴν ἐπηρεάζεσαι ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Π6.: Ἄπαντας πυθόμενος, τοῦ νοδὸς μὴ παρατρέπου⁴.

Ἄλωνῶν τὴ βουλὴ νὰ παίρνης καὶ ἀπὸ τὴν ἐδικήν σου μὴν ἐ-
βγαίγγεις⁵.

Πολλὰς (γνώμας) ἔπαιρνε καὶ ἀπὸ τὴν (ἐδικήν σου βουλήν)
μὴ λείψης⁶.

366

Βοῦλα τὰ καλὰ δικά του
κι τ' ἀμβέλλια γουγγικά του⁷.

Ἄλα τὰ καλὰ δικά του
καὶ τ' ἀμπέλια γονικά του.

Γιὰ τοὺς πλεονέκτες, ποὺ τὰ θέλουν ὄλα δικά τους.

367

Βοῦλοι τοῦ δικόν δουν ι-νδρανοῦσιν.

Ἄλοι τὸ δικό τους κοιτάζουν.

Ἄλοι ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ συμφέροντά τους.

-
1. Πίνδαρος, Θ' Πυθ. 94-96. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Πανδώρα ΙΘ', σ. 358, ἀρ. 71.
  2. Τὸ ἀρχαῖο ἀπαρέμφατο εἰπεῖν, ποὺ ἐπιζεῖ στὸ ἴδιωμα σὰν οὐσιαστικό. Συναντᾶται μόνο σ' αὐτὴ τὴ φράση, καὶ σημαίνει «τὰ λεγόμενα».
  3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 214, λ. βουλή 1. ΙΑΝΕ, λ. βουλή 1. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 684.
  4. Κατζιούλης, ἀρ. 160, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 72.
  5. Βάρνερ, λ. βουλή 1, Ν. Πολίτης, Β', σ. 45.
  6. Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 29, ἀρ. πα' βλ. καὶ Γ', σ. 214, λ. βουλή 2.
  7. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 447, ἀρ. 33.

Δώδεκα ἦταν οἱ Ἀπόστολοι, κι εἶχιν ἡ πασαένας τὰ δικά του¹.

Δώδεκα ἦταν οἱ Ἀπόστολοι κι εἶχε ὁ καθένας τὰ δικά του.

Ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔχει τὰ βάσανά του καὶ τίς ἔγνιες του.

Πβ.: Δώδεκα Ἀποστόλοι ἦταν καὶ καθένας ἔκλαιγεν τὸν πόνον του².

Ἐκατὸν Παῦλοι ἀπέθανον, καὶ ἕκαστος τὸν ἴδιον Παῦλον ἐθρήνη³.

Ἐμ μὲ φτάνουν δὲ δικά μου,
ἔχου κὶ τοῦ γείτονά μου.

*Δὲ μοῦ φτάνουν τὰ δικά μου,
ἔχω καὶ τοῦ γείτονά μου.*

Ὅταν, ἐκτὸς ἀπ' τὰ δικά σου προβλήματα, σὲ βασανίζουν καὶ ξένες ἔγνιες.

Μὴ τοῦδ' δικόσ σου φάϊ κὶ πγὶ κι ἀλισβερίσιμ μὴν γάμγεις⁴.

Μὲ τὸ δικό σου φάε καὶ πῖε καὶ συναλλαγή μὴν κάνεις.

Οἱ συναλλαγές μὲ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους δημιουργοῦν συχνὰ δυσἀρεσκεῖες.

Πβ.: Μετὰ οἰκείου φάγε καὶ πῖε, συναλλάγματα δὲ μὴ ποιεῖ⁵.

Μὲ τὸ δικό σου φάγε, πῖε καὶ πραγματεῖα μὴ κάμης⁶.

Μετὰ προσήκοντός σοι φάγε καὶ πῖε, συνάλλαγμα δὲ μὴ ποιήσης⁷.

1. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 436, ἀρ. 15. Λαογρ. Γ', σ. 219, λ. πόνος. ΙΑΝΕ, λ. ἀπόστολος 1. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 6, σ. 75. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 1239.

2. Βάρνερ, λ. ἀπόστολος 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 38.

3. Πλανούδης, ἀρ. 184, Kurtz, σ. 37. Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 8, ἀρ. μ'.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 429, ἀρ. 8. Λαογρ. Γ', σ. 200. Σ', λ. σιενός. ΙΒ', σ. 239, ἀρ. 59. ΙΑΝΕ, λ. ἀλισβερίσι 1. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 505.

5. Κατζιούλης, ἀρ. 1504, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 96.

6. Βάρνερ, λ. τρώγω 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 114.

7. Πλανούδης, ἀρ. 116, Kurtz, σ. 29.

Μβῆξι πρῶτα τοῦ βλόγισ στοῦ δικόσ σου τοῦ μμάτιν, κι ὕστερα μβῆξι τῆσ σακούράφαν εἰς τοῦ δικόμ μου¹.

Μπῆξε πρῶτα τῆ βελόνα στοῦ δικό σου τὸ μάτι, κι ὕστερα μπῆξε τῆ σακούραφα στοῦ δικό μου.

Πρὶν κατηγορήσεις τὸν ἄλλον, ἢ τοῦ ἀποδώσεις εὐθύνη ἢ τοῦ ἐπιβάλλεις μιὰ τιμωρία, συλλογίσου μήπως ἔχεις καὶ σὺ ἀνάλογη εὐθύνη καὶ μήπως σοῦ πρέπει καὶ σένα ἀνάλογη τιμωρία.

Τῆν ἀαποῦ μῆν δῆθ θουρᾶς μι τὰ δικά σου μμάτια·
μι τὰ δικά μου νὰ τῆδ δεῖς κι θὰ 'ιγεῖς κουμμάτια².

*Τῆν π' ἀγαπῶ μῆν τῆ θωρεῖς μὲ τὰ δικά σου μμάτια·
μὲ τὰ δικά μου νὰ τῆ δεῖς καὶ θὰ γενεῖς κομμάτια.*

Ἄφρονας, καὶ ἡ ἰδέα ποὺ ἔχει κανεὶς γιὰ τὸ πρόσωπο ποὺ ἀγαπάει, εἶναι κάτι ἐντελῶς ὑποκειμενικό.

Πβ.: Ὁξώδους ἀν ἐρᾶς, μελιτωδές σοι φαίνεται³.

δίνω

Δέκι του μι τὰ χέρια σου κι ἀράτα του μι τὰ πόδια σου⁴.

Δῶσ' το μὲ τὰ χέρια σου καὶ ζήτα το μὲ τὰ πόδια σου.

Δύσκολα παίρνει κανεὶς πίσω ὅ,τι ἐδάνεισε.

Δῶσ' κι ἰμέν' γι τοῦ πιδιοῦ μου, κι ἀνδρας μ' ὄξου στέκιτι⁵.

Δῶσ' μου κι ἐμένα καὶ τοῦ παιδιοῦ μου, κι ὁ ἀντρας μου ὄξω στέκεται.

Γιὰ τοὺς ἀπληστους, ποὺ διαρκῶς ζητᾶνε.

1. Πβ.: *Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 447, ἀρ. 32. Λαογρ. Γ', σ. 212, λ. μαχαίρι· ΙΑ', σ. 147, ἀρ. 206. Δ. Λουκοπούλου-Δ. Λουκάτου, ἀρ. 881.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Α', σ. 197, λ. ἀγαπῶ 60· Β', σ. 451, λ. ἀρέσω 17. ΙΑΝΕ, λ. ἀρέσω 1. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 1227.

3. Πλανούδης, ἀρ. 193, Kurtz, σ. 38.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 474, ἀρ. 71. Λαογρ. Γ', σ. 200, ἀρ. 1.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 462, ἀρ. 36. Λαογρ. Ε', σ. 555, ἀρ. 16.

Πβ. : Δὸς κάμοι καὶ τῷ παιδί μου, ὁ δ' ἀνὴρ μου πρὸ τῆς θύρας¹.

Δῶσ' καὶ ἐμὲ καὶ τοῦ παιδιοῦ μου κι ἄντρας μου 'στὴν πόρτα
στέκει².

Πτωχοῦ πῆρα οὐ πῖμπλαται³.

375

Ἔδεκάν δοῦμ μούρην, κὶ γυρεύγει κὶ τ' ἀγγούριν⁴.

Τοῦ δώσανε θάρρος καὶ γυρεύει καὶ τ' ἀγγούρι.

Γιὰ τοὺς ἀδιάκριτους, ποὺ μόλις τοὺς δώσεις λιγάκι θάρρος ξεπερνᾶνε κάθε
ἔριο.

376

Ἔδεκίμ μας ι-μιγὰν ἰλλιγὰν εἰς τοῦ στόμαν, κι ἰκρέμμασίμ μας
ἔναν τουλούμιν ἀποὺ πίσου μας⁵.

Μᾶς ἔδωκε μιὰ ἐλιά στό στόμα, καὶ μᾶς κρέμασε ἓνα του-
λούμ ἀπὸ πίσω μας.

Ἄσταν γιὰ μιὰ μικρὴ προσφορὰ ζητᾶς ὕστερα δυσανάλογην ἀναπαύδοση.

377

Ἔ,τι δέκεις, ἰκείνου θὰ πάρεις⁶.

Ἄ,τι δώσεις, ἐκεῖνο θὰ πάρεις.

Μὴν περιμένεις ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ὁ ἴδιος τοὺς δίνει.

Πβ. : Οὔτε ἔδωκας, οὔτε ἔλαβες⁷.

1. Κατζιούλης, ἀρ. 653, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 80.

2. Βάρνερ, λ. ἄντρας 3, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 37. Εὐλόγιος Κουρίλας, Λαογρ. Ε', σ. 555, ἀρ. 16.

3. Ζηνόβιος, V 66. Διογενειανός, VII 51· Βι, III 61. Γρηγόριος Κύπριος, III 40· Μ, IV 95. Μακάριος, VII 45. Ἀποστόλιος, XV 8. ΠΒοδλ., 781, Gaisford, σ. 96.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 467, ἀρ. 54. Λαογρ. Σ', σ. 58, λ. πρόσωπο-ΙΛΝΕ, λ. ἀστάρι 1.

5. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 466, ἀρ. 53. Λαογρ. Γ', σ. 203, λ. ἐλιά· ΙΑ', σ. 141, ἀρ. 116.

6. Πβ. Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 484, ἀρ. 109α.

7. Πλανούδης, ἀρ. 122, Kurtz, σ. 29. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 479, λ. δίνω 91.

"Αμα δίδου και λάμβανε¹.

Δός τι και λάβοις τι².

378

Θά σι δέκου μιάν εις τού δόξα Πατρί³.

Θά σοῦ δώσω μιὰ στό δόξα Πατρί.

Λέγεται ὡς ἀπειλή.

379

Νά δέκου τὸν δραβουδιστήν, νά πάρου τὸν γλαψούρη⁴.

Νά δώσω τὸν τραγουδιστή, νά πάρω τὸν κλαψιάρη.

"Όταν ἀρνεῖσαι ν' ἀνταλλάξεις τὸ καλύτερο μὲ τὸ χειρότερο.

Πβ. : Ἐξεώσας ἀλώπεκα, λέοντα ἀντεισήγαγον⁵.

380

Νά μαϊδιὰ κι δέκι μου κιργιάς⁵.

Νά λεφτὰ και δῶσ' μου κρέας.

Γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποῦ δὲν ξέρει νὰ ψωνίσει, ἢ ποῦ δὲν προσέχει, δὲν ἐξετάζει τὰ πράματα ποῦ ἀγοράζει.

381

Πάρτ' ἰσὲς ἀποῦ γιρὸν γι δέκιτι κι ἰμέναν ἀποῦ μισόν.

Πάρτε σεῖς ἀπὸ γερό⁷ και δῶστε και μένα ἀπὸ μισό.

"Όταν κάνεις μιὰ μοιρασιά και καταφέρνεις μὲ πονηριά νὰ πάρεις τὰ περισσότερα⁸.

1. Διογενειανός, Π 77α. Γρηγόριος Κύπριος, I 63· M, I 60. Μακάριος, I 97. Ἀποστόλιος, Π 78. Εὐστάθιος, Opusc., σ. 152, στ. 54, σ. 315, στ. 10. Βλ. και: N. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 459-460, λ. δίνω 27. Δ. Καραθανάση, σ. 60, ἀρ. 101.

2. Πρόδικος = Στοβαῖος, Γ' 10, ἀρ. 34. Βλ. και N. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 459-460, λ. δίνω 27.

3. Πβ.: N. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 477, ἀρ. 82.

4. Πβ.: N. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 503, ἀρ. 3.

5. Συνεχιστής Θεοφάνη, Ε' 16, Βόννης, σ. 235, στ. 15. Βλ. και N. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 503, λ. διώχνω 4.

6. Πβ.: N. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 476, ἀρ. 80.

7. Ὀλόκληρο.

8. Γιὰ τὴν παροιμιακὴ αὐτὴ φράση διηγούνται τὸ ἀκόλουθο ἀνέκδοτο: Μιὰ μη-

Τοῦ χέριμ βοῦ διεί 'έν γόβγιτι¹.

Τὸ χέρι πού δίνει δέν κόβεται.

ἽΟ γενναϊόδωρος εἶναι πάντα ἀγαπητός, καί σέ δύσκολες στιγμές δέν κινδυνεύει.

Πβ.: Γεωργοῦ χεῖρ οὐ τέμνεται².

διπλός

Τοῦ φτωχοῦ τοῦ σκοιγιμ μουνόν 'έν ι-φτάγγει κί διπλόν ἀ-
προυσσεύγει³.

Τοῦ φτωχοῦ τὸ σκοινὶ μονὸ δὲ φτάνει καὶ διπλὸ περσεύει.

ἽΟ φτωχός, ὅσουσδήποτε συνδυασμούς καὶ νὰ κάμει, δέν τὰ καταφέρνει νὰ τὰ βγάλει πέρα.

Πβ.: Κοντὸ τὸ κόφτεις καὶ διπλὸ τὸ χάνεις⁴.

Διπλὸν σώζει καὶ μοναπλὸν οὐ σώζει⁵.

ἽΑπλοῦν οὐκ ἐφικνεῖται καὶ διπλοῦν ἐφικνεῖται⁶.

δισάκι (βλ. χεῖπές)

τέρα ἔβρασε κάποτε τέσσερα ἀγὰ καὶ τᾶδωσε στὶς τέσσερις κόρες της. Αὐτὲς τὴ ρώτησαν: «Μὰ ἐσύ, μάνα, τί θὰ φᾶς; — Πάρτε σεῖς ἀπὸ γερὸ καὶ δώστε καὶ μένα ἀπὸ μισό», τοὺς ἀπάντησε. Ἔτσι πῆρε τέσσερα μισά, δηλαδὴ τέσσερις φορές παραπάνω ἀπ' ὅ,τι πῆρε ἢ κάθε κόρη.

1. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 487, ἀρ. 123.

2. Πλανοῦδης, ἀρ. 236, Kurtz, σ. 42. Βλ. καί: Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 625, λ. γεωργός 1. ἽΑλ. Λέτσα, Γεωργοῦ χεῖρ οὐ τέμνεται (= Προσφορά εἰς Στ. Κυριακίδη, σ. 427-441).

3. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 491, ἀρ. 19. Λαογρ. Γ', σ. 200, ἀρ. 1· ΙΑ', σ. 655, λ. χωριάτης. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 1298.

4. Βάρνερ, λ. κόφτω 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 76.

5. Κ. Krumbacher, MGS, σ. 419, ἀρ. 24. Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 8, ἀρ. λς', σ. 43, ἀρ. 35· βλ. καὶ Δ', σ. 488, λ. διπλός 4· ἽΕπ.Π.Β', σ. 15-18. Μαρία Ἵωαννίδου, ἀρ. 18, ΕΛΑ Α', σ. 56.

6. Πλανοῦδης, ἀρ. 217, Kurtz, σ. 40. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 488, λ. διπλός 2.

Χὰδ διψᾶ ἡ αὐλή σου, ὄξου γιρὸμ μὴν γουπάγγεις¹.

"Όταν διψάει ἡ αὐλή σου, ἔξω νερὸ μὴ χύνεις.

Μὴ δίνεις τὴ βοήθεια σου σὲ τρίτους ὅταν ἔχεις ὁ ἴδιος ἀνάγκη ἢ ἔχουν ἀνάγκη οἱ δικοί σου.

Π6.: Αὐλῆς σου διψώσης μὴ ἔκχεε ὕδωρ².

"Όταν διψᾶ ἡ αὐλή σου, ὄξω νερὸ μὴ χύσης³.

Γόνου κνήμης ἔγγιον⁴.

Αὐτὸ ἔν εἷγιγ γιὰ τὰ δόνδια σου⁵.

Αὐτὸ δὲν εἶναι γιὰ τὰ δόντια σου.

Γιὰ ὅ,τι δὲν εἶναι ἄξιος κανεῖς ἢ δὲν εἶναι ἰκανὸς νὰ τὸ ἀποχτήσει.

Ποὺ ἔν ἔχει δουλλειάν, μιλλιάν,
βάλλει τα μὲς στῆζ ζυαριάν⁶.

"Όποιος δὲν ἔχει δουλειά, μιλιά,
τὰ βάζει μὲς τῆ ζυγαριά.

Ἄργια μήτηρ πάσης κακίας.

Π6.: Ἄδειανὸς δουλειὰ δὲν εἶχε καὶ ἔλυε καὶ ἔδενε τὲς κάτες⁷.

1. Πβ.: * N. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 501, ἀρ. 15. Λαογρ. Β', σ. 314 καὶ 609· ΙΑ', σ. 214, ἀρ. 62. ΙΑΝΕ, λ. αὐλή 1. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 845.

2. Κατζιούλης, ἀρ. 378, N. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 76.

3. Βάρνερ, λ. αὐλή 1, N. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 42. Ἐρμόδωρος, σύμφωνα με μαρτυρία τοῦ Ducange, λ. νερόν. Βλ. καὶ N. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 500, λ. διψῶ 7.

4. Ἀριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια Θ' 8, σ. 1168, 8. Ἀθήναιος, Θ' 30, σ. 383b. Βλ. καὶ R. Strömberg, Grek. Ords., σ. 24, ἀρ. 82· Greek Prov., σ. 29, ἀρ. 1.

5. Πβ.: N. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 509, ἀρ. 4. Λαογρ. Γ', σ. 200, ἀρ. 5. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 6, σ. 9.

6. Πβ.: N. Πολίτη, Παρ. Α', σ. 293, λ. ἀδειανὸς 7· Δ', σ. 521, ἀρ. 3. ΙΑΝΕ, λ. ἄβουλος.

7. Βάρνερ, λ. ἀδειανὸς 1, N. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 31.

Πολλὴν γὰρ κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀργία¹.

387

Ράβγι, ξήλωγγι, δουλλειὰ νὰ μῆσ σὶ λείπει².

Ράβε, ξήλωνε, δουλειὰ νὰ μὴ σοῦ λείπει.

"Όταν δουλεύει κανεὶς χωρὶς σύστημα.

Πβ.: 'Ράπτε διαρρήγγυε, ἀσχολίαν ὅπως ἄγγης³.

Καὶ ἀνήνυτον ἔργον πράττειν, Πηνελόπτης τινὰ ἐναντίως ἰστὸν μεταχειριζομένης⁴.

388

Τῆδ δουλλειάσ σου νὰ πιτίσεις.

Τῆ δουλειά σου νὰ τελειώσεις.

Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἀνέχονται τὰ πάντα ὡς ποὺ νὰ πετύχουν τὴν ὑπόθεσή τους.

δουλεύω

389

Δούλεψι νὰ φᾶς κὶ κλέψι νᾶχεις⁵.

Δούλεψε νὰ φᾶς καὶ κλέψε νᾶχεις.

Δουλεύοντας τίμια δὲν ἀποχτάει κανεὶς περιουσία.

390

Ἴδούλεψα κὶ ἔφαγα, σπουλλάετη τοῦχ χιριῶμ μου⁶.

Ἴδούλεψα κὶ ἔφαγα σπολλάτη τῶν χεριῶν μου.

"Όταν κανεὶς ὀφείλει ὅ,τι ἀπόκτησε στὴν προσωπικὴ του ἐργασία.

1. Σοφία Σειράχ λγ' 28. Βλ. καὶ R. Strömberg, Greek Prov., σ. 87, ἀρ. 5.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 536, ἀρ. 70. Λαογρ. Γ', σ. 201, ἀρ. 11. ΙΑΝΕ, λ. ἀπορράβω 1. 'Α. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 7, σ. 134.

3. Κατζιούλης, 2/30, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 115.

4. Πλάτων, Φαίδων ΑΔ', σ. 84 Α. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 536-537, λ. δουλειὰ 70.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 550, ἀρ. 14. ΙΑΝΕ, λ. ἀβγατένω Α2, ἀποτάζω Α1, ἀρπάζω Α1.

6. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 555, ἀρ. 28. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 734.

δράμι

391

Τὰ δράμια ἔν εἷγισ σουστά.

Τὰ δράμια δὲν εἶναι σωστά.

Γιὰ τοὺς ἐλαφρόμυαλους.

δρόμος

392

Ἄπόμειγισ στοὺς πένδι τοὺς ι-δρόμους¹.

Ἄπόμεινε στοὺς πέντε δρόμους.

Ἄταν χάνει κανεὶς τὰ πάντα καὶ μένει χωρὶς κανένα πόρο ζωῆς.

393

Ἡ δρόμους εἷγιν ἀνοιχτός, κι ἔπου θέλεις τράβα².

Ὁ δρόμος εἶναι ἀνοιχτός, κι ὅπου θέλεις τράβα.

Λέγεται μὲ θυμό, ὅταν κάποιος σὲ ἀπειλεῖ ὅτι θὰ προθεῖ σὲ ἐνέργειες ἐναντίον σου καταφεύγοντας σὲ κάποιον ἀνώτερο ἢ στὴν ἐξουσία.

Πβ.: ...εἰ σοι θυμὸς ἐπέσσυται ἔρχεο, πάρ' τοι ὁδός...³

δύναμη

394

Τῆμ βορτὴν δου δύναμιν δὴν ἰστιμέρει⁴.

Τὴν πορδὴ του δύναμη τὴ λογαριάζει.

Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ νομίζουν σπουδαῖες τίς πιὸ ἀσήμαντες ἐνέργειές τοὺς. Ἡ τοὺς ἀδύνατους, ποὺ φαντάζονται ὅτι εἶναι δυνατοί.

Πβ.: Καθένας τὸ σκατό του μηλοκῦδανο τὸ ἔχει⁵.

Ἄφρησ' τοὺς νεοὺς νὰ λέσινε, μὰ σένα ἡ πορδὴ σου
θὰ βράζει μέσα καὶ θαρρεῖς νὰ ἔναι, φτωχέ, ἡ χολή σου⁶.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 577, ἀρ. 3. Λαογρ. Γ', σ. 202, ἀρ. 1. ΙΑΝΕ, λ. ἀφίνω 1γ. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τευχ. 7, σ. 88.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 578, ἀρ. 8. ΙΑΝΕ, λ. ἀνοιχτός Α2.

3. Εὐστάθιος, Π., σ. 734, στ. 45. Βλ. καὶ Φ. Κουκουλέ, ΕΕΒΣ Η', σ. 23· ΕΘΛ Β', σ. 146-147· ΒΒΠ Σ', σ. 373.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 585, ἀρ. 2. Λαογρ. Γ', σ. 202.

5. Βάρνερ, λ. σκατόν 2, Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 108.

6. Στάθης Β' 247. Βλ. καὶ Φ. Κουκουλέ, ΕΕΚΣ Γ', σ. 82.

Δυό κί δυό κάμνουν δέσσερα¹.

Δυό και δυό κάμουν τέσσερα.

"Όταν αυτό που λέμε είναι όλοφάνερο και αὐταπόδειχτο. "Η και βταν λέει κανείς κάτι χωρίς νά δέχεται αντίρρηση.

Πβ.: Καί γάρ εἰ δεινότατος σύ γε τῶν σοφιστῶν, ἀλλά τά γε τρίς τέτταρα δώδεκα².

Δυό καρπούζια σ' ἕναν κοτλούκιν 'έχ χουροῦν³.

Δυό καρπούζια σέ μιὰ μασχάλη δέ χωρᾶνε.

Δέν μπορείς νά ἐπιδιώξεις δυό σκοπούς συγχρόνως. Λέγεται ἐπίσης και μέ τὸ νόημα ὅτι εἶναι δύσκολη ἡ συγκατοίκηση.

Πβ.: Πέπονες δύο οὐ φέρονται ὑπὸ μάλης⁴.

Δυό κιφάλις σ' ἕναχ χαραγὶν 'έχ χουροῦσιν.

Δυό κεφάλες σ' ἕναν τέντζερη δέ χωρᾶνε.

ἢ

Δυό κιφάλλια σ' ἕναφ φέσιν 'έχ χουροῦν⁵.

Δυό κεφάλια σ' ἕνα φέσι δέ χωροῦν.

"Η συγκυριαρχία εἶναι δύσκολη.

Πβ.: Δυοῖν κεφαλαῖν μίαν ἐπικειῖσθαι καλύπτραν⁶.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 594, ἀρ. 18. Λαογρ. Β', σ. 314, ἀρ. 1· Γ', σ. 202, ἀρ. 1. 'Α. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 7, σ. 35.

2. Λιβάνιος, 'Επιστ., ἀρ. 89, Föster, X, σ. 89. Βλ. και Φ. Κουκουλέ, ΒΒΠ Α' Π, σ. 55-56.

3. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 594, ἀρ. 19. Λαογρ. Γ', σ. 202, ἀρ. 3· ΙΑ', σ. 144, ἀρ. 161. ΙΑΝΕ, λ. ἀμασχάλη 1, βρακι 1 β. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 750.

4. Κατζιούλης, 44/2, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 120.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 595, ἀρ. 23. Λαογρ. Β', σ. 609, ἀρ. 1. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 1068. 'Α. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 7, σ. 136.

6. Παχυμέρης, Γ' 10, Βόννης, Ι, σ. 190. Βλ. και Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 592, ἀρ. 17.

Ἐβαλίμ μας τὰ δυό μας πόδια σ' ἕναμ βαπούτσιν ¹.

Mās ēβαλε τὰ δυό μας πόδια σ' ἕνα παπούτσι.

Ἵταν κάποιος μᾶς ἐπιβάλλει τὴ θέλησή του ἢ μιὰν αὐστηρὴν πειθαρχία.

Πβ.: Δύο πόδας ἐνὶ ὑποδήματι ².

Οἱ δυὸ τὸν ἕναν δρώουν δουν κι οἱ τρεῖ καταπονοῦν δουν ³.

Οἱ δυὸ τὸν ἕνα τρῶνε τον ⁴ κι οἱ τρεῖς καταπονοῦν τον.

ἢ

Οἱ δυὸ τὸν ἕναν δρώουν δουν κι οἱ τρεῖ τὸν γαταπίνουν.

Οἱ δυὸ τὸν ἕνα τρῶνε τον καὶ οἱ τρεῖς τὸν καταπίνουν.

Γιὰ τὴ δύναμη ποὺ φέρνει ἡ ἔνωση.

Πβ.: Οἱ δυὸ τὸν ἕνα δέρνουν τον, κι οἱ τρεῖς καταπονοῦν τον ⁵.

Οἱ δύο τὸν ἕνα πείθουν τον, καὶ οἱ τρεῖς καταπονοῦν τον ⁶.

Ἵλι στὸν ἀνδρειομένονυχ χάν δούμ βιάσουδ δυὸ σπασμέγοι ⁷.

Ἵλλι στὸν ἀντρειωμένο σὰν τὸν πιάσουν δυὸ σπασμένοι.

Ἵ δυνατὸς νικιέται ἔταν τοῦ ρίχνονται δύο, ἔστω κι ἂν εἶναι ἀνάπηροι.

Πβ.: Πρὸς δύο οὐδ' ὁ Ἑρακλῆς ἐκεῖνος ⁸.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 615, ἀρ. 67. Λαογρ. Γ', σ. 202, ἀρ. 3. Δ. Λουκοπούλου - Δ. Λουκάτου, ἀρ. 239. Ἵ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τευχ. 5, σ. 9.

2. Κατζιούλης, ἀρ. 666, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 80.

3. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 607, ἀρ. 53.

4. Τὸν ἀδικοῦνε.

5. Βάρνερ, λ. δέρνω 2, Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 56.

6. Ἵελλός (;), Ἵεξήγ., ἀρ. 3, Κ. Σάθας, ΜΒ Ε', σ. 546. Κ. Krumbacher, MGS, σ. 125, ἀρ. 90. Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 6, ἀρ. β', σ. 52, ἀρ. 69· βλ. καὶ Δ', σ. 605, λ. δυὸ 50.

7. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 585, ἀρ. 2. Λαογρ. Β', σ. 609, ἀρ. 2. ΙΑΝΕ, λ. ἀντρειώνω, μετοχ. 1. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 657.

8. Κ. Krumbacher, MGS, σ. 124, ἀρ. 73. Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 48, ἀρ. 56· βλ. καὶ Δ', σ. 609, λ. δυὸ 63.

Οὐδὲ τὸν Ἡρακλέα πρὸς δύο φασί ¹.

Πρὸς δύο μάχεσθαι χαλεπὸν ².

Οὐδ' ὁ Ἡρακλῆς πρὸς δύο ³.

401

Ἵππους κυνηγᾷ δυὸ λαός, μητὶ τοὺν ἕνα μὲν βιάγγει μητὶ τοὺν ἄλλον ⁴.

Ἵπποιος κυνηγᾷ δυὸ λαγούς, μήτε τὸν ἕνα πιάνει μήτε τὸν ἄλλο.

Ἵπποιος ἐπιδιώκει πολλοὺς σκοποὺς δὲν πετυχαίνει κανένα.

Πβ.: Ἵποῦ κυνηγᾷ δυὸ λαγούς χάνει καὶ τοὺς δύο ⁵.

Ἵ δύο πτώκας διώκων οὐδέτερον καταλαμβάνει ⁶.

δώδεκα

402

Κι ἰσὺ μὲ τὸς δώδεκα ; ⁷

Καὶ σὺ μὲ τὸς δώδεκα ; ⁸

Φράση εἰρωνική, πρὸς τοὺς ἀνόητους ποὺ θέλουν νὰ δώσουν τὴ γνώμη τους χωρὶς νὰ τοὺς τὴ ζητήσῃ κανένα.

ἑαυτοῦ

403

Μὴ σύργεις τὰ κάρβουνα πάνου σου ⁹.

Μὴ σέρνεις τὰ κάρβουνα πάνω σου.

Μὴν ἀνακατεύεσαι σὲ δουλειᾶς ποὺ μποροῦν νὰ σὲ βλάψουν.

1. Ἄννα Κομνηνή, ΠΓ' 7, Βόννης, Π, σ. 211, στ. 7.

2. Tougard, σ. 95, ἀρ. 29.

3. Ζηνόβιος, V 49. Διογενειανός, VII 2· Βι, III 44. Ἄποστόλιος, XIII 29. ΠΒοδλ., 713, Gaisford, σ. 86.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 607, ἀρ. 55. Λαογρ. Β', σ. 671· Γ', σ. 202, ἀρ. 5· Π', σ. 291. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 751.

5. Βάρνερ, λ. κυνηγῶ 1, Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 77.

6. Ἄποστόλιος, XII 33. Κατζιούλης, 44/1, Ν. Πολίτη, Παρ. Α', σ. 120· βλ. καὶ Δ', σ. 602, λ. δυὸ 45.

7. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 617, λ. δωδεκάδα 1.

8. Δώδεκα ἦταν οἱ ἄρχοντες ποὺ ἀποτελοῦσαν τὸ κοινοτικὸ συμβούλιο· ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς δὲν ἦταν πάντα ὁ ἴδιος στὶς διάφορες ἐλληνικὰς πόλεις τῆς Μικρασίας. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 226, λ. ἄνδρας 34.

9. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 625, ἀρ. 7δ.

Πᾶσα πιτεινὸς στὴν δύρπαν δου καχούλουᾱ¹.

Κάθε πετεινὸς στὴν τρύπα του λαλαίει.

Ἡ ἐπιρροή καὶ ἡ δύναμη τοῦ καθενὸς εἶναι στὸ περιβάλλον του, στὸν τόπο του.

Πβ.: Καὶ ὁ ἀλέκτωρ ἐν τῇ οἰκειᾷ κοπρίᾳ ἰσχυρὸς ἐστὶ².

Καὶ ὁ ἀλέκτωρ εἰς τὴν κοπρίαν του δυνατὸς ἐστὶ³.

Τὰ κάρβουνα γιὰ λλόου σου τὰ τραβᾶς.

Τὰ κάρβουνα γιὰ λόγου σου τὰ τραβᾶς.

Ὅταν, σὲ μιὰ κοινὴ προσπάθεια, φροντίζεις μόνο γιὰ τὸ δικό σου συμφέρον.

Πβ.: Πρὸς ἑαυτὸν ἔλκει τοὺς ἄνθρακας⁴.

Ἑβραῖος

Ἡ Ἐβριὸς φουρᾱ φτιρόν,
τοῦ κιφάλιν δου ξιρόν·
ἡ Ἐβριὸς φουρᾱ γιλέκιν,
τοῦ κιφάλιν δου κελέκιν⁵.

*Ὁ Ὀβριὸς φορᾱ φτερό,
τὸ κεφάλι του ξερό·
ὁ Ὀβριὸς φορᾱ γελέκι,
τὸ κεφάλι του κελέκι.*

Τετραστιχὸ εἰρωνικὸ γιὰ τοὺς Ἑβραίους.

Κλαίει χάν δούν Ἰβριόν.

Κλαίει σάν τὸν Ὀβριό.

Γιὰ ὅσους κλαίγονται ὅτι εἶναι φτωχοί, — ἡ κλαῖνε ἀπὸ τὸ φόβο τους.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 624, ἀρ. 5. Λαογρ. Γ', σ. 202· ΠΓ', σ. 292.

2. Πλανούδης, ἀρ. 264, Kurtz, σ. 46.

3. Μαρία Ἰωαννίδου, ΕΛΑ Α', σ. 58, ἀρ. 30.

4. Πλανούδης, ἀρ. 270, Kurtz, σ. 46. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 631, λ. ἑαυτοῦ 30.

5. Ἄγουρο πεπόνι.

Ἴμῆς κι ἰμῆς κι τοῦ Χατζηβασίλη¹.

Ἐμεῖς κι ἐμεῖς καὶ τοῦ Χατζηβασίλη.

Σὲ στενὸ κύκλο, φιλικὸ ἢ συγγενικὸ².

Πβ.: Αὐτοὶ γὰρ ἐσμὲν οὐπὶ Ληναίω τ' ἀγών,
κοῦπω ξένοι πάρεσιν³.

Παρὰ ν' ἀρρυστήσει ἡ γυναίκα μου, κάλλια ν' ἀρρυστήσω
ἰδῶ· κι παρὰ νὰ πιθάνου ἰδῶ, κάλλια νὰ πιθάγει ἡ γυναί-
κα μου⁴.

Παρὰ ν' ἀρρωστήσει ἡ γυναίκα μου, καλύτερα ν' ἀρρωστήσω ἐγώ·
καὶ παρὰ νὰ πεθάνω ἐγώ, καλύτερα νὰ πεθάνει ἡ γυναίκα μου.

Γιὰ τοὺς ἐγωιστές.

Πβ.: Ἄν φταίω ἐγὼ νὰ σκάση ὁ ἄνδρας μου, καὶ ἂν φταίῃ ὁ ἄνδρας μου
νὰ σκάση ὁ ἴδιος⁵.

Σήκου σὺ νὰ κάτθου ἰδῶ⁶.

Σήκω σὺ νὰ κάτσω ἐγώ.

Συμφεροντολογικὴ αὐθαίρετη ἀξίωση.

Ἄαπτησιν ἡ τσόφλακας τὴν ἀχιλώναν δαίριν,

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 654, ἀρ. 14 α.

2. Στὸ Λιβίσι, μιὰ ἀπ' τὶς πρὸ πολυάριθμες οικογένειες ἦταν τοῦ Ἄκ Βασίλη ἢ Χατζη-
βασίλη· ἔτσι, στὶς γιορτές, στὶς μεγάλες συγκεντρώσεις, ὅλοι σχεδὸν βρισκόνταν νὰ κρατοῦν
ἀπ' τὴν ἴδια γενιά.

3. Ἀριστοφάνης, Ἀχαρνεῖς 504-505. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 654,
λ. ἐγὼ 14 α.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Β', σ. 231, ἀρ. 45.

5. Εὐλόγιος Κουρίλας, Λαογρ. Ε', σ. 554, ἀρ. 8.

6. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 657, ἀρ. 27. Λαογρ. Γ', σ. 203, ἀρ. 2.

ὄ,τ' εἶν' ἡ γύφφη κι ἡ γαμβρός εἶνιν γι οἱ συμβιθῆροι¹.

*Ἀγάπησε ὁ βάτραχος τὴ χελώνα γιὰ ταιρί,
ὅ,τι εἶναι ἡ γύφφη κι ὁ γαμπρός εἶναι κι οἱ συμπεθέροι.*

Γιὰ ἀνθρώπους ποὺ σχετίζονται κι ἔχουν τὰ ἴδια ἐλαττώματα καὶ τίς ἴδιες ἀδυναμίες.

412

Ἄα ποῦ 'ν' δοῦ διαουλάκιν;
Ἄφ' τοῦ πατέρα του τοῦ κηῖταλλάκιν².

*Ἀπὸ ποῦ εἶν' τὸ διαβολάκι;
Ἀπ' τοῦ πατέρα του τὸ κηπάκι.*

Τὰ παιδιὰ μοιάζουν στοὺς γονεῖς τους.

413

Αὐτὰ εἶνιν γαρταμίδις.

Αὐτὰ εἶναι κάρδαμα.

Κουβέντες ἀνόητες καὶ ἀπατηλές.

414

Αὐτὸς εἶγιβ βαρὺν γανδούγιν.

Αὐτὸς εἶναι βαρὺ ἀγκωνάρι.

Γιὰ τοὺς σπουδαίους καὶ τοὺς σοβαροὺς.

415

Αὐτὸς εἶνιν δοῦ μῖάλου καλαθιοῦ ἡ πάτους.

Αὐτὸς εἶναι τοῦ μεγάλου καλαθιοῦ ὁ πάτος.

Γιὰ τοὺς ξιπασμένους καὶ τοὺς ψωροπερήφανους.

416

Αὐτὸς εἶγιφ φιλλός.

Αὐτὸς εἶναι φελλός.

Ἐπιπόλαιος καὶ κοῦφος.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Α', σ. 172, λ. ἀγαπῶ 7α.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 663, ἀρ. 1.

Ἐναν ἦταν γι ὄρκιουν¹ ἦταν
κι παλλιὸμ βαπούτσιν ἦταν.

Ἐνα ἦταν κι ὄρκιο ἦταν
καὶ παλιὸ παπούτσι ἦταν.

Γιὰ τὰ μηδαμινὰ καὶ τὰ εὐτελέστατα.

Ἐν εἶμου τοῦ πιταμάτου².

Δὲν εἶμαι γιὰ πέταμα.

Ὅταν πιστεύεις ὅτι ἔχεις κάποια ἀξία καὶ διαμαρτύρεσαι πὺ δὲ σοῦ ἀνα-
γνωρίζεται.

Πβ.: Δῆλον ὅτ' ἐν τᾷ γᾶ κήγῶν τις φαίνομαι ἤμεν³.

Ἐν εἶγισ σκατά, ἢ κάτᾶ τᾶχεσιν⁴.

Δὲν εἶναι σκατά, ἢ γάτα τᾶχεσε.

Ὅταν κάποιος προσπαθεῖ νὰ ἀποκρύψει κάτι ὀλοφάνερο, ἢ νὰ διαψεύσει τὰ
ἀδιάψευστα.

Πβ.: Οὐκ ὦόν, ἀλλὰ ταυτόν⁵.

Ἡ γιόρνιαθα τὸ γέννησε κι αὐγὸ δὲν ἔνι κρασμένο⁶.

Ἴσ' εἶσι, καλὲ μμάτια μου, πιχγίδιν δοῦν Ἀγγέλου,
Μιγάλης Πέφτῆς λουτουργιὰ κι Ἀνάστασης Βγαγγέλιου.

Ἐσὺ ἴσαι, καλὲ μάτια μου, παιχγίδι τῶν Ἀγγέλου,
Μεγάλης Πέμπτῆς λειτουργιὰ κι Ἀνάστασης Βαγγέλιου.

Παίνεμα προσώπου πολὺ ἀγαπητοῦ.

1. Ὅρκιο: τὸ αὐγὸ τὸ ἀγονιμοποίητο, πὺ κλωσθήθηκε ἀπὸ τὴν κλώσα καί, φυ-
σικά, δὲν ἔβγαλε πουλί.

2. Πβ.: ΙΑΝΕ, λ. ἀξίζω 2.

3. Θεόκριτος, ΙΑ' 79.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ. Δ', σ. 664, ἀρ. 11.

5. Κατζίουλης, ἀρ. 1886, Ν. Πολίτη, Παρ. Α', σ. 104.

6. Στάθης Β' 198. Βλ. καὶ Φ. Κουκουλέ, ΕΕΚΣ Γ', σ. 85.

Μῆμ μὶ πουλλουτινδῶγγισι, γιὰτὶ ψηλὸς ἔν εἶσι,
κι εἶγιν ἡ χώρα σου κουνδὰ κὶ ξέρου τούνους εἶσι.

*Μὴ μοῦ πολυτεντώνεσαι, γιὰτὶ ψηλὸς δὲν εἶσαι,
κι εἶναι κι ἡ χώρα σου κοντὰ καὶ ξέρω τίγος εἶσαι.*

Ἔταν κάνει κανεὶς τὸ σπουδαῖο, ἐνῶ οἱ ἄλλοι τὸν ξέρουν τί εἶναι ¹.

Μιὰ ἀΐουμιὰ παρούτιν εἶγιν.

Μιὰ ριζιὰ μπαρούτι εἶναι.

Γιὰ κάτι ποῦ εἶναι πολὺ λίγο.

Χὰν εἶσι στὴν γουρμαδιάν : « Κουρπάν ! Κουρπάν ! »
Κὶ χὰν γατιβεῖς, λέεις : « Μαφὶς κουρπάν. »

*Σὰν εἶσαι πὰ στὴ χουρμαδιά : « Σοῦ τάζω ! » καὶ « Σοῦ τάζω ! »
κι ὕστερα πιά, σὰν κατεβεῖς : « Τίποτα δὲ σοῦ τάζω. »*

Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἔταν βρίσκονται σὲ δύσκολη στιγμή εἶναι ὄλο ὑποσχέ-
σεις καὶ ταξίματα, κι ὅταν ἡ κακὴ ὥρα περάσει ξεχνᾶνε ὅ,τι ἔχουν ὑποσχεθεῖ.

Χάτι δά, κι ἰδῶ εἶσι κι ἰδῶ εἶμου ².

Ἄντε δά, κι ἐδῶ εἶσαι κι ἐδῶ εἶμαι.

Ἄ χρόνος θὰ μᾶς δείξει ποὺς ἔχει δίκιο.

Πβ. : Ἐδῶ νὰ ἰδῆς, οὐ μὴ ἐλθῆς ;
ἐδῶ νὰ εἶσαι καὶ νὰ ἰδῆς ³.

Ἄ χρόνος ἀκριβῆς τοῦ πράγματος ἔλεγχος ⁴.

1. Γιὰ τὸ δίστιχο αὐτὸ λένε τὸν ἐξῆς μῦθο : Ἔνα βουβάλι πῆγε νὰ πιεῖ νερὸ σὲ μιὰ λίμνη. Ἔνας βάτραχος, μόλις τὸ εἶδε, ἀρχισε νὰ φουσκώνει καὶ νὰ καμαρώνει. Τότε τὸ βουβάλι εἶπε αὐτῇ τῇ φράση στὸ βάτραχο.

2. Πβ. : Ν. Πολίτη, Παρ. Γ', σ. 150, λ. βλέπω 37. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 5, σ. 13.

3. Κ. Krumbacher, MGS, σ. 122, ἀρ. 57. Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 7, ἀρ. κβ', σ. 47, ἀρ. 52· βλ. καὶ Γ', σ. 147, λ. βλέπω 36.

4. Εὐθύμιος Μαλάκης, Ἐπιστ., ἀρ. 22, f. 11 a, ἀρ. 25, f. 12 a, Κ. Γ. Μπόνης, σ. 61, στ. 16, σ. 64, στ. 9.

ἐμπόδιο

425

Πᾶσα μῆδιδιου γιὰ καλόν¹.

Κάθε ἐμπόδιο γιὰ καλό.

Πολλές φορές ἀπὸ ἓνα ἐμπόδιο βγαίνει κάτι τὸ εὐνοϊκὸ ἢ τὸ ὠφέλιμο.

Πβ.: Ἐμποδῶν πρὸς τὸ συμφέρον².

ἐμπρός

426

Ἄπὸ μῆρὸς δακῆ κι ἀπὸ πίσου λαχτᾶ³.

Ἄπὸ μῆρὸς δαγκάνει κι ἀπὸ πίσω κλωτσάει.

Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους πού ὅπως καὶ νὰ τοὺς φερθεῖς εἶναι πάντα βάνουσοι
καὶ κακότροποι.

427

Μῆρὸς κρημνὸς κι πίσου ρέμμα⁴.

Μπρὸς γκρεμὸς καὶ πίσω ρέμα.

"Ὅταν βρῖσκεσαι ἀνάμεσα σὲ δυὸ κακά.

Πβ.: Ἀπέδω βράχοι καὶ κρημνά, βουνὸν ἀπέκει πάλιν⁵.

Ἐμπρὸς μας ἔνε θάλασσα, κρημνὸς ἀπέκει πάλιν⁵.

Καὶ ἐμπρὸς βαθύ, καὶ πίσω ρεῦμα⁶.

Ἐμπροσθεν κρημνός, ὄπισθεν λύκοι⁷.

---

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ., λ. ἐμπόδιο 1. Λαογρ. ΙΓ', σ. 292. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 1251.

2. Πλανούδης, ἀρ. 267, Kurtz, σ. 46.

3. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ., λ. ἐμπρὸς 4 (20). * ΙΑΝΕ, λ. ἀπεμπρὸς 1.

4. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ., λ. ἐμπρὸς 9(4). Λαογρ. Ε', σ. 556, ἀρ. 21. ΙΑΝΕ, λ. ἀπεμπρὸς 1β, βαθύς Γ1. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεύχ. 6, σ. 29.

5. Τὰ κατὰ Λύβιστρον καὶ Ροδάμνην 2425, 2428, Wagner, σ. 310. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Ἐπ.Π. Α', σ. 223.

6. Εὐλόγιος Κουρίλας, Λαογρ. Ε', σ. 556, ἀρ. 21.

7. Κατζιούλης, ἀρ. 786, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 83. Ἄποστολόιος, VII 15.

Ένας πουνδικός τυρπᾶ τὰ ροῦχα, κὶ βοῦλοι φταίχουσιν¹.

Ένας ποντικός τρυπᾶ τὰ ροῦχα, καὶ ὄλοι φταίνει.

Ένας κάνει τὸ κακό, μὰ ὄλοι τὸ πληρώνουν.

Κι οἱ πουλλὲ πουλλὰ θέλουνσι, κὶ ἡ ἕνας ἀποῦ βοῦλα².

Κι οἱ πολλοὶ πολλὰ θέλουνε, κὶ ὁ ἕνας ἀπ' ὄλα.

Κι ὁ ἕνας κὶ οἱ πολλοὶ ἔχουν τίς ἴδιες ἀνάγκες.

Πβ.: Οἱ μὲν πολλοὶ πολλῶν, ὁ δὲ εἷς ἀπάντων³.

Μιὰ στοῦ καρφὶν γὶ δυὸ στοῦ πέταλουν⁴.

Μιὰ στοῦ καρφὶ καὶ δυὸ στοῦ πέταλο.

Όταν κανεὶς δὲν ἐκφράζει τὴ γνώμη του καθαρὰ καὶ ἀπερίφραστα.

Τοῦ δένδρουμ μὶ μιὰν παλταδιὰν ἔν γρόβγιτι⁵.

Τὸ δέντρο μὲ μιὰ τσεκουριά δὲν κόβεται.

Ἡ κάθε δουλειὰ ἔχει τίς δυσκολίες της καὶ θέλει ἐπιμονὴ καὶ ὑπομονή.

Πβ.: Μιᾶ τομῆ ὁ δρῦς οὐ τέμνεται⁶.

Τὸ ξύλο μὲ μιὰ τσικουριά δὲν κόφτεται⁷.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ., λ. ἕνας 42 (92). Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 1268.

2. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ., λ. ἕνας 54 (82). Λαογρ. ΙΓ', σ. 295, λ. μοναχός. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 7, σ. 106.

3. Κατζιούλης, ἀρ. 1692, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 100.

4. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ., λ. ἕνας 77 (83). Δ. Λουκοπούλου - Δ. Λουκάτου, ἀρ. 374. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 5, σ. 24.

5. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ., λ. μιὰ 109 (84). Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., σ. 112, ἀρ. 745.

6. Κατζιούλης, ἀρ. 1554, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 97.

7. Βάρνερ, λ. ξύλον 2, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 93.

έντροπή

432

Ἐφαῖν δὴν ι-νδρουπήμ μὶ τοῦ κουτάλιν¹.

Ἐφαγε τὴ ντροπή μὲ τὸ κουτάλι.

Γιὰ τοὺς ἀδιάντροπους.

ἐξορισμένος

433

Οἱ ξορισμένοι ἔρχονται, λαλοῦσιν οἱ καμβάνις,
νὰ σκάσει ἡ Μυτιύρβειης κι ὄλις οἱ πουτάνάρις.

*Οἱ ἐξορισμένοι ἔρχονται, σημαίνουν οἱ καμπάνες,
νὰ σκάσει ὁ Μουτούρμπειης κι ὅλες οἱ πουτανάρες.*

Δίστιχο πὸν τῶλεγαν οἱ χριστιανοὶ ὅταν γύριζαν στὴν πατρίδα τοὺς, στὰ
1918, ὕστερ' ἀπὸ πολύχρονο ἐκτοπισμὸ στὰ βάρη τῆς Μικρασίας.

ἔξω

434

Ἄπ' ὄξου κούκλα κι ἀπού μέσα πανούκλα².

Ἄπ' ἔξω κούκλα κι ἀπὸ μέσα πανούκλα.

Ἄπὸ τὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση εἶναι πολὺ ἀνώτερη ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ ποιότητα.

Πβ.: Ἄπέξω ἐνὶ καλοκτένιστος καὶ μέσα γέμει ὠραῖον κονίδιν³.

Ἄφ' ἐμπρὸς τεσσαρακοστὴ καὶ ὀπισθεν Πάσχα⁴.

435

Ποὺ εἶν' ἀπ' ὄξ' ἀφ' τοῦχ χουρὸμ βουλλὰ τραβούδια ξέρει⁵.

Ὅποιος εἶν' ἔξω ἀπ' τὸ χορὸ πολλὰ τραγούδια ξέρει.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ., λ. έντροπή 6 (13). Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 6, σ. 75.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ., λ. ἔξω 6 (26). ΙΑΝΕ, λ. ἀγριοκονίδι, ἀπαπέσω 1, ἀπέξω Α2, ἀπομέσα Α4. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 7, σ. 11.

3. Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 22, ἀρ. νά'.

4. Δούκας, Χρον. Κ', Βόννης, σ. 100, στ. 17. Βλ. καὶ Φ. Κουκουλέ, ΣΒΠ, σ. 111, ἀρ. 68· ΒΒΠ Σ', σ. 401.

5. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ., λ. ἔξω 45 (8). Λαογρ. ΙΑ', σ. 214, ἀρ. 58. Δ. Λουκοπούλου - Δ. Λουκάτου, σ. 47, ἀρ. 251. ΙΑΝΕ, λ. ἀπέξω Α2. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 7, σ. 44. Δ. Λουκάτου, Κερ. Γνωμ., ἀρ. 1241.

Εἶν' εὐκόλο νὰ κρίνεις καὶ νὰ ἐπικρίνεις τοὺς ἄλλους, ἢ νὰ τοὺς δίνεις συμβουλές, ὅταν δὲν εἶσαι μέσα στὰ πράγματα.

Πβ.: Ὅπου 'ναι ἀπόζω τοῦ χοροῦ, πολλὰ τραγούδια ξεύρει ¹.

Ἐλαφρόν, ὅστις πημάτων ἔξω πόδα
ἔχει, παραινεῖν νουθετεῖν τε τὸν κακῶς
πράσσοντα. . . ²

ἐπιδέξιος

436

Κι τὰ μιταξουτὰ βρακιὰ πιδέξια σκέλλια θέλουν ³.

Καὶ τὰ μεταξωτὰ βρακιὰ ἐπιδέξια σκέλια θέλουν.

Τὰ ἀξιώματα θέλουν καὶ ἄξιους ἀνθρώπους.

ἔρημος

437

Πουλλὰ καλὰ στοὺν ἔρημον ⁴.

Πολλὰ καλὰ στήν ἔρημο.

Γιὰ τὰ ἀγαθὰ ποὺ μᾶς εἶναι ἀπροσπέλαστα.

Πβ.: Πολλὰ καλὰ στήν ἔρημον, γιατί κανεὶς δὲν εἶνε ⁵.

Ἐμπαρε τὸν ἀνθρωπον καὶ ἴδε τόπον ἔρημον ⁶.

ἔρχομαι

438

Ἦρταν δ' ἄγρῖα νὰ ζώζουν δὰ ἡμερα ⁷.

1. Ἐρμόδωρος, σύμφωνα με μαρτυρία τοῦ Ducange, λ. τραγούδι. Βάρνερ, λ. χορὸς 2, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 124.

2. Αἰσχύλος, Προμηθεὺς Δεσμώτης 263-265. Βλ. καὶ Ν. Πολίτη, Πανδώρα ΙΗ', σ. 461, ἀρ. 34.

3. Ν. Πολίτης, Παρ., λ. ἐπιδέξιος 3 (2). Λαογρ. Β', σ. 610· ΙΓ', σ. 292. ΙΑΝΕ, λ. βρακί 1.

4. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ., λ. ἔρημος (8). Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 1330.

5. Βάρνερ, λ. ἔρημος 2, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 60.

6. Κ. Krumbacher, MGS, σ. 126, ἀρ. 107.

7. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ., λ. ἔρχομαι 14 (39), 26 (19). Λαογρ. Σ', σ. 73· ΙΓ', σ. 292. Δ. Λουκοπούλου - Δ. Λουκάτου, ἀρ. 274. ΙΑΝΕ, λ. ἄγριος Α 1. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 6, σ. 16.

Ἦρθαν τ' ἄγρια νὰ διώξουν τὰ ἡμερα.

ἦ

Ἦρθαν δὰ πιτάμενα νὰ ζώξουν δὰ καθούμενα.

Ἦρθαν τὰ πετούμενα νὰ διώξουν τὰ καθούμενα.

Ἦταν προβάλλει κανεὶς τὴν ἀξίωση νὰ οἰκειοποιηθεῖ κάτι ποῦ ἀνήκει σὲ ἄλλους.

Π6.: *Ἦλθον τὰ ἄγρια ἐξελεθεῖν τὰ ἡμερα¹.*

Ποίησόν με ἔνοικον, ἵνα σε ποιήσω ἔξοικον².

Ἦπηλυσ τὸν ἔνοικον³.

εὐκαιρος

439

Μ' εὐκαιρουν δοβράν ἄλοουν ἔμ βιάγγιτι.

Μ' ἀδειανὸ τορβὰ ἄλογο δὲν πιάνεται.

Χωρὶς νὰ προσφέρεις καὶ σὺ κάτι, δὲν μπορεῖς νὰ πετύχεις τίποτα.

Π6.: *Δῶρα καὶ θεοὺς πείθει⁴.*

εὐχή

440

Πάρ' εὐκὴγ γουγικὴν κι ἔβγα κι σὶ ξιρόδ βουνόν⁵.

Πάρε εὐχὴ γονικὴ κι ἔβγα καὶ σὲ ξεροὸ βουνό.

Εἶναι μεγάλη σκέπη καὶ δύναμη νᾶχεις τὴν εὐχὴ τῶν γονιῶν σου.

εὐχομαι

441

Εὐκου ξέγνημ μάνδραν, νὰ πληθθαίγει ἦ Θιός τῆδ δικήσ σου⁶.

1. Κατζιούλης, 63/2, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 123.

2. Πλανούδης, ἀρ. 275, Kurtz, σ. 47.

3. Ἀποστόλιος, VII 76.

4. Ἦ παροιμία βγήκε ἀπὸ τὸν τρόπο ποῦ καταφέρνουν νὰ περάσουν τὸ χαλινάρι στὰ ἀτίθασα ἄλογα καλοπιάνοντάς τα μ' ἕνα σακούλι κριθάρι.

5. Μακάριος, III 43. Γρηγόριος Κύπριος, Μ, II 83. Ἀποστόλιος, VI 42.

6. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ., λ. εὐχὴ 16 (2). Λαογρ. Δ', σ. 294, ἀρ. 12. Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 455.

7. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ., λ. εὐχομαι 1 (3). Λαογρ. ΙΑ', σ. 136, ἀρ. 43. ΙΑΝΕ, ἀνθῶ 1.

Νὰ εὐχῆσαι γιὰ τὴν ξένη μάντρα, νὰ πληθαίνει ὁ Θεὸς τὴ δική σου.

Νὰ θέλεις τὸ καλὸ τοῦ ἄλλου κι ὁ Θεὸς θὰ σοῦ ἀνταποδώσει.

Πβ.: Εὐχου τῷ πλησίον ἔχειν, ἐπὶ πλέον δὲ τῇ χύτρα ¹.

ἔχω

442

Αὐτὸς ἔχει στοὺν γώλουμ μυρμηγκιὰν γι' στοῦ φτίχ χιλιδου-
γιάν.

Αὐτὸς ἔχει στὸν κῶλο μυρμηγκιά και στὸ αὐτὶ χελιδονιά.

Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἀνακατεύονται σὲ πολλὰ και εἶναι πάντα σὲ κίνηση.

443

Εἶχαμουν γι' ψόφησιν
κι πάλι καλωσόρισιν.

*Εἶχαμε και ψόφησε
και πάλι καλωσόρισε.*

"Όταν κάποιος ἀνεπιθύμητος ἔλειψε γιὰ πολὺ και ξαφνικά βγαίνει πάλι στὴ μέση.

444

Εἶχιν γι' ἡ Κουκλὸς πουτὶν κι ἔσκυθγιν γι' ἰθώριν δου ².

Εἶχε κι ἡ Κουκλὸς πουτὶ κι ἔσκυβε και τῶβλεπε.

"Όταν κομπάζεις γιὰ κοινότατα πράματα.

445

Ἰδεΐγισίμ μου τὰ εἶχα κι τὰ ἔν εἶχα.

Μοῦ ὄνειδισε ὅ,τι εἶχα και δὲν εἶχα.

Μ' ἔθρισε πατόκορφα.

Πβ.: Τὰ ἐξ ἀμάξης ³.

1. Ἀποστόλιος, VIII 11.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ., λ. ἔχω 57 (190)· Γ', σ. 237, λ. βρακί 27.

3. App. Pron., IV 80. Γρηγόριος Κύπριος, Μ, I 75. Μακάριος, VII 98.

¹ Ἀποστόλιος, XVI 4.

Ἰξόδιαισα βούλουμ μου τὸ ἔχειν.

Ξόδεφα ὄλο μου τὸ ἔχειν.

Ἔταν κανεὶς ξοδέψει πάρα πολλά.

Μμάτια ἔχου ἀμ' χέρια ἔν ἔχου.

Μάτια ἔχω μὰ χέρια δὲν ἔχω.

Ἔταν δὲν μπορεῖς νὰ ἀποχτήσεις τὰ πράματα ποὺ ἐπιθυμεῖς.

Νὰ μὴν δόχει ἡ κιάλα σου νὰ κατιδάγγει φτεῖρις ¹.

Νὰ μὴν τόχει ἡ κοῦτρα σου νὰ κατεβάζει ψεῖρες.

Πολλὰ δεινὰ στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ὀφείλονται στὸ ἴδιο τὸ φυσικὸ τους.

Πβ.: Οὐαὶ τῆ κεφαλῆ τῆ γεννώση τοὺς φθεῖρας ².

Ἄλλοις ποῦ τόχει ἡ κοῦτρα του νὰ κατεδάζη ψεῖρες ³.

Νάχιν ἀλεύριν δοῦ σακί, κι ἄς ἔλειπιν δοῦ διῶμαν ⁴.

Νὰ εἶχε ἀλεύρι τὸ σακί, κι ἄς ἔλειπαν τὰ κάλλη.

Μὲ σαρκασμὸ γιὰ τοὺς ψωροφαντασμένους.

Πατημέγην δὴν ἔχει ⁵.

Τὴν πάτησε τὴν πίττα.

Ἔταν κάμει κανεὶς ἓνα σφάλμα καὶ βρίσκεται σὲ δύσκολη θέση.

1. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ., λ. ἔχω 8. Λαογρ. Γ', σ. 203, ἀρ. 1· Σ', σ. 489, ἀρ. 1· ΙΓ', σ. 292. Ἄ. Παπαδοπούλου, Φρασ., τεῦχ. 6, ἀρ. 59.

2. Κατζιούλης, ἀρ. 1786, Ν. Πολίτης, Παρ. Α', σ. 103.

3. Βάρνερ, λ. κοῦτρα 1, Ν. Πολίτης, Παρ. Β', σ. 75.

4. Πβ.: * Ν. Πολίτη, Παρ., λ. ἔχω 121 (153).

5. Ἐννοεῖται: τὴν πίτταν.

Τοῦδ δεύτερουμ βαράδειςουν ἡ Βούρβουρη τὸν ἔχει,
ποῦχιν δὰ ἄνθη τὰ πουλλά κὶ τοῦ γιρόμ βοῦ τρέχει.

*Τὸ δεύτερο παράδεισο ἡ Βούρβουρη¹ τὸν ἔχει,
ποῦ εἶχε τ' ἄνθη τὰ πολλά καὶ τὸ νερὸ ποῦ τρέχει.*

Δίστιχο ποῦ ἐκφράζει τὴ νοσταλγία γιὰ τὴς ὁμορφίης τῆς μικρασιατικῆς πατρίδας.

Τυρὶν γι ἀλεύριν ἔν ἔχεις κὶ μακάρούγια θέλεις².

Τυρὶ κὶ ἀλεύρι δὲν ἔχεις καὶ μακαρόνια θέλεις.

Ἄνταν κανεῖς ἔχει ἀπαιτήσεις μεγάλες ἐνῶ τοῦ λείπουνε τὰ στοιχειώδη.

Πβ.: Ἄρτον τὴς φαγεῖν οὐκ ἔχων προσφάγιον ἐζήτει³.

Ἡμεῖς ψωμὶν οὐκ εἶχαμεν, καὶ τὶ ἄλλον γυρεύεις;

Ἄπου γὰρ λείπει τὸ ψωμὶν προσφάν οὐκ ἐνθυμοῦνται⁴.

Ἄρτον οὐκ εἶχεν ὁ πτωχὸς καὶ τυρὸν ἡγόραζεν⁵.

Χὰν δέτοια τέτοια κέρταμα, χὰν δέτχις καρταμίδις,
ἔχου τὴς μὲς στοῦν γῆπουμ μου κὶ τρῶν δις οἱ καμηῆλις⁶.

*Σὰν τέτοια τέτοια κάρδαμα, σὰν τέτοιες καρδαμίδες,
τὴς ἔχω μὲς στοῦν κῆπο μου καὶ τὴς τρῶνε οἱ καμηῆλες.*

Γιὰ τὰ πρόσωπα ἢ τὰ πράματα ποῦ δὲν τὰ λογαριάζεις καθόλου καὶ τὰ περιφρονεῖς.

ζηλεύω

Παρά νὰ σὶ λυποῦνδιν, κάλλιςα νὰ σὶ ζηλεύουν⁷.

1. Ἡ ἀνατολικὴ συνοικία τοῦ Λιβισιοῦ, μὲ τὰ ἄφθονα τρεχάμενα νερά τῆς.

2. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ., λ. ἔχω 196 (182). ΙΑΝΕ, λ. ἀγκινάρα 2.

3. Κ. Krumbacher, Mosk., ἀρ. 85.

4. Πτωχοπρόδρομος, Δ' 202-203, Hesselings-Pernot, σ. 81. Βλ. καὶ Φ. Κουκουλέ, ΒΒΠ Σ', σ. 418, ἀρ. 18.

5. Mant. Prov., I 26.

6. Πβ.: ΙΑΝΕ, λ. ἀγριοραπανίδα 1, βρακανίδα.

7. Πβ.: Ν. Πολίτη, Παρ., λ. ζηλεύω (3). Δ. Λουκάτου, Κεφ. Γνωμ., ἀρ. 575.